

WIADOMOŚCI UNIwersyteckie

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

czas. 19552/2/2

Rok 2, nr 2 (9)

luty 1992

Cena: zł 5 tys.

Z prac Senatu

Posiedzenie trzynaste,
22 stycznia 1992 roku

Skromny porządek dnia nie zapowiadał długich obrad. Stało się inaczej. Styczeńowe posiedzenie skończyło się po 15!

Tradycją stało się już, że właściwie na każdym kolejnym posiedzeniu omawiane są sprawy finansowe. Ogólna mizeria i zapowiadane rygory prowizorium budżetowego nie pozwalały oczekiwać deszczu pieniędzy. Informacja złożona przez kierownictwo uczelni wywołała popłoch: nikt się nie spodziewał, że poza płacami, na które mamy zagwarantowaną dotację, uczelnia będzie dysponować jedynie kwotą 1 mld złotych na swoje kwartalne wydatki (opłaty eksploatacyjne, zakupy środków czystości itd.). Senat przyłączył się do głosów protestu rozlegających się coraz liczniej w Polsce przeciw decyzjom władz politycznych prowadzącym do nieodwracalnej degradacji nauki polskiej i edukacji narodowej.

Senat poparł wnioski rad wydziałów o powołanie na stanowisko profesora zwyczajnego prof. dra hab. **Jana Orłowskiego (H)** oraz na stanowisko profesora nadzwyczajnego docentów: **Tadeusza Radzika (H)**, **Jerzego Węclawskiego (E)** i **Lucjana Jaworskiego (IWA)**. Nie uzyskał poparcia wniosek Rady Wydziału Prawa o mianowanie profesorem docenta dra hab. **Antoniego Pieniążka** (15 senatorów głosowało za nominacją, 27 — przeciw, zaś 6 wstrzymało się od głosu).

Gorącą dyskusję wywołała informacja rektora **Kazimierza Goebła** o związkach między uniwersytetem a Fundacją Marii Curie-Skłodowskiej. Fundacja powstała w 1989 r. (założyciele: skarb państwa, AR, FSC oraz wśród innych ówczesny I sekretarz KW PZPR w Lublinie **Andrzej Szpringer** i dwaj pracownicy uniwersytetu: ówczesny rektor **Zdzisław Cackowski** i **Antoni Pieniążek**). Fundacja, której statutowym celem jest popieranie UMCS, otrzymała od naszej uczelni w bezpłatne użytkowanie barak przy ul. Głowackiego. Do tej pory dofinansowała lub przekazała sprzęt na rzecz UMCS o wartości około 200 mln zł. Natomiast właściciele posesji, na której znajduje się barak, zażądali od uczelni zapłacenia czynszu w wysokości około

dokończenie na stronie 2

Józef Szymański

TRZY STOPNIE

Nie ma wątpliwości co do jednego: uniwersytet ze swej natury musi reprodukować i tworzyć naukę. Istotne jest odnalezienie równowagi między tymi zadaniami. Ustroje totalitarne i autorytarne dostrzegają zadania reprodukcyjne, sprowadzając je zazwyczaj do prostej dydaktyki, tworząc z niej narzędzie indoktrynacji. Ustroje demokratyczne, pozostawiając uniwersytetom autonomię, kreują warunki przede wszystkim do tworzenia nauki. Tymczasem granica między jednym zakresem działań uniwersytetu a drugim jest nader płynna. Co więcej, naukę można reprodukować i tworzyć także poza uniwersytetami, choć na dłuższy czas, przekraczający trwanie jednego pokolenia, kończy się to fatalnie. Historia nauki dostarcza wiele przykładów. Uniwersytet zaś od co najmniej ośmiu wieków, mimo kryzysów i różnorakich modyfikacji, wykazuje się stałą żywotnością. Klucz do sytuacji tkwi w średniowiecznej koncepcji *communitatis discipulorum et magistrorum*, tworzącej warunki do powiązania w jedną całość nauczania i budowania nauki.

Choć uniwersytety polskie w wysokim stopniu obroniły się przed totalitarną koncepcją komunistycznego uniwersytetu, w przeciwieństwie do innych krajów „obozu”, przeciw zetknięciu się z demokratyczną koncepcją autonomii przeżywają wyraźny kryzys, który, moim zdaniem, sprowadza się do podstawowego pytania: jak oddzielać i jak realizować owe podstawowe zadania uniwersytetu. Jeśli uniwersytety nie dadzą społeczeństwu i władzy jasnej i przekonującej odpowiedzi na te pytania, będzie trwał również wokół nauki i edukacji akademickiej kryzys finansowy. Restrykcje finansowe, zwane eufemistycznie oszczędnościami, nie ułatwią ochrony nauki ani nie wyprowadzą edukacji z owego kryzysu. Konieczne są zmiany strukturalne, nie tylko inicjowane, ale też doprowadzane do końca.

Niewątpliwie u podłoża zamysłu ostatnich ustaw o szkolnictwie wyższym oraz

dokończenie na stronie 4

ZBIGNIEW JÓZWIK EKSLIBRIS Z INSKRYPCJĄ

Wszystko zaczęło się między 1411 a 1375 rokiem przed narodzeniem Chrystusa, kiedy to do zwoju papirusowego przyklejono błękitną fajansową tabliczkę z ciemnoniebieskim napisem informującym, że papirus ten należy do samego faraona Amenophisa III. Uważa się, że to początki, że tak się zaczyna historia znaku książkowego.

Miłość do ksiąg, czyli bibliofilstwo, sięga czasów ksiąg rękopiśmiennych. Pojawiły się wtedy rozmaite, czasem żartobliwe, niekiedy groźne zaklęcia. Zaklęcia przeciw złodziejom książek, których nazywano „książkołapami”. Na ekslibrisach, oprócz obrazka, nazwiska i imienia właściciela, zaczęto umieszczać owe zaklęcia, napisy-dewizy, inskrypcje. Były one skierowane nie tylko przeciw złodziejom książek, ale także nieukom i niszczytelom. Oto kilka przykładów takich rymowanych zaklęć:

*Kto karty zagina, czy latem czy wiosną,
Niech uszy mu długie, jak osłu wyrosną!*

dokończenie na stronach 18–19

W numerze między innymi:

- Pierwsza wkładka z cyklu „Prezentacje Wydziałów”: Wydział Ekonomiczny UMCS, s. 6–8
- Zagadnienia egzaminacyjne, s. 10–16

dokończenie ze strony 1

350 mln zł. Uniwersytet, który kwestionuje prawo własności działki przy ul. Głowackiego, przegrał proces w pierwszej instancji. Rektor K. Goebel zapewnił Senat, że na podstawie ekspertyz radcy prawnego uniwersytetu oraz nie ujawnionych z nazwiska ekspertów z Wydziału Prawa są widoki na pomyślnie dla uczelni zakończenie procesu. Stąd UMCS wniósł odwołanie do II instancji. (O Fundacji i jej relacjach z UMCS napiszemy szerzej w następnym numerze WU.)

Senat zatwierdził powstanie kierunku „ochrona środowiska”, a nazwy 23 innych kierunków uzgodnił z uchwałą RG. Wymogi kadrowe postawione w tej uchwale grożą zamknięciem od przyszłego roku archeologii, bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicznej oraz wychowania muzycznego. Równocześnie Senat uchwalił zakres egzaminów wstępnych i zasady przyjęć na rok akademicki 1992/1993. Zasady te są bardzo zróżnicowane (od wolnego naboru na administrację i konkursu świadectw na archeologię po regularny egzamin wstępny, m.in. na filologię, ekonomię, psychologię...). (wak)

SERWIS ZWIĄZKOWY

Uchwała KZ NSZZ „Solidarność” UMCS

Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” UMCS wyraża przekonanie, że stanowiska w administracji rządowej muszą być piastowane przez osoby o wysokich kwalifikacjach fachowych. W obecnym czasie, gdy trwa trudny proces reformowania Państwa, należy unikać pochopnych, nieuzasadnionych zmian personalnych na tych stanowiskach.

Z niepokojem obserwujemy podejmowane ostatnio działania, zmierzające do odwołania dr. Jana Wojcieszuka ze stanowiska wojewody lubelskiego. Jan Wojcieszuk, zaproponowany na swoje stanowisko przez Zarząd Regionu Środkowoschodniego NSZZ „Solidarność” ma szczególne kwalifikacje i doświadczenie a funkcję wojewody pełni bez zarzutu. Reprezentuje ruch „Solidarność”. Nie należy do żadnego stronnictwa politycznego.

W czasach, kiedy potrzebne są konstruktywne działania całego społeczeństwa, zmierzające do wyprowadzenia kraju z kryzysu, domaganie się zmiany wojewody, który ma znaczące osiągnięcia w organizowaniu życia społeczno-gospodarczego regionu, nie służy budowaniu zaufania do administracji publicznej. Podważa zawierane przez niego umowy, także międzynarodowe, stwarzające szansę przetrwania przedsiębiorstwom w województwie. Z naciskiem podkreślamy, że sugestie odwołania wojewody Jana Wojcieszuka są szkodliwe społecznie.

Komisja Porozumiewawcza NSZZ „Solidarność” Wyższych Uczelni Lublina

30 stycznia z inicjatywy przewodniczącego KZ NSZZ „Solidarność” UMCS Józefa Kaczora zebrał się przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „S” wyższych uczelni Lublina: Krzysztof Marczewski (AM), Wacław Mitrus (AR), Andrzej Juros (KUL), Czesław Karwat (PL).

Na spotkaniu powołano Komisję Porozumiewawczą NSZZ „Solidarność” wyższych uczelni Lublina oraz wybrano jej przewodniczącego w osobie Józefa Kaczora. Ustalono, iż siedzibą Komisji będzie lokal KZ NSZZ „S” UMCS przy Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, Rektorat, pokój nr 1419, tel. 37-51-08 lub 37-54-67. Działalność Komisji koncentrowała się będzie w wymianie informacji i doświadczeń związanych z pracą poszczególnych Uczelnianych Komisji

Z. Józwik, Ekslibris J. Gurba, linoryt 1976

Zakładowych „S” i koordynacji tej działalności.

Komisja Porozumiewawcza NSZZ „Solidarność” wyższych uczelni Lublina jest otwarta na współpracę z KZ i Kołami NSZZ „S” innych ośrodków naukowych regionu.

W obronie nauki

11 lutego odbyło się spotkanie przedstawicieli Komisji Zakładowych NSZZ „Solidarność” uczelni wyższych i instytutów naukowo-badawczych Regionu Środkowoschodniego.

Akcentowano trudną sytuację finansową poszczególnych placówek, których pracownicy zagrożeni są utratą pracy (IA PAN — 30%, IUNG — 40%), brak koncepcji reformy nauki (weryfikacji instytutów dokonuje grono 4 osób, od ich decyzji nie ma odwołania), postulowano, by KBN czynił starania o przeznaczenie 2% budżetu państwa na naukę.

Za potrzebne uznano reaktywowanie Komisji Porozumiewawczej Lubelskiego Ośrodka Naukowego, jako ciała nieformalnego, nie dublującego Regionalnej Komisji Porozumiewawczej Nauki NSZZ „S” Regionu Środkowoschodniego (obejmującej Puławę).

Zebrani postanowili wystąpić do władz LTN w Lublinie o zorganizowanie spotkania przedstawicieli władz placówek naukowych ośrodka lubelskiego na temat przyszłości nauki. Zaproponowali, by reprezentanci na Walne Zebranie Delegatów Regionu przedstawili stanowisko broniące nauki jako całości oraz osób zatrudnionych w uczelniach wyższych i instytutach naukowo-badawczych.

KOMPUTER IBM W WARSZAWIE PRACUJE DLA NAS

Zespół Informatycznej Obsługi UMCS jako pierwszy w kraju zrealizował bezpośrednio połączenie terminalowe komputera IBM 4381 z komputerem IBM 3090, zainstalowanym w Centrum Informatycznym Uniwersytetu Warszawskiego.

Połączenie stało się możliwe dzięki umowie UMCS podpisanej z Inicjatywą Akademicką IBM. Umowa ta gwarantuje pracownikom 24 uczelni wyższych w Polsce bezpłatne korzystanie z komputera IBM 3090 (zainstalowanego na Uniwersytecie Warszawskim) w zamian za umieszczenie w publikacjach informacji, że prezentowane wyniki badań uzyskane zostały m.in. przy zastosowaniu sprzętu IBM. Od 16 stycznia, czyli od daty przyłączenia, Zakłady Metod Numerycznych, Chemii Teoretycznej i Fizyki Teoretycznej mają bezpośredni dostęp do komputera pracującego z prędkością 15 mln. operacji na sekundę.

KOŁO NAUKOWE PRAWNIKÓW-INFORMATYKÓW

12 grudnia 1991 r. odbyło się pierwsze zebranie nowo powstałego Studenckiego Koła Naukowego Prawników-Informatyków Wydziału Prawa i Administracji UMCS.

Koło to ma na celu poszerzenie wiedzy wśród studentów prawa o nowoczesnych technikach komputerowych stosowanych w prawie oraz rozwijanie nowej gałęzi prawa, jaką jest prawo informatyczne.

Wspomniane zebranie było prowadzone przez Prezesa Koła, studenta III roku prawa Pawła Sobieszewskiego.

Pierwszym punktem programu była prelekcja opiekuna Koła profesora Romana A. Tokarczyka na temat relacji komputery-prawo.

W drugim punkcie odbyła się dyskusja dotycząca pracy Koła. Członkowie Koła nauczą się obsługi komputerów, a w szczególności edytorstwa tekstów i posługiwania się programami prawniczymi. Będą także organizowane seminaria i spotkania z wybitnymi ekspertami w dziedzinie prawa i informatyki oraz wycieczki do krajowych i zagranicznych ośrodków komputerowych. Ponadto przewidywane jest organizowanie wśród studentów prawa konkursów dotyczących wspomnianej tematyki.

WSPÓLPRACA WYDAWNICZA

W presitzowej oficynie wydawniczej EAST EUROPEAN MONOGRAPHS, afiliowanej przy Columbia University Press w Nowym Jorku ukazywać się będzie cykl poświęcony Josephowi Conradowi i jego polskim, centralno- i wschodnioeuropejskim kontekstom. Podpisana przez UMCS umowa i nawiązane kontakty są wynikiem wrześniowej Międzynarodowej Sesji Conradowskiej w Baranowie Sandomierskim. Wybór referatów z tej sesji trafi do dwóch pierwszych tomów polsko-amerykańskiego wydawnictwa. Redaktorami tomów są: doc. dr hab. Wiesław Krajka z Instytutu Filologii Angielskiej UMCS oraz wybitni conradyci z Wielkiej Brytanii: prof. Keith Carabine (University of Cantenbury) oraz Owen Knowles (University of Hull).

KOLEJNY PARTNER Z USA

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej jest jednym z 8 uniwersytetów reprezentujących stronę polską we współpracy ze stanowymi uczelniami stanu Floryda (USA).

Podpisane porozumienie — na szczepku Prezydenta RP i gubernatora stanu Floryda — mówi m.in. o podjęciu współpracy w zakresie kształcenia nauczycieli języka angielskiego, prowadzenia badań i wymiany naukowej dotyczącej szeroko pojętej problematyki ekonomicznej. Szczególnie atrakcyjny wydaje się być, przewidziany umową, program JUNIOR ACHIEVEMENT, pomyślany jako oferta dla młodzieży ze szkół średnich i jej nauczycieli. W jego ramach planowana jest m.in. nauka elementów gospodarki, biznesu równoległe z nauką języka angielskiego.

Do realizacji zadań przewidzianych umową powołana została Rada, z przewodniczącym prorektorem UMCS prof. dr. Jerzym Bartmińskim, w skład której weszli przedstawiciele lubelskiego handlu, przemysłu, Wydziału Ekonomicznego UMCS oraz lubelskiego kuratorium. W najbliższym czasie zapowiedziana jest wizyta przedstawiciela Uniwersytetu Orlando z Florydy, która pozwoli na bliższe sprecyzowanie warunków współpracy.

O miejscu straceń powstańców 1863 r.

PRAWDA I LEGENDA

Tereny dzisiejszej dzielnicy uniwersyteckiej do czasu, gdy przystąpiono do wznoszenia na nich pierwszych obiektów UMCS (koniec lat 40.), stanowiły, jak wiadomo, obszar nie zabudowany, będący w większej części jednym rozległym pustkowiem. Ta peryferyjna w szerokim rozumieniu tego słowa okolica, choć nie odgrywała istotniejszej roli w życiu dawnego Lublina, niemniej jednak zapisała się — i to w dość szczególny sposób — w jego historii, a konkretnie w okresie powstania styczniowego i I wojny światowej. Oba te odległe od siebie w czasie, zarazem zaś tak ważne dla losów owego skrawka terytorium miejskiego, epizody historyczne połączyła ściśle sprawa mogił powstańców straconych w 1863 i 1864 r.

Wprawdzie Lublin w dobie powstania styczniowego był widownią wielu doniosłych i brzemiennych w skutki wydarzeń, ale w szerokich kręgach ówczesnego społeczeństwa polskiego stał się znany i głośny głównie z tej przyczyny, że zetknął się bezpośrednio z wyjątkowo brutalnymi poczynaniami carskiego aparatu represyjnego, w tym także z dokonywanymi przezeń wielokrotnie egzekucjami powstańców. Pierwszymi śmiertelnymi ofiarami stosowanej przez zaborcę polityki odwetu i terroru byli uczestnicy przeprowadzonego w nocy z 22 na 23 stycznia 1863 r. ataku na załogę rosyjską w Lubartowie. Podczas tej nieudanej akcji zostali schwytani, a potem na mocy wyroku sądu polowego w Lublinie — straceni (3 II) następujący pochodzący z tego miasta dowódcy pododdziałów (setnicy lub dziesiątnicy): Józefat Barszczewski (lat 26), urzędnik sądowy, Tadeusz Błoński (l. 52), drukarz i Jan Kochański (l. 26), kucharz księży misjonarzy, a ponadto 30-letni mieszkaniec Kamionki, policjant Józef Meskuł (chyba Meskuła?). Większym niewątpliwie echem nie tylko w mieście i regionie, lecz także w całym kraju, odbiły się kolejne przeprowadzone w Lublinie egzekucje polskich patriotów. Tym razem bowiem męczeńską śmiercią zginęli dwaj znani i zasłużeni działacze niepodległościowi oraz organizatorzy i dowódcy sił powstańczych w Lubelskiem: Kazimierz Bogdanowicz (l. 26), rozstrzelany 6 marca 1863 r., i Leon Frankowski (l. 20), powieszony 16 czerwca 1863 r.

Oprócz Polaków przed plutonem egzekucyjnym stawali także walczący po ich stronie żołnierze rosyjscy. Byli to: Aleksander Bykowski i Iwan Kaban (rozstrzelani 29 VII 1963), Iwan Miksiuk albo Maksiuk (l. II 1864), Władimir Kuzniecowa (5 III), Paweł Kuzniecowa (21 VII) i Wasyl Skurenko a. Sikorenko (l. VIII).

Wyroki śmierci wykonywano na terenie przylegającym do tzw. koszar świętokrzyskich (obecnie siedziba KUL), a więc właśnie w obrębie dzisiejszej dzielnicy uniwersyteckiej. Na tym samym placu również grzebano ciała ofiar, wrzucając je do dołów, które po zasypaniu ziemią starannie maskowano. Mimo skrupulatnego zacierania śladów popełnionych w majestacie prawa zbrodni miejsce kaźni i pochówku partyzantów dla współczesnych mieszkańców Lublina nie pozostawało nieznane. Wiedzano o nim powszechnie z relacji naocznych świadków egzekucji, przede wszystkim żołnierzy rosyjskich. Jednakże w miarę upływu czasu w pamięci ludzkiej coraz bardziej zamazywały się wspomnienia związane z tym, uświęconym męczeńską krwią patriotów, zakątkiem miasta. Przypomniano sobie o nim dopiero podczas I wojny światowej, a ściślej w okresie okupacji austro-węgierskiej. Wtedy też pojawiły się moż-

liwości złożenia zbiorowego hołdu pamięci straconych powstańców.

Nastąpiło to w trakcie zorganizowanej 22 października 1916 r. uroczystości przeniesienia ich szczątków (niektóre z nich znaleziono w pozostawionych przez wojsko rosyjskich okopach) na cmentarz przy ul. Lipowej. Zamieszczone w lokalnym dzienniku sprawozdanie z przebiegu tej ceremonii pogrzebowej zawiera informację, iż wydobyto z ziemi, a następnie złożono w dębowym sarkofagu, około 30 szkieletów. Gdyby powyższa wiadomość była wiarygodna, wówczas można by niemal za pewnik uznać twierdzenie, iż na placu przykoszarowym zgładzono znacznie większą liczbę partyzantów, niż podają to źródła i opracowania. Zresztą na szczątki ludzkie natrafiono tam także później, szczególnie zaś podczas kopania dołów pod fundamenty budowanego w latach 1968–1970 Hotelu Asystenckiego. Wtenczas właśnie — jak donosiła jedna z gazet lubelskich — „przeniesiono stąd i pogrzebano na cmentarzu przy ul. Unickiej dwie trumny kości”.

Po przeprowadzeniu w 1916 r. ekshumacji prochów powstańczych w celu upamiętnienia na nowo odkrytego miejsca martyrologii narodowej postawiono na nim drewniany krzyż, u którego podnoża umieszczono na podmurowaniu tablicę z piaskowca z wrytym na niej napisem: „Na tym miejscu w roku 1863 tracono powstańców”. Obie te symboliczne pamiątki przetrwały do lat 60. Utrzymująca się jeszcze długo po epoce stalinowskiej, niesprzyjająca atmosfera dla godnego uczczenia pamięci ofiar carskiego reżimu uniemożliwiła wręcz zorganizowanie w tym miejscu uroczystości w stuletnią rocznicę ich zagłady. W r. 1963 udało się jedynie — i to wyłącznie siłami społecznymi — umieścić pod krzyżem nową tablicę, na której widniały już nazwiska 6 straconych Polaków. W kilka lat później pojawiła się tam druga tablica, ufundowana przez „społeczność akademicką”. Stanowić ona miała — jak informuje napis — wyraz hołdu złożonego „bohaterom powstania styczniowego”, ale nie zamordowanym — co jest zgodne z prawdą historyczną — lecz „poległym na terenie dzielnicy uniwersyteckiej”. Warto nadmienić, że podobnie dezinformujący charakter ma podana przez autorów przewodnika po Lublinie (H. Gawareckiego i Cz. Gawdzika) wiadomość o tym, jakoby „na tym terenie rozgrywały się potyczki z powstańcami 1863 r.”

Pewne działania mające na celu należyte uhonorowanie miejsca straceń podjęto w końcu lat 60. Jednakże efekty tych prac okazały się wysoce niewspółmierne do oczekiwań społeczeństwa, upominającego się od dawna o otoczenie tego historycznego skrawka ziemi większym pietyzmem i czcią. Co prawda oczyszczono go z zarośli i chwastów oraz położono dużą granitową płytę, ale jednocześnie zdjęto i pochowano w wybudowanej pod nią krypcie stary krzyż. W związku z tym, że płyta całkowicie zasłoniła umieszczoną przedtem na symbolicznej mogile, a obecnie leżącą bezpośrednio na ziemi, tablicę z nazwiskami ofiar (napisy te są niemal zupełnie nieczytelne), trudno jest się zorientować, co w rzeczywistości upamiętnia ów monument.

Należy się spodziewać, że realizacja powziętego ostatnio przez władze rektorskie UMCS zamiaru gruntownej jego przebudowy przyczyni się do godnego upamiętnienia miejsca straceń bojowników powstania styczniowego.

Stanisław Wiśniewski

REKTOR

UNIwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

ogłasza

KONKURS

na rekonstrukcję i renowację pomnika poświęconego

BOHATEROM POWSTANIA STYCZNIOWEGO

straconym w roku 1863 na terenie obecnej
Dzielnicy Uniwersyteckiej w Lublinie

Partoniat nad konkursem obejmuje
Rektor

Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
PROF. DR HAB. EUGENIUSZ GAŚSIOR

Celem konkursu jest:

1. Uświetnienie 130 rocznicy wybuchu powstania styczniowego i przybliżenie społeczności akademickiej i społeczeństwu Lublina bohaterskich powstańców straconych na terenie obecnej dzielnicy uniwersyteckiej przy ul. Langiewicza.

2. Uzyskanie takich rozwiązań plastycznych, które pozwoliłyby zachować istniejące już tablice i pamiątki z nazwiskami bohaterów powstania i stworzyć nową całość odpowiadającą wymogom tradycji i współczesności.

Warunki konkursu:

1. W konkursie mogą brać udział plastycy Lublina i Lubelszczyzny, którzy zadeklarują honorowo swoją pracę dla tego szczytnego celu.

2. Przedmiotem konkursu są rozwiązania plastyczne nad rekonstrukcją i renowacją pomnika wraz z miejscem przylegającym do pomnika.

3. Prace powinny być wykonane w formie makiety w skali 1:100.

4. Konkurs ma charakter anonimowy. Do każdej pracy należy dołączyć zaklejoną kopertę z wpisanym godłem (tym samym co na pracy), zawierającą w środku kartkę z powtórzonym godłem, imieniem i nazwiskiem autora, adresem oraz oświadczeniem, że praca jest osobistym dziełem i wszelkie prawa autorskie należą do niego.

Nagrody:

1. Przewiduje się nagrody honorowe rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

2. Wszystkie nadesłane prace będą eksponowane na specjalnej wystawie w Muzeum Uniwersytetu.

3. Praca wyróżniona pozostaje własnością Uniwersytetu.

4. Nadesłane prace oceni jury powołane przez komisję składającą się ze znawców przedmiotu.

5. Komisja rekonstrukcji pomnika zastrzega sobie prawo wyboru nadesłanych prac.

Terminy:

1. Prace należy składać w sekretariacie rektora UMCS prof. dr. hab. Jerzego Bartmińskiego (budynek rektoratu UMCS, Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, p. 1506) w terminie do końca kwietnia bieżącego roku.

2. Jury zbierze się w tydzień po zamknięciu konkursu. Uroczyste wręczenie nagród i ogłoszenie wyników konkursu odbędzie się w maju bieżącego roku.

3. Prace nie nagrodzone i nie wyróżnione zostaną zwrócone autorom po wystawie.

4. Szczegółowych informacji dotyczących idei pomnika można zasięgnąć u dr. Zbigniewa Józwicka — Zakład Fizjologii Roślin UMCS, ul. Akademicka 19, tel. 37-50-30 lub 37-50-64.

Józef Szymański

TRZY STOPNIE

dokończenie ze strony 1
stopniach i tytułach naukowych leżał zamiar ograniczenia hierarchii akademickiej. Tymczasem rozporządzenia wykonawcze w praktyce rozbudowały ją i to często na wzór komunistyczny (docenci marcowi — profesorzy uniwersyteccy). Tak zbudowany system awansów będzie *de facto* hamował rozwój nauki (prace na awans) i narażał go na oddziaływania zewnętrzne, najczęściej co najmniej mało racjonalne.

Jednym z głównych zagadnień dla przyszłości polskiego uniwersytetu jest odpowiedź na pytanie, czy wszyscy studenci mają uzyskiwać takie samo wykształcenie? Jest to kwestia ważna z wielu powodów, od społecznych do ekonomicznych włącznie. Dziś uważa się, że osiągnięcie tytułu magistra jest optymalnym celem kształcenia, praca magisterska zaś winna potwierdzać nie tyle umiejętności i wiedzę absolwenta, co jego przygotowanie do mniej lub bardziej samodzielnych badań naukowych. Abstrahując od tego, że praca magisterska z natury swojej obejmuje nader wąziutką specjalizację, wiemy, że zazwyczaj niczego nie dowodzi: ani umiejętności absolwenta, ani jego wiedzy, ani umiejętności badawczych. Fakt, że niekiedy fragmenty prac magisterskich są publikowane, niczego nie zmienia. Zatem czas na odejście od tego modelu reprodukcji nauki, tworzącego fikcyjną równość między absolwentami uniwersytetów. Z wielu powodów wydaje się, że należy różnicować wykształcenie, które daje uniwersytet. Niemniej przestrzegalbym przed automatycznym przenoszeniem obcych wzorów. Trzeba zmierzać do własnego modelu, dostosowanego do naszych warunków (np. długo jeszcze głównym odbiorcą naszych absolwentów będzie szkolnictwo), doświadczeń i tradycji.

Naturze uniwersytetu i społecznym oczekiwaniom wydają się odpowiadać studia trójstopniowe. Nie są ważne nazwy (może być np. bakalarat, magisterium, doktorat — by pozostać wiernym średniowiecznym tradycjom akademickim). Istotna jest treść, a ta winna wynikać z natury uniwersytetu. Kilka zatem słów

o celach każdego z tych stopni.

Pierwszy stopień powinien przygotować do najszerzej rozumianej reprodukcji nauki — jego absolwent winien mieć rozległą wiedzę erudycyjną w określonej specjalizacji, połączonej z jednej strony ze świadomością, jak ta wiedza powstaje (związek nauki z wiedzą), i z umiejętnością przekazania jej zasobu innym — z drugiej strony. Studia takie nie powinny trwać dłużej niż trzy lata, winny być dostępne w zasadzie dla wszystkich, którzy ukończyli szkołę średnią i winny nosić charakter zawodowy, tzn. uprawniać do wykonywania określonego zawodu (np. nauczyciela szkoły podstawowej, laboranta). Środków finansowych na takie studia winien dostarczać budżet państwa, przy stosunkowo szerokim wsparciu socjalnym (stypendia).

Drugi stopień powinien przygotowywać do działań typu menadżerskiego, dając wysoko kwalifikowanych specjalistów (za takich uważam także nauczycieli szkół ponadpodstawowych). Zatem studia winny zmierzać nie tylko do pogłębienia możliwości reprodukcyjnych, ale także do tworzenia przesłanek kreacji nauki, co najmniej w zakresie przetwarzania jej w wiedzę ale także poprzez włączanie do badań naukowych zespołów akademickich. Stąd winny być dostępne dla tych, którzy wykazują określone predyspozycje intelektualne, sprawdzone w praktyce dydaktycznej, i nie mogą trwać dłużej niż dwa lata. Wśród sprawdzianów widziałbym pracę magisterską, zapewne w obecnej postaci i egzamin, potraktowany, znacznie szerzej, niż robimy to obecnie. Studia te winny być opłacane przez studenta lub przez fundatora, który zabiega o przygotowanie mu odpowiedniego pracownika (w tym także szkolnictwo ponadpodstawowe).

Wreszcie trzeci stopień — doktorski — zdaje się być najbardziej kontrowersyjny. Dotąd doktoraty robią asystenci oraz mniej lub bardziej duża grupa wolontariuszy, zatrudnionych tam, gdzie doktorat nie był wymagany, ale podnosił autorytet społeczny. W dużych ośrodkach naukowych profesorzy zazwyczaj prowadzą seminaria doktorskie (u nas zliczyć je można na palcach jednej ręki). Próby tworzenia studiów doktorskich (pewne kwantum zajęć i niewysokie stypendia) kończyły się fiaskiem (z wielu powodów wegetują w niektórych instytutach

PAN), a i produkt końcowy nie był nadzwyczajny (pamiętam konkurs, gdy doktor po takim studium przedstawił jako swój dorobek dwa czy trzy artykuły w tygodniku młodzieżowym). Mimo takiej przeszłości uważam, że ten kierunek w studiach uniwersyteckich musi być rozwijany. Z pewnością doktoraty będą musieli robić asystenci. Będzie także zapotrzebowanie na doktorów we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Liczba i jakość doktorów będzie bowiem decydować nadal o rozwoju nauki, ale także o rozbudowie wszystkich dziedzin życia społecznego, wymagających teoretycznego wsparcia nauką (np. prognozy ekonomiczne, organizacja edukacji, marketing, consulting itp.). Myślę, że do przyczyn trudności, które przeżywamy, należy brak kadry tak przygotowanej, przecież łatwo dostrzec, że trafiają tam doktorzy, którzy nie sprawdzili się na uczelniach, ale także, co prawda wolno postępujący, odpływ dobrych adiunktów z uniwersytetów. Argumenty za tworzeniem trzeciego stopnia studiów można oczywiście mnożyć.

Podstawą takich studiów winno pozostać seminarium doktoranckie, otoczone niewielką liczbą zajęć bardzo ogólnych (np. teorią nauki, sporą liczbą lektoratów, ale przede wszystkim udziałem w badaniach naukowych i dydaktyce uniwersyteckiej). Ważne jest, aby tematy rozpraw doktorskich wiązały się z prowadzonymi w zespołach badaniami naukowymi, a udział w dydaktyce na pierwszym stopniu kształcenia uniwersyteckiego winien być organizowany mniej więcej tak, jak dziś dla asystentów. Studia te winny trwać 4–5 lat, a o przyjęciu winien decydować szeroko rozbudowany sprawdzian.

Studia winni opłacać zainteresowani, czerpiąc środki także ze stosownych fundacji i niewielkiej, ale znaczącej rekompensaty za zajęcia dydaktyczne.

Przedstawione propozycje ograniczają się do zarysowania ogólnych założeń. Szczegóły winny zostać opracowane w toku dyskusji, w tym także nad nieodzownymi zmianami ustawodawstwa. Perspektywa realizacji nie jest krótka, ale sprawę warto podjąć.

Prof. dr hab. Józef Szymański

Czy każdy twórca winien mieć swego agenta?

ORŁY I PAPUGI

Od przeszło roku jestem świadkiem (a poniekąd także uczestnikiem) batalii zmierzającej do opracowania i wydania "Słownika pojęć i terminów filozoficznych". Kiedy autorem tej inicjatywy zakiełkowała w głowie myśl o jej przeprowadzeniu, żaden z nich nie przypuszczał, jak wiele przysłowiowej „pary” musi iść w przysłowiowy „gwizdek”, aby na drodze do celu móc posunąć się choć o krok.

Potrzeba wydania tej pozycji dokuczliwie doskwiera już od dawna. Albowiem, póki co, w polskojęzycznej literaturze filozoficznej nie ma tego rodzaju opracowania — opracowania właśnie o charakterze leksykalno-encyklopedycznym. Istniejące słowniki — czy raczej karykatury słowników, bo mam tu na myśli *Krótki słownik filozoficzny* z roku 1955 i *Słownik filozofii marksistowskiej* (Warszawa 1982) — u profesjonalisty wzbudzają uczucie zawstyżenia i żaden z nich nie poważy się nikomu ich polecać (chyba jako swego rodzaju ciekawostkę lub temat dyżurny towarzyskich żartów). Do pewnego stopnia sytuację ratuje *Maly słownik terminów i pojęć filozoficznych dla studiujących filozofię chrześcijańską* (Warszawa 1983), ale

m.in. wobec wyczerpania nakładu (w stosunku do potrzeb niezwykle skąpego) i braku wznowień, jest on praktycznie nieosiągalny; bywa, że studenci filozofii poszukują go bezskutecznie nawet w bibliotekach wydziałowych. O innym ważnym ograniczeniu tego opracowania wydawca (PAX) lojalnie uprzedza już w tytule.

Trzeba przy tym jasno zdać sobie sprawę, że owej elementarnej syntezy filozoficznej o charakterze leksykalnym sami filozofowie w zasadzie nie potrzebują (a jeśli już, to głównie na użytek dydaktyki). Profesjonalista bowiem ma bogaty przegląd tego rodzaju literatury w językach obcych. Jeśli więc już musi sięgnąć do słownika, to te obcojęzyczne najzupełniej mu wystarczają. Rzecz tedy w tym, że — wobec faktu intensywnego przenikania słownictwa filozoficznego do mowy potocznej, a w szczególności do języka środków masowego przekazu i wypowiedzi różnych osób publicznych (np. polityków, literatów i w ogóle ludzi kultury) — „Słownika pojęć i terminów filozoficznych” potrzebują w pierwszym rzędzie środowiska pozafilozoficzne. Na przykład ci politycy, którzy mają nieodpartą potrzebę wtrącać do swoich publicznych wystąpień kilka słów brzmiących już to uczenie i dostojnie, już to tajemniczo i egzotycznie.

Dalej „Słownika...” niewątpliwie potrzebuje młodzież szkół średnich — ta, która o raz pierwszy, choć w różny sposób (np. przy okazji szkolnych katechez), odkrywa problematykę

filozoficzną. Warto tutaj zauważyć, że w nieodległej przyszłości (kwestia 2-3 lat) filozofia w szkole średniej (również w szkołach zawodowych) stanie się co najmniej fakultatywnym przedmiotem nauczania, a może nawet, jeśli MEN zdecyduje się wkraczać do Europy np. śladem francuskim, przedmiotem obligatoryjnym. W tej sytuacji obecność na rynku wydawniczym „Słownika pojęć i terminów filozoficznych” trudno doprawdy byłoby przecenić. Przy tym, nieocenioną pomocą stałby się wówczas tak dla samych uczniów, jak i dla ich nauczycieli. Łatwo bowiem przewidzieć, że w pierwszych latach obecności filozofii w naszych szkołach lekcje z tego przedmiotu prowadziłby zapewne, wobec dobrze znanych braków tzw. „kadr fachowych”, nauczyciele bez właściwego przygotowania (nauczyciele innych przedmiotów, np. WF lub — w najlepszym razie — katecheci).

Oprócz kontekstu ściśle merytorycznego, inicjatywa, którą tu przywołałem, ma także swój istotny wymiar ekonomiczno-finanśowy. W istocie stanowi on ten właściwy powód, dla którego w ogóle o tym piszę. Grupa młodych entuzjastów porwała się na realizację owego pomysłu m.in. dlatego, że od dawna stanowił on swego rodzaju wyzwanie. Oto bowiem różne dostojne gremia (m.in. specjalnie powoływane komisje i zespoły Komitetu Nauk Filozoficz-

dokończenie na stronie 5

Ignacy Solarz

IGNACY SOLARZ I JEGO DZIEŁO

Problemom zawartym w tytule została poświęcona sesja naukowa, zorganizowana w stulecie urodzin Solarza przez Zakład Historii Nowożytnej Instytutu Historii UMCS i Lubelski Oddział Towarzystwa Uniwersytetów Ludowych, 17 stycznia br.

Na sesji wygłoszono następujące referaty: prof. dr hab. Paulin Wojtyła (ASP Kraków): *Uniwersytet ludowy Ignacego i Zofii Solarzów jako szkoła społecznego myślenia i współdziałania*, dr Antoni Krawczyk (UMCS): *Światopogląd Ignacego Solarza*, doc. dr hab. Stefan

Pastuszka (WSP Kielce): *Kultura ludowa w Solarzowej koncepcji wychowania*, dr Mieczysław Wieliczko (UMCS): *Krąg rodzinny i kulturowy Ignacego Solarza*, doc. dr hab. Antoni Mieczkowski (UMCS): *Idee Ignacego Solarza w działalności Związku Młodzieży Wiejskiej w Polsce do 1939 roku*, dr hab. Bronisław Mikulec (UMCS): *Ignacego Solarza miejsce w ruchu spółdzielczym*, prof. dr hab. Jan Lewandowski (UMCS): *Oświata i kultura w działalności Związku Młodzieży wiejskiej w województwie lubelskim (1957-1976)*, prof. dr hab. Albin Koprucki (UMCS): *U źródeł idei Ignacego Solarza — dążenie oświatowe warstwy chłopskiej*. Referat na temat *Mój pierwszy uniwersytet* nadesłała na sesję prof. dr hab. Helena Brodowska-Kubicz (z UŁ). Ponadto zgłosili chęć dołączenia swych referatów do materiałów sesji: prof. dr hab. Piotr Kryczka (KUL) i dr Jerzy Plis (UMCS).

Sesja spotkała się z żywym zainteresowaniem w kraju, województwie i Lublinie, skupiając ponad 150 osób. Z samodzielnych pracowników naukowych spoza UMCS brali w niej udział profesorowie: Maria Biernacka (PAN), Bronisław Gołębiowski (UW), Julian Gajda (AR Lublin), Gabriel Brzęk (AR Lublin) oraz doc. dr hab. Piotr Szewczyk (AR Lublin). W sesji wzięła udział liczna grupa pracowników naukowych UMCS, zwłaszcza z Instytutu Historii, a także z instytutów filozofii, socjologii, prawa, pedagogiki, nauk politycznych. Uczestniczyło 30 studentów historii UMCS i kilku studentów z AR w Lublinie. Średnie szkoły rolnicze województwa lubelskiego (Pszczela Wola, Kijany, Łęczna, Klementowice, Klucz-

kowice, Sobieszyn) przysłały delegacje uczniów i nauczycieli. Obecny był syn Solarza, znany reżyser filmowy Wojciech Solarz. Dość licznie stawili się wychowawcy i wychowankowie dawnych uniwersytetów ludowych, spośród których wymienię: dr Hannę Chorążynę, prof. Paulinę Wojtynę, mgr. Franciszka Cieślaka. W obradach brali udział przedstawiciele różnych orientacji ruchu ludowego, np. Stanisław Boguta, H. Chorążyna, Helena Zacharczukowa, Piotr Szewczyk, Władysław Wylupek, dr Czesław Rajca, red. czasopisma „Wieś i Państwo” dr Ryszard Miazek. Przybyły władze Zarządu Głównego TUL na czele z prezesem mgr. inż. Zofią Kaczor-Jędrzyką.

Sesję zaszczylił obecnością władze Uczelni w osobach rektora prof. dr hab. Eugeniusza Gąsiora, dziekana Wydziału Humanistycznego prof. dr hab. Zygmunta Mańkowskiego i dyrektora Instytutu Historii prof. dr hab. Józefa Szymańskiego. Otwierając sesję JM Rektor zwrócił się szczególnie ciepło do działaczy ruchu ludowego i przekazał życzenia wszystkim uczestnikom sesji, aby jej rezultaty przyczyniły się do popularyzacji słusznych idei Solarza i pomogły jego ideały etyczne spełniać w obecnej rzeczywistości.

W długiej, żywej i polemicznej dyskusji brało udział 21 osób. Prezes Zofia Jędrzycka wyraziła uznanie dla władz UMCS i Instytutu Historii za zorganizowanie tak bogatego problemowo posiedzenia.

Zainteresowanie, z jakim spotkała się sesja, wskazuje na potrzebę organizowania spotkań naukowych poświęconych problematyce ruchu ludowego i oświaty pozaszkolnej.

Antoni Krawczyk

ORŁY I PAPUGI

dokończenie ze strony 4

nych przy PAN) blisko dwa dziesięciolecia bezskutecznie próbowały doprowadzić już choćby do zawiązania się zespołu redakcyjnego czy grupy roboczej takiego słownika. Próby te — a było ich kilka — każdorazowo i nieodmiennie kończyły się fiaskiem. Wówczas decydowały o tym głównie momenty ideologiczne (np. w jakiej mierze uwzględnić problematykę i metodologię marksistowską i zarazem nie naruszyć kanonu poważnej publikacji naukowej lub choćby tylko dobrego smaku).

Tym razem wszystko miało zakończyć się sukcesem, albowiem owa delikatna materia ideologiczno-polityczna nareszcie przestała odgrywać jakąkolwiek rolę. Pozostawało zatem jedynie pokonanie bariery finansowej, która dla wszystkich wcześniejszych prób była bez znaczenia.

Autorzy obecnej inicjatywy początkowo równieź nie przywiązywali do niej wagi, ponieważ — jak powszechnie wiadomo — na wszelkich wydawnictwach słownikowych można dziś tylko zarobić. Skoro tak, to — sądzą — lepiej dać zarobić uboższym instytucjom oświatowo-akademickim, niż np. przypadkowemu wydawcy prywatnemu. Z gotową koncepcją (założenia programowo-organizacyjne + zasady opracowywania hasła + skład Zespołu Redakcyjnego + tzw. makietę słownika + kalkulacja wstępna) zgłosili się więc do trzech instytucji bliskich im ideowo i, jak się zdawało, żywo zainteresowanych ubiciem dobrego interesu: Komitetu Głównego Olimpiady Filozoficznej (przy MEN), Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Filozoficznego i macierzystego Wydziału Filozofii i Socjologii UMCS. Pomysł został „kupiony” natychmiast i z entuzjazmem.

Pozostawało już tylko zabrać się ostro do roboty, co też uczynili. Wkrótce wstępny etap prac organizacyjno-merytorycznych został zakończony. Należało go jedynie opłacić. I tu

utknęli. Żadna z wymienionych instytucji nie była w stanie wysupłać kilku milionów złotych na opłacenie wykonanej roboty i zapewnienie kontynuacji. Wszystkie — jak na komendę — poczęły też deklarować swój udział w dalszych pracach w trybie silnie warunkowym.

O co tu chodzi i jakie wypływają stąd wnioski? Zła wola? Złośliwość? Brak wyobraźni? Zwykła głupota? Otóż, niekoniecznie. A w tym przypadku mogę powiedzieć nawet więcej: tym razem z pewnością nie te momenty decydują. W pierwszym rzędzie wydaje się bowiem, iż zubożenie sfery budżetowej (tu: oświaty i szkolnictwa wyższego) osiągnęło obecnie taki poziom, że dziś nie jest ona w stanie przeprowadzić nie tylko przedsięwzięć najpotrzebniejszych (na poziomie elementarnej społecznej użyteczności), ale nawet jakichkolwiek przedsięwzięć, w tym także tych finansowo najbardziej intratnych. Jeszcze raz okazuje się więc, że pieniądze mogą dziś u nas robić jedynie ci, którzy już je mają.

Po drugie, w świetle doświadczeń, jakie są udziałem lubelskiej grupy inicjatywnej „Słownika pojęć i terminów filozoficznych”, widać jak na dłoni, że dziś polskim naukowcom, polskim intelektualistom, polskim twórcom (ze sfery szeroko pojętej kultury duchowej) pilnie potrzebna jest instytucja agenta. Niezbędny jest wysokiej klasy specjalista, który istniejący dziś w Polsce potencjał intelektualny umiałby przyszedź (w najściślejszym sensie ekonomicznym) sprzedać jako towar. Wzorów do naśladowania mamy w tym względzie dość na Zachodzie. Koniecznie i jak najrychlej trzeba je stamtąd przenieść do nas.

Po trzecie, roli takiego agenta nie powinni pełnić (bo nie umieją) bezpośredni twórcy dóbr nauki i kultury, czyli sami literaci, sami uczeni, sami artyści etc. Dziś nie do pomyślenia winna być sytuacja, aby — przykładowo — prorektor do spraw badań naukowych cały swój czas urzędowania poświęcał zabiegom o środki na zapewnienie bieżącej działalności naukowo-dydaktycznej, aby negocjował wielkości udziałów

w zawiązywanych spółkach akcyjnych, aby układał się z finansistami lub bezpośrednimi wykonawcami konkretnych inwestycji gospodarczych itp. Jego sprawą — jeśli już nie jedyną, to z pewnością najważniejszą — winny się stać prowadzone w skali uczelni badania naukowe, nie zaś organizowanie na nie środków finansowych. Do takich celów winien mieć w dyspozycji grono wyspecjalizowanych agentów, którzy chcą i umieją (bo, i dlatego, mają z tego swoje 5, 10 czy 20%) korzystnie sprzedać istniejący potencjał intelektualny uczelni oraz osiągnięte dzięki niemu efekty poznawcze (które — w dalszej kolejności — na ogół są brzemienne w konkretne efekty technologiczne i ekonomiczne). Ponawianie stałej, choć nieprzerwanie aktualizowanej, „oferty towarowej” twórców i środowisk twórczych oraz natrętna promocja nowych oryginalnych pomysłów niewątpliwie również winna znaleźć się w gestii i obszarze działania tych panów (zresztą, panie także mogą tu być bardzo skuteczne).

Słowem, należy dziś energicznie zmierzać do stworzenia takiej sytuacji, w której każdy twórca (czy instytucja twórcza) zajmuje się tym i tylko tym, co mu (jej) statutem pisane i co stanowi o społecznej randze, sensie i racji jego (jej) istnienia. Do wszelkich innych zadań powołani są inni. Przy tym jest w kim wybierać. Horda bezrobotnych ciągle rośnie. Zacznie maleć, kiedy znikną „ludzie-omnibusy”, ludzie nieprzeliczonych funkcji i ról, rzekomo niezależni, jak „choinki” obwiszeni ozdobnymi funkcjami, których piastowanie niewątpliwie zdobi, ale zarazem eliminuje lub poważnie ogranicza możliwość wykonywania pracy w sposób rzetelny i naprawdę efektywny. Kiedy zatem tzw. społeczny podział pracy stanie się nareszcie czytelny. Kiedy będziemy mieli do czynienia, przynajmniej zasadniczo, z ludźmi tylko jednej, określonej profesji. Wprawdzie ubędzie nam wtedy wielobarwnych (i przemądrzałych) papug, ale też, jak wierzę, nareszcie zaoi się od orłów.

Józef Dębowski

Rada Wydziału Ekonomicznego. Od lewej: mgr Krzysztof Kępa, mgr Bogusław Gulski, mgr Joanna Dąbrowska (niewidoczna), prof. Ryszard Orłowski, dr hab. Jerzy Kitowski, prof. Zbigniew Szloch, prof. Wacław Grzybowski, prof. Zdzisław Lewandowski, dr hab. Marian Żukowski, dr hab. Jerzy Węclawski (prodziekan), dr hab. Stanisław Ślusarczyk, dr Józef Duda, prof. Urszula Wich, prof. Tadeusz Tokarzewski, doc. dr Zbigniew Mitura, prof. Alicja Pomorska, prof. Jan Zalewa (dziekan), prof. Stefan Ogrodnik, dr hab. Piotr Karpuś (prodziekan), prof. Tadeusz Preciszewski, dr hab. Genowefa Sobczyk, dr Teresa Bał, dr hab. Władysław Filar

KALENDARIUM ŚRODOWISKA EKONOMICZNEGO UMCS

- 1944 (18.09) Memorial pierwszego rektora UMCS Henryka Raabego sygnalizujący potrzebę utworzenia w Lublinie Wyższej Szkoły Handlowej.
- 1952 Utworzenie Katedry Ekonomii Politycznej na Wydziale Prawa.
- 1960 Otwarcie w Lublinie z inicjatywy UMCS punktu konsultacyjnego studiów zaocznych krakowskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej.
- 1963 (26.01) Uchwała Senatu UMCS, postulująca zorganizowanie Wydziału Ekonomicznego.
- 1964 (1.01) Powołanie Henryka Renigera na organizatora Wydziału Ekonomicznego.
- 1965 (15.02) Zarządzenie Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego o powołaniu Wydziału Ekonomicznego z 11 katedrami. Pierwszym dziekanem Wydziału został Zdzisław Lewandowski.
- 1965 (1.10) Początek pierwszego roku akademickiego: 61 studentów ekonomiki rolnictwa i 20 nauczycieli akademickich (7 docentów, 6 adiunktów i 7 asystentów).
- 1966 Uruchomienie ekonomiki przemysłu i przyjęcie na I rok studiów 157 słuchaczy na dwa kierunki.
- 1966 Powołanie zaocznych studiów ekonomicznych UMCS w Lublinie i punktów konsultacyjnych w Rzeszowie i Tarnobrzegu, a w dalszej kolejności w Stalowej Woli, Mielcu i Jarosławiu.
- 1967 Powołanie Sekcji H (Ekonomia) Annales UMCS.
- 1969 Uzyskanie uprawnień do nadawania stopnia doktora nauk ekonomicznych.
- 1970 Uzyskanie uprawnień habilitacyjnych (Zbigniew Szloch pierwszym doktorem habilitowanym Wydziału — 1975 r.).
- 1970 (1.09) Likwidacja katedr i odgórne narzucenie struktury instytucyjowej. Dwa instytuty: Ekonomii Politycznej i Planowania, Ekonomiki Produkcji.
- 1974 Kadra nauczycieli akademickich Wydziału przekroczyła 100 osób.
- 1977 Utworzenie dwu nowych kierunków: Ekonomiczno-Społecznego, Organizacji i Zarządzania.
- 1978–1979 Uzyskanie pomieszczeń w Rektoracie (104) i pawilonów dydaktycznych.
- 1980 (24.09) Zebranie założycielskie Koła NSZZ „Solidarność”, do którego wstąpiło blisko 90% pracowników Wydziału.
- 1980 Rada Wydziału likwiduje instytuty. 11 Zakładów podstawowymi jednostkami organizacyjnymi.
- 1981 (19.11) Początek na Wydziale Ekonomicznym strajku okupacyjnego NZS, do którego przyłączyła się część pracowników.
- 1981 (13.12) Internowanie dwu pracowników Wydziału: dziekana Sławomira Kozłowskiego i Lesława Pagi.
- 1983 Przywrócenie instytutów: Teorii Rozwoju Społeczno-Ekonomicznego; Ekonomiki Produkcji, Organizacji i Zarządzania. Katedra Ekonomii Politycznej wyodrębniona jako samodzielna jednostka.
- 1984 Zawieszenie kierunku — ekonomika przemysłu.
- 1989 Powołanie kierunku — gospodarka żywnościowa.
- 1990 (15.02) Uroczyste posiedzenie Rady Wydziału z okazji 25-lecia.
- 1990 (grudzień) Powołanie Wydziałowej Komisji do spraw Reformy Studiów.
- 1991 Utworzenie Instytutu Ekonomii.
- 1991 (grudzień) Zatwierdzenie przez Radę Wydziału nowego, zreformowanego systemu studiów na Wydziale.

Józef Duda

WYDZIAŁ EKONOMICZNY W LICZBACH (do stycznia 1992 r.)

- 6649 studentów uzyskało tytuł magistra lub ekonomisty dyplomowanego,
- doktoryzowało się 126 osób,
- habilitacje uzyskało 17 osób,
- tytuł profesora uzyskało 20 osób.
- Pracownicy Wydziału opublikowali ponad 2000 prac naukowych, w tym 150 książek i 372 artykuły naukowe w 23 tomach „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” Sectio H.

KU NOWOCZESNOŚCI

Zmiany systemowe w gospodarce polskiej, pociągające za sobą rozwój sektora prywatnego, powstawanie nowych form prawnych przedsiębiorstw oraz wchodzenie do gospodarki kapitału zagranicznego, stwarzają zapotrzebowanie na absolwentów, którzy potrafią prowadzić księgowość, posłużyć się komputerem i dyskutować z kontrahentem w obcym języku. Absolwent studiów ekonomicznych to człowiek, który może poprowadzić własną firmę produkcyjną, handlową i usługową, bądź dział marketingu, reklamy lub rachunkowości w większym przedsiębiorstwie. Umie czytać bilans jednostki gospodarczej i analizować rynek.

Przejsie do systemu gospodarki rynkowej postawiło przed wyższym szkolnictwem ekonomicznym jakościowo nowe zadania. Gruntownej reorientacji wymagają programy studiów ekonomicznych. Trzeba uczyć takiej ekonomii, która zapoznaże studentów z logiką gospodarki rynkowej i metodami pokonywania barier w jej rozwoju. Konsekwencją zmian w teorii ekonomii są zmiany w treściach nauczania innych przedmiotów oraz potrzeba wprowadzenia przedmiotów dotychczas nie wykładanych. Zadośćuczynienie potrzebie kompleksowości przebudowy systemu kształcenia wymaga odpowiedniego wyposażenia procesu dydaktycznego w sprzęt techniczny wzbogacający wiedzę o złożonych problemach gospodarczych i ułatwiający jej przyswojenie. Środki techniczne, głównie w postaci elektronicznej maszyny cyfrowej, służą ilościowej analizie zjawisk i coraz częściej stanowią cenną pomoc w przyszłej pracy zawodowej studenta.

W praktyce naszych poczyniń reformatorskich podejmujemy działania doraźne i długofalowe. Działaniami pierwszego typu, wyrażającymi się wzbogaceniem nowymi treściami obowiązkowych programów kształcenia, objęci są studenci wyższych lat studiów. Dla nich też oferujemy przedmioty specjalizacyjne wykładane zarówno przez własną kadre dydaktyczną, jak i gości z uczelni zagranicznych. Działania długofalowe to przygotowanie nowego programu studiów, zagraniczne staże naukowe pracowników, prace studialne pracowników z wykorzystaniem dostępnej literatury krajowej i obcej, doskonalenie znajomości języków obcych itp.

Kontakt z nauką światową, zarówno pracowników naukowo-dydaktycznych, jak i studentów, uwarunkowany jest znajomością języków obcych. Studenci nie znają języka obcego na tyle, aby się nim posługiwać w toku studiów. Bariera językowa utrudnia lub wręcz uniemożliwia wykorzystanie osiągnięć nauki światowej w procesie kształcenia. Maleją szanse spożytkowania

dokończenie na stronie 9

TWÓRCY WYDZIAŁU PROFESOR ANTONI GURNICZ

Wśród założycieli Wydziału Ekonomicznego UMCS osobiście miejsce zajmuje Antoni Gurnicz (1912–1978).

W latach 1945–1953 pracował na Uniwersytecie Jagiellońskim w Katedrze Ekonomii Politycznej na Wydziale Prawa, początkowo jako asystent profesora Adama Krzyżanowskiego, a od 1947 r. jako adiunkt. W okresie „czystki” w szkolnictwie wyższym został zwolniony z pracy. Obciążono go „winą” przynależności do Polskiego Stronnictwa Ludowego, określanego wówczas przez komunistów jako „reakcyjne” i „prokułackie”. Dodatkową przyczynę utraty pracy (o czym możemy się dziś dowiedzieć z teczek archiwalnych) stanowiło to, że „był wierzącym i praktykującym” oraz że mimo ostrzeżeń komunistów „nie zmienił światopoglądu”.

Od 1956 r. podjął pracę na Wydziale Prawa UMCS, gdzie w 1957 r. został kierownikiem Katedry Ekonomii Politycznej. Oficjalna rehabilitacja na Uniwersytecie Jagiellońskim miała miejsce w 1958 r.

Wcześniej (1948–1950) Gurnicz pracował w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, wykładając „Organizację społeczną i gospodarczą wsi” w Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi.

Do pracy naukowej sposobił się długo i wszechstronnie. Był absolwentem Wydziału Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, Studium Dyplomacji UJK i Wyższych Kursów Handlowych we Lwowie. Rozpoczęte w Wolnej Wszelchnicy Polskiej w Warszawie studia ekonomiczne przerwał wybuch II wojny światowej. Ukończył je na Wydziale Nauk Społecznych KUL w 1950 r. zdobywając wcześniej (1947) tytuł doktora nauk prawnych na UJ.

Jego badania naukowe i zajęcia dydaktyczne obejmowały problematykę ekonomiczną. Na uczelniach, od początku lat pięćdziesiątych, obowiązywała ekonomia marksistowska, odmienna od tej, którą poznał jako student UJK, WWP i KUL oraz jako uczestnik seminarium naukowego profesora Adama Krzyżanowskiego i, wcześniej, profesora Stanisława Grabskiego.

Przy obowiązującym podziale na ekonomię polityczną socjalizmu i kapitalizmu Gurnicz wykladał głównie ekonomię polityczną kapitalizmu, dając poszerzony przegląd wszystkich nurtów myśli ekonomicznej. Chciał w ten sposób wskazać na potrzebę pełniejszego wykorzystania w polskiej ekonomii dorobku ekonomii niemarksistowskiej.

Katedra Ekonomii Politycznej na Wydziale Prawa UMCS, którą kierował Gurnicz w latach 1957–1962, stanowiła podstawę, na której rosło zainteresowanie naukami ekonomicznymi w lubelskim środowisku naukowym. Dzięki temu wykierunkowała myśl o utworzeniu Wydziału Ekonomicznego. Formalną podstawę stanowiła decyzja Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego z 15 lutego 1965 r. o powołaniu Wydziału. Gurnicz był jednym z jego organizatorów i pierwszych pracowników naukowo-dydaktycznych. Uczestniczył w pracach organizacyjnych, tworzeniu punktów konsultacyjnych oraz zaocznych studiów ekonomicznych.

Na Wydziale Ekonomicznym wykladał ekonomię kapitalizmu i prowadził odrębny wykład z historii myśli ekonomicznej. Kształcił ekonomistów dla potrzeb praktyki, a na seminarium doktoranckim — młode kadry pracowników nauki.

Prof.
Antoni Gurnicz

Niezwykle interesujące, oparte na najnowszym źródłach i opracowaniach, zawartych w światowej literaturze ekonomicznej, były jego wykłady specjalizacyjne na temat gospodarki wysoko rozwiniętych krajów kapitalistycznych. Był to także przedmiot wielu jego prelekcji na spotkaniach organizowanych przez PTE w Krakowie i w Lublinie.

Na seminariach dyplomowych, magisterskich i doktoranckich, prowadzonych przez Gurnicza, dominowała tematyka z zakresu polskiej myśli ekonomicznej. Pod jego kierunkiem opracowano poglądy wielu polskich ekonomistów, zwłaszcza okresu międzywojennego, zdawkowo potraktowanych lub pomijanych w obowiązującym wówczas programie nauczania i podręcznikach do historii myśli ekonomicznej. Gurnicz potrafił właściwie ocenić ich dorobek naukowy i wkład do światowej ekonomii.

Gurnicz zawsze był daleki od dogmatyzmu. Posiadał rozległą wiedzę ekonomiczną, wzbogaconą ciągle wiedzą socjologiczną i historyczną. Nadawało to interdyscyplinarny charakter jego badaniom. Prace teoretyczne Gurnicza mają charakter nowatorski. Poszerzył badania w zakresie polskiej myśli ekonomicznej o jej odłam ludowy. Do tematów swoich badań, a także do wykładów z historii myśli ekonomicznej włączył chrześcijańską naukę społeczną, choć w owym czasie oficjalne programy nauczania przedmiotu tego nie przewidywały.

Wiele prac poświęcił polskiej myśli spółdzielczej, co również stanowi niebagatelny wkład do historii myśli ekonomicznej. Analizował poglądy społeczno-ekonomiczne wybitnych przywódców ruchu ludowego i spółdzielczego. W jego twórczości szczególną rolę odgrywają postacie-symboly: Wincenty Witos — symbol realizmu politycznego, Franciszek Stefczyk — symbol realizmu gospodarczego. Tak jak ich, Gurnicza cechował głęboki patriotyzm, wyniesiony z domu i ukształtowany przez lata pracy społeczno-politycznej w niezależnym ruchu ludowym. Dlatego nie zmienił swoich poglądów dla awansu i kariery. Między innymi nie wstąpił do Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego, gdyż nie zaakceptował oblicza ideowego, jakie narzucono ruchowi ludowemu w Polsce po opuszczeniu kraju przez Mikołajczyka w 1947 r. Współpraca z Mikołajczykiem i działalność w PSL sprawiły, że Gurnicz był represjonowany, a nawet aresztowany. Nie dostał pozwolenia na wyjazd na stypendium Fundacji Forda do Stanów Zjednoczonych, przyznane mu w 1958 r. mimo jego aktualności przez kilkanaście lat.

Poglądy, których od końca lat czterdziestych nie mógł publicznie głosić, znali tylko jego najbliżsi przyjaciele, którzy dziś podkreślają jego niezwykle zdolność przewidywania.

Cenzura nie dopuściła wielu prac Gurnicza do publikacji. Te, które się ukazały, mają trwałą wartość naukową.

Dzięki takim pracownikom nauki i dydaktykom jak Gurnicz ekonomiści uczyli się myśleć elastycznie i niedogmatycznie. Wielu z nich kształci dziś młode kadry dla potrzeb nowego ustroju gospodarczego kraju.

Anna Golec

PROFESOR WŁADYSŁAW HOLTZMAN

Jednym z pierwszych, który włożył wiele trudu i wysiłku w organizację i rozwój Wydziału Ekonomicznego UMCS, a szczególnie specjalności ekonomika przemysłu, był nestor nauzczyli akademickich — prof. dr hab. Władysław Holtzman.

Absolwent Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, karierę naukową rozpoczął w roku 1949 w środowisku łódzkim, z którym związał się na blisko 20 lat. Mając za sobą 15-letni okres pracy zawodowej, głównie w przemyśle, zainteresowanie swoje łączy z tą gałęzią gospodarki specjalizując się w ekonomice przemysłu i przedsiębiorstwa. W bardzo krótkim czasie, dzięki wiedzy i ogromnej pracowitości, zdobywa kolejne stopnie i tytuły naukowe (w 1960 roku — doktora nauk ekonomicznych, 1963 — doktora habilitowanego, a w 1970 r. profesora nadzwyczajnego). Również jego wrodzone zdolności organizatorskie i umiejętności współzycia z ludźmi szybko zostają zauważone i wykorzystane przy awansach na stanowiskach uczelnianych. Pełnił obowiązki kierownika Zakładu Ekonomiki i Organizacji Przemysłu Politechniki Łódzkiej, następnie kierownika Zakładu Ekonomiki Przemysłu na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Łódzkiego i prodziekana tego Wydziału.

W marcu 1967 r. Profesor przeniósł się do Lublina, gdzie na Wydziale Ekonomicznym

Prof.
Władysław
Holtzman

UMCS powierzono Mu organizowanie specjalności ekonomika przemysłu i kierownictwo Katedry a następnie Zakładu Ekonomiki Przemysłu. Pełnił również obowiązki dziekana Wydziału oraz dyrektora Instytutu Ekonomiki Produkcji.

Pozyskanie Profesora dla środowiska lubelskiego dało duże szanse rozwoju nauki w tym regionie. Dzięki Jego licznym pracom naukowym, pracowitości i zdolnościom organizatorskim szybko znalazła uznanie wykładana przez Niego specjalność — ekonomika przemysłu. Zaczynając właściwie od podstaw, bez zaplecza doświadczonych kadry naukowo-dydaktycznej, potrafił w krótkim czasie skupić wokół siebie grono osób, które zainteresowały problematyką ekonomiki przemysłu, ekonomiki przedsiębiorstwa i analizy ekonomicznej. Obecny zespół adiunktów Zakładu Ekonomiki Przemysłu UMCS to prawie wszyscy doktoranci Profesora.

Również na Uniwersytecie Łódzkim i Politechnice Łódzkiej pracuje wielu jego dawnych uczniów i współpracowników.

Na szczególne podkreślenie zasługuje działalność dydaktyczno-wychowawcza Profesora. Przez cały okres swej pracy akademickiej prowadził różnorodne zajęcia dydaktyczne na wszystkich typach studiów, wnosząc znaczny dokończenie na stronie 8

PROFESOR WŁADYSŁAW HOLTZMAN

dokończenie ze strony 7

wkład w kształcenie kadr ekonomicznych dla potrzeb regionu. Nie miał też być Jego udział w przygotowaniu pomocy naukowych, dydaktycznych, programów nauczania.

Aktywność i intensywność pracy Profesora znacznie wykraczały poza ramy przeciętności. Udzielał się w szerokim zakresie na różnych polach, nie tylko w macierzystych uczelniach. Trudno wprost wyliczyć funkcje, które piastował, i działania, w których uczestniczył. W uznaniu zasług naukowo-dydaktycznych i społecznych Profesor był wielokrotnie nagradzany przez rektorów uczelni, ministerstwo i władze państwowe.

Z dniem 1 września 1976 r. prof. Holtzman przeszedł na emeryturę. Nie oznaczało to jednak dla Niego zerwania kontaktów z uczelnią, pracownikami i studentami. Jego pracowitość, chęć służenia radą, dzielenia się wiedzą i doświadczeniami sprawiły, że dopóki mu zdrowie pozwalało, prowadził seminaria magisterskie, jak też pełnił obowiązki kierownika Zakładu Ekonomiki Przemysłu. Po dzień dzisiejszy Profesor utrzymuje ścisły kontakt naukowy z pracownikami Zakładu. Zawsze można liczyć na Jego życzliwość, rozagę, cenne wskazówki i uwagi oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów, nie tylko zresztą naukowych.

Profesor jest dla środowiska naukowego wzorem naukowca konsekwentnie rozwijającego wiedzę w wybranej dziedzinie w sposób niezależny od politycznych uwarunkowań, a szlachetne rysy Jego charakteru pozyskały Mu powszechny szacunek, uznanie i życzliwość.

Krystyna Raduj

Prof. Tadeusz Przciszewski

PROFESOR TADEUSZ PRZCISZEWSKI

Profesor dr hab. Tadeusz Przciszewski należy do pokolenia, którego lata młodzięcze spłotyły się z czasem wojny, a poglądy i postawę życiową cyzelowała działalność konspiracyjna w Narodowej Organizacji Wojskowej, wchodzącej w skład Armii Krajowej. W organizacji tej spełniał wiele funkcji organizacyjnych i dziennikarskich. Za próbę kontynuacji podobnej działalności w 1945 r. został na okres pięciu miesięcy uwięziony przez NKWD i wywieziony do obozu pracy na Uralu. Późniejsza działalność publicystyczna Profesora na łamach pisma Kuri Metropolitanej w Warszawie została również zakwestionowana, tym razem przez władze PRL. Skazany na sześć lat więzienia, przebywał w nim od listopada 1948 r. do grudnia 1953 r. Akt oficjalnej rehabilitacji przyniósł dopiero rok 1956. W międzyczasie absolwent dwóch wyższych uczelni: KUL w 1945 r.

i Szkoły Głównej Handlowej w 1946 r., legitymujący się dyplomem doktora nauk ekonomicznych, stażem asystenckim w Uniwersytecie Warszawskim i SGH (1946–1948), nie otrzymał stałego zatrudnienia w żadnej uczelni warszawskiej. Rehabilitacja wprawdzie umożliwiła Profesorowi powrót w 1957 r. na Uniwersytet Warszawski i przeprowadzenie w 1963 r. przewodu habilitacyjnego, lecz odium polityczne zamknęło Mu drogę do stanowiska docenta w środowisku warszawskim. Pozostawała prowincja. Za miejsce swego „zesłania” Profesor wybrał Lublin, a ściślej — tworzący się tutaj w 1964 r. Wydział Ekonomiczny UMCS. Chwilowe „zesłanie” okazało się życiowym wyborem Profesora.

O trwałym związaniu Profesora z Wydziałem Ekonomicznym świadczą nie tylko trwające ponad ćwierć wieku jego dojazdy z Warszawy do Lublina i nieugięte odmowna postawa wobec propozycji zatrudnienia w uczelniach warszawskich. Autentyzm tego związania odzwierciedla przede wszystkim udział Profesora w organizowaniu Wydziału (twórca i kierownik Zakładu Polityki Społecznej, Gospodarczej i Przestrzennej), w rozwoju środowiska naukowego oraz w kształtowaniu jego rangi. Osobisty wkład Profesora w prestiż naukowy Wydziału określają uzyskane przezeń tytuły profesora nauk ekonomicznych: nadzwyczajnego w 1972 r. i zwyczajnego w 1982 r. Wkład ten oceniać także można w kontekście rozległych Jego kontaktów naukowych w kraju i za granicą. Profesor wielokrotnie był zapraszany, w charakterze wykładowcy i badacza naukowego, przez znane na świecie uniwersytety, m.in.: Paryski, J. Hopkinsa w Baltimore, Columbia w Nowym Jorku, Minnesota.

W dorobku naukowym Profesora znajdują się około 300 prac, z których kilkanaście opublikowały renomowane wydawnictwa (PWN i PWE). Z grupy najcenniejszych książek warto wymienić: *Gospodarka mieszkaniowa w gospodarce narodowej* (1969), *Sprawność kształcenia w szkolnictwie wyższym* (1970), *Polityka społeczna Stanów Zjednoczonych* (1984), *Planowanie społeczne a polityka społeczna* (1987), *Planowanie i prognozowanie społeczne w systemie polityki społecznej* (1990).

Dorobek naukowy Profesora wyraźnie odzwierciedla kierunek badań twórczych i ewolucję poglądów naukowych: od klasycznych teorii ekonomii, poprzez ekonomiki branżowe do polityki gospodarczej i polityki społecznej. Ostatnie prace Profesora koncentrują się na poszukiwaniu płaszczyzny styczności pomiędzy rozwojem społecznym i ekonomicznym. Dla wyrażenia tej styczności posługuje się pojęciem społecznej gospodarki rynkowej, której jest gorącym zwolennikiem i popularyzatorem w odniesieniu do gospodarki polskiej. Takie podejście do reformowania naszej gospodarki jest również zbieżne z poglądami politycznymi Profesora, w których dominuje nurt chrześcijańsko-społeczny.

Wielką pasją życiową Profesora jest działalność społeczna, a sposobem spędzania wolnego czasu — doskonalenie języków obcych (biegle włada sześcioma językami). Zamiłowanie do pracy społecznej niewątpliwie zawdzięcza tradycjom rodzinnym. Ojciec był Prezesem Chrześcijańskiego Związku Zawodowego „Tramwaje Miejskie” — największego przedsiębiorstwa komunalnego w przedwojennej Warszawie. Głównym polem działania Profesora są organizacje kościelne i inteligentkie. Od 1990 r. jest wiceprzewodniczącym Rady Naczelnej Chrześcijańsko-Demokratycznego Stronnictwa Pracy.

Wizerunek Profesora Tadeusza Przciszewskiego ukształtowany przez czas, kontakty naukowe i te typowo ludzkie, można sprowadzić do wspólnego mianownika. Profesor jest wzorem Uczonego i prawnego Człowieka.

Urszula Wich

Piotr Karpus

PRZEWRÓT W NAUCZANIU EKONOMICZNYM

Potrzeba gruntownej reformy studiów, w tym studiów ekonomicznych, nie budzi najmniejszej wątpliwości. Konieczne stało się przeprowadzenie systemowych zmian, obejmujących cele, treści, formy, metody i organizację kształcenia. Prace nad reformą studiów na Wydziale Ekonomicznym UMCS są inspirowane i koordynowane przez powołaną w grudniu 1990 r. Wydziałową Komisję do spraw Reformy Studiów. W skład Komisji wchodzi przedstawiciele nauczycieli akademickich oraz studentów. Posiedzenia Komisji mają charakter otwarty, co rozszerza płaszczyznę wymiany poglądów dotyczących zasad i kierunków reformy studiów ekonomicznych. Przedstawiciele Komisji uczestniczą w pracach Krajowego Komitetu Koordynacyjnego do spraw Studiów Ekonomicznych, który umożliwia wymianę doświadczeń w zakresie przebiegu reformy w poszczególnych ośrodkach studiów ekonomicznych. Ponadto Studium Pedagogiczne Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie prowadzi badania nt. zmian w systemie kształcenia ekonomistów w Polsce, ułatwiające dokonanie porównania zakresu i kierunków reformy studiów na Wydziale na tle innych uczelni w Polsce. W pracach Komisji wykorzystywane są materiały planów i programów studiów ekonomicznych z innych krajów, zwłaszcza Niemiec, Wielkiej Brytanii, Belgii, Francji, Szwajcarii, Norwegii.

Reforma studiów ekonomicznych ma na celu zbliżenie programów nauczania, planów i organizacji studiów do poziomu krajów Europy Zachodniej.

Proces reformowania studiów na Wydziale przebiega dwutorowo. Z jednej strony dąży się do unowocześnienia bieżącego procesu kształcenia studentów w celu dostosowania wykształcenia ekonomicznego naszych absolwentów do potrzeb gospodarki rynkowej, do wyeliminowania przestarzałych treści oraz powiązania programów nauczania z systemem kształcenia ekonomistów na uczelniach zagranicznych. Z drugiej strony podjęto prace związane z radykalną reformą studiów ekonomicznych, obejmującą nie tylko doskonalenie programów nauczania, ale i unowocześnienie organizacji form i metod nauczania, zbliżające studia ekonomiczne na Wydziale do rozwiązań zachodnich.

W ramach bieżącego reformowania studiów obok doskonalenia programów dotychczas wykładanych przedmiotów zostały wprowadzone na III–V roku studiów w ramach wykładów specjalizacyjnych przedmioty rozszerzające wiedzę o gospodarce rynkowej, zwłaszcza takie, jak: bankowość, finanse międzynarodowe, rynek kapitałowy, controlling, zarządzanie strategiczne, marketing, zarządzanie inwestycjami.

Działania związane z radykalną reformą studiów ekonomicznych przebiegają etapami. Stanowisko Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego z 28 listopada 1991 r. umożliwiło zaawansowanie prac nad nowym programem i kierunkami studiów oraz rozpoczęcie ich wprowadzania od roku akademickiego 1992/1993.

Zreformowane studia będą jednolitymi, 5-letnimi studiami magisterskimi. Na Wydziale będą prowadzone studia na makrokierunku Ekonomia i Zarządzanie. W ramach kierunku powstaną dwie specjalności, tj. ekonomika i zarządzanie przedsiębiorstwem oraz specjalność ogólnoeconomiczna. Specjalności te mają charakter funkcjonalny, co przybliży kształcenie studentów do rozwiązań zachodnich. Studenci dokonują wyboru specjalności po V semestrze.

dokończenie na stronie 9

W programie studiów przewidziano 3030 godzin zajęć, tj. przeciętnie około 20 godzin tygodniowo. W ramach ogólnej liczby zajęć na przedmioty ogólnokształcące przypada 630 godz. (w tym język angielski 300 godz. i drugi język, kontynuowany — 90 godz.), na przedmioty ilościowe 450 godz. (w tym 60 godzin do wyboru na 4 roku), na przedmioty ogólno-ekonomiczne 900 godz., na przedmioty specjalizacyjne 900 godz.

W ramach specjalności zostanie określona grupa przedmiotów obowiązkowych (200–300 godz.) oraz przedmioty do wyboru (600–700 godz.). Każdy student, decydując się na specjalność, będzie dokonywał wyboru bloków wykładów specjalizacyjnych; będzie ich kilkanaście. W ramach specjalności ekonomika i organizacja przedsiębiorstwa przewidziane są między innymi następujące bloki specjalizacyjne: zarządzanie przedsiębiorstwem, finanse i rachunkowość przedsiębiorstwa, bankowość, marketing, kierowanie zasobami ludzkimi.

W ramach specjalności ogólnoekonomicznej przewidziano ścieżki: polityka gospodarcza, ekonomia regionalna, ekonomia gospodarki światowej, ekonomika i organizacja pracy, społeczna gospodarka rynkowa.

Liczba i zakres tematyczny bloków specjalizacyjnych będą dostosowywane do aktualnych potrzeb kadrowych gospodarki. Istnieje możliwość odbycia przez studentów zajęć w ramach bloków specjalizacyjnych w ośrodkach zagranicznych. Studenci, począwszy od VI semestru, mogą odbywać część studiów na uczelniach zagranicznych w ramach międzynarodowej wymiany studentów.

Wprowadzane od przyszłego roku akademickiego nowe rozwiązania w zakresie programów, planów i organizacji studiów ekonomicznych na Wydziale pozwolą na ich zbliżenie do potrzeb praktyki i rozwiązań w krajach Europy Zachodniej.

Piotr Karpus

EKSPERCI I DZIAŁACZE

Dla szerokiego grona pracowników Wydziału Ekonomicznego aktywność zawodowa nie kończy się w macierzystym Uniwersytecie. Biorą czynny udział w życiu naukowym, gospodarczym i społecznym regionu i kraju. Najwięcej osób działa w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym, Towarzystwie Naukowym Organizacji i Zarządzania, Polskim Towarzystwie Statystycznym. Coraz szersze kontakty zagraniczne znajdują wyraz w przynależności do American Mathematical Society, Société Française d'Economie Rurale, Görres-Gesellschaft zur Pflege der Wissenschaft. Ekonomisci z UMCS są również członkami rad programowych wielu czasopism naukowych.

Kilkunastu profesorów, docentów i asystentów wspomaga swoją wiedzą inne uczelnie Lublina (KUL, Politechnikę, Akademię Rolniczą) oraz wykłada w szkołach biznesu i ośrodkach szkoleniowych, jak: Lubelska Szkoła Biznesu, Centrum Szkolenia Administracji i Samorządu, Polska Międzynarodowa Szkoła Zarządzania. Z wiedzy pracowników Wydziału w szerokim zakresie korzystają instytucje gospodarcze i organa administracji państwowej. Są oni ekspertami i konsultantami w: Ministerstwie Przekształceń Własnościowych, Ministerstwie Współpracy Gospodarczej z Zagranicą, Biurze Pełnomocnika Rządu do spraw Integracji z EWG, Radzie Rozwoju Wsi, Naczelnej Radzie Spółdzielczej, Urzędzie Wojewódzkim, Zarządzie Miasta Lublina, a nawet Królewskim Instytucie Planowania w Lublinie. Bezpośredni kontakt z praktyką ma istotne znaczenie dla pracy naukowej i dydaktycznej, wnosząc do niej wiedzę na temat aktualnych problemów życia gospodarczego.

Wśród pracowników Wydziału jest grupa pracowników, działających w organizacjach związkowych, samorządowych i społeczno-kulturowych. Można tutaj w szczególności wymienić Klub Inteligencji Katolickiej, Fundację Pomocy Szkołom Polskim w byłym ZSRR, Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej, Towarzystwo Uniwersytetów Powszechnych. J.W.

Mydlarski (antopolog)
1945
guz

Rys. L. Jeśmanowicz

Kolejny odcinek wspomnień

TADEUSZ MARGUL

UNIWERSYTET NA BECZKACH

Skąd się wzięły beczki w tytule? Nie byłem, nie widziałem, słyszałem, jedynie z ust profesora Biernackiego. Relata reforo. Otóż w październiku 1944 roku na pierwszym zebraniu profesorów UMCS, kątem w gimnazjum i liceum Staszica, zabrakło krzeseł, Licho jakieś zaś przytoczyło tu beczki. I oto dostojne grono oberwańców, złożone z rektora Henryka Raabego, prorektora Konstantego Strawińskiego, profesorów Mieczysława Biernackiego, Tadeusza Kielanowskiego, Jana Mydlarskiego, Narcyza Łubnickiego i kilku innych profesorów-założycieli pierwszej uruchomionej po wojnie uczelni państwowej zasiadło na beczkach. Wiele bym dał, abym mógł wtedy oglądać te fizycznie niedogodne narady. Czy skrócono ich czas pod dyktando tylnych części ciała? Niestety właśnie wtedy przechodziłem ekspresowy dwupółmiesięczny kurs w 2 Oficerskiej Frontowej Szkole Piechoty w długim poprzecznym do Alei Raclawickich budynku dwupiętrowym w istniejących jeszcze dziś koszarach. Moi równolatkiwie postąpili chytrze: objęli posadki w jednym z licznych resortów stołecznego wówczas Lublina, co ich reklamowało z wojska, i mogli rozpocząć studia razem z powstającą uczelnią.

Beczki przeszły do historii. Jakżeż jednak UMCS nie umie robić legendy. Jakby zapomniał, że starzy profesores emeriti i stare legendae niby winobluszcze na murze dodają uroku każdej almae matris. Tymczasem mijały kolejne kadencje rektorskie, kolejno rektorzy Raabe, Parnas, Dobrzański, Seidler, Paszewski, Lorkiewicz, Skrzydło, Baszyński, Szymański wdzielali i zdejmowali birety, sobole, łańcuchy, brali i odkładali berła, a nikomu z nich nie przyszło do głowy, aby spożytkować owe pierwsze beczki jako symbol nauki polskiej odradzającej się po hitleryzmie niby feniks z popiołów. A co by kosztowało zainstalować taką leżącą wielką bekę w gabinecie Magnificencji? Z dorobionego kurka lałoby się winko do kielichów i dostojni goście, politycy, honorowi doktorzy, obcy rektorzy, ministrowie szkolnictwa wyższego i wreszcie samo kolegium rektorskie raczyłoby się boskim darem cywilizacji śródziemnomorskiej. Może i decyzje zyskałyby na tym w myśl dewizy: in vino veritas.

C.d.n.

KU NOWOCZESNOŚCI

dokończenie ze strony 6

kowania licznych ofert uczelni zagranicznych, zgłaszających gotowość okresowego kształcenia studentów i pracowników. Słaba znajomość języków obcych przeszkadza we wzbogacaniu kształcenia poprzez import wykładowców z Zachodu. Trzeba również zaznaczyć, że niewystarczająca znajomość języków obcych pomniejsza możliwości znalezienia pracy zawodowej, szczególnie w warunkach niezrównoważonego rynku pracy. Problem słabej znajomości języków obcych występuje z całą ostrością w odniesieniu do studentów, kształcących się systemem zaocznym.

Jesteśmy świadomi, że akcyjne doszkalanie pracowników własnych, sporadyczne zatrudnianie wykładowców zagranicznych, zakup podręczników obcych są rozwiązaniami zastępczymi i tymczasowymi. Sztukę przekazywania wiedzy opanowuje się po głębokich studiach własnych, po badaniach naukowych uwieńczonych publikacjami. Idealnie jest, jeśli rezultaty ciągłych studiów wraz z wynikami badań zostaną przełożone na język dydaktyki w formie podręcznika lub innych pomocy dydaktycznych.

Zmieniający się system ekonomiczny wymaga odmiennego przygotowania zawodowego w stosunku do nabytego uprzednio. Rośnie zatem znaczenie kształcenia podyplomowego. Studia podyplomowe zapewniają, poza walorami dydaktycznymi, więź uczelni (wydziału) z praktyką gospodarczą. Doświadczenia studiów podyplomowych wykorzystywane są także na studiach dziennych. Dotyczy to zwłaszcza przedmiotów bezpośrednio związanych z praktyką. Zaletą studiów podyplomowych jest

kształcenie bezrobotnych, umożliwiające im ponowne wejście na rynek pracy. Należy podkreślić, że Wydział Ekonomiczny prowadzi i zamierza kontynuować taką formę kształcenia.

Działalność naukowo-badawcza Wydziału skupia się w trzech instytutach o dość złożonej i niejednorodnej strukturze wewnętrznej. Programy badawcze są formułowane i realizowane raczej w skali poszczególnych zakładów niż całego instytutu. Ostatnio coraz częściej można znaleźć przykłady integracji działalności badawczej i naukowej. Jest kilka problemów, które wychodzą poza formalne struktury administracyjne. Ilościowy obraz działalności badawczej, dydaktycznej i publicystycznej Wydziału Czytelnik znajdzie w *Informatorze**.

W rozważaniach nad reformowaniem studiów nie można pominąć warunków, w jakich przyszło się reformować. Idzie tu oczywiście zarówno o płace nauczycieli akademickich, jak i o finansowanie działalności dydaktycznej i badawczej. Okazało się, że przejście, a ściślej powrót, do gospodarki rynkowej jest procesem niezwykle trudnym i przykrym, szczególnie dotkliwie odczuwanym przez tzw. sferę budżetową. Wystarczy podać, że wynagrodzenie zasadnicze adiunkta stanowiło przed miesiącem, tj. w końcu grudnia ub. roku, 66% przeciętnej płacy miesięcznej wraz z wypłatami z zysku w 6 działach gospodarki.

Prof. dr hab. Jan Zalewa

* Wydział Ekonomiczny. *Informator*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1991.

NOWY REGULAMIN PRZYJĘĆ NA STUDIA W UMCS

Egzaminy wstępne na I rok studiów dziennych i zaocznych rozpoczyna się 1 lipca, a 30 maja na drugi stopień zaocznych studiów pedagogicznych. Mimo to panuje już gorący czas nie tylko dla kandydatów na studia, lecz także dla pracowników Uniwersytetu, zwłaszcza Działu Toku Studiów, gdzie koncentruje się mnóstwo spraw związanych z rekrutacją. Tu też można uzyskać sporo informacji przydatnych zwłaszcza dla kandydatów na studia uniwersyteckie.

Nie od dzisiaj każdy chce wiedzieć, jakie warunki musi spełnić, by zostać studentem, iloma miejscami dysponuje Uniwersytet, jaka jest forma egzaminów, konkurencja, ile punktów można uzyskać za świadectwo dojrzałości itp. Te i tym podobne, najczęściej powtarzające się pytania i wątpliwości pracownicy Działu Toku Studiów starają się rozwiązać, udzielając istotnych informacji i rad. Czynimy to właśnie między innymi za pośrednictwem „Wiadomości Uniwersyteckich”.

Kandydaci ubiegający się o przyjęcie na I rok studiów powinni złożyć w Dziale Toku Studiów następujące dokumenty: 1) podanie wraz z życiorysem (formularz), 2) świadectwo dojrzałości w oryginale, 3) 4 fotografie, 4) orzeczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań do studiów na wybranym kierunku, 5) pokwitowanie wniesionej opłaty rekrutacyjnej w wysokości 100 000 zł na konto UMCS: BPH w Krakowie II Oddział w Lublinie Nr 324207-1342-131.

Mimo utrzymania na wielu kierunkach egzaminów wstępnych zainteresowanie studiami uniwersyteckimi nie słabnie. A to cieszy. Są pierwsze podania na studia administracyjne i pedagogiczne, mimo iż termin ich składania upływa 10 czerwca, a na studia pedagogiczne drugiego stopnia 30 kwietnia.

Tą drogą sygnalizujemy nowości rekrutacyjne i zmiany, jakie następują przy przeprowadzaniu egzaminów na niektóre kierunki studiów.

Powstał nowy kierunek studiów „ochrona środowiska” (studia międzywydziałowe) oraz nowe specjalności: „logopedyczna” i „ukrainistyczna” na Wydziale Humanistycznym. Wydział Ekonomiczny prowadzi nabór na makrokierunek pod nazwą „ekonomia zarządzania”, utworzony z trzech dotychczas istniejących kierunków studiów: ekonomiki i organizacji produkcji, ekonomiczno-społecznego oraz organizacji i zarządzania.

Na Wydziale Pedagogiki i Psychologii w miejsce kilku kierunków pedagogicznych utworzono jeden pod wspólną nazwą „pedagogika”. Pozostaje jednak możliwość wyboru specjalności w zakresie: pedagogiki specjalnej, opiekuńczo-wychowawczej, kulturalno-oświatowej, nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego.

Od roku akademickiego 1992/1993 studenci studiów zaocznych wnoszą część opłatę za zajęcia dydaktyczne.

W Uniwersytecie obowiązywały będą różne kryteria kwalifikacyjne i systemy przyjęć, zależnie od specyfiki kierunku studiów. Wiedza kandydatów zdobyta w szkole średniej, zainteresowania i predyspozycje do studiowania wybranego kierunku oceniane będą różnymi metodami: tradycyjną (egzamin pisemny i ustny z określonych przedmiotów kierunkowych), testową, poprzez rozmowy kwalifikacyjne, a nawet konkurs świadectw.

Na dotychczasowych zasadach traktowani są laureaci i finaliści olimpiad i konkursów przedmiotowych, którzy przyjmowani będą bez egzaminu na wyszczególnione w regulaminie kierunki.

O CZYM POWINIEN WIEDZIEĆ KANDYDAT NA STUDIA UNIwersyteckie

Podajemy wymagania egzaminacyjne i szczegółowe kryteria kwalifikacyjne na poszczególne kierunki studiów i specjalności, a w dalszej kolejności pytania egzaminacyjne z historii oraz wiedzy o Polsce i świecie współczesnym na studia prawnicze oraz wykaz podstawowej literatury na drugi stopień studiów pedagogicznych i zagadnień egzaminacyjnych obowiązujących na egzaminie ustnym z chemii dla kandydatów na Wydziale Chemii.

WYMAGANIA EGZAMINACYJNE I KRYTERIA KWALIFIKACYJNE

1. BIOLOGIA (studia dzienne) i

2. BIOTECHNOLOGIA (studia dzienne)

Egzamin pisemny testowy z biologii i chemii, obejmujący 80 pytań z biologii i 40 pytań z chemii. Zasady oceny testu: 1 punkt za 1 pytanie. Minimalna liczba punktów do oceny pozytywnej — 50% plus 1 punkt. Zasada ta obowiązuje dla obydwu przedmiotów punktowanych oddzielnie.

3. GEOGRAFIA (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin pisemny (półtestowy) zawierający 8 zadań z geografii i 3 zadania z matematyki. Odpowiedzi na poszczególne zadania testu będą punktowane w skali od 0 do 5 punktów. Za egzamin pisemny można uzyskać maksymalnie 55 punktów, w tym 40 punktów z geografii i 15 punktów z matematyki. Za pozytywny wynik egzaminu uznaje się uzyskanie minimum 28 punktów, tj. 50% + 1 punkt. O przyjęciu na studia decyduje suma punktów uzyskanych z pozytywnie złożonego egzaminu pisemnego.

4. MATEMATYKA (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin pisemny z matematyki; egzamin ustny z matematyki i fizyki. Postępowanie kwalifikacyjne przeprowadza się przy zastosowaniu systemu punktowego określonego w ust. IV pkt. 1 i 3.

5. FIZYKA (studia dzienne i zaoczne)

Rozmowa kwalifikacyjna na temat fizyki z zakresu szkoły średniej, oceniana według skali 10-punktowej: wiedza z zakresu fizyki — 0–5 pkt., logiczne myślenie — 0–3 pkt., prezentowanie wiedzy — 0–2 pkt.

Sposób przeliczania punktów na oceny: 9–10 pkt. — bdb, 8 pkt. — bd+, 7 pkt. — db, 6 pkt. — dst+, 4–5 pkt. — dst, mniej niż 4 pkt. — ndst.

6. Rekrutacja na Wydział Chemii prowadzona jest w połączeniu z egzaminem dojrzałości oraz w terminach ustalonych przez Uchwałę Senatu.

CHEMIA (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin ustny z chemii; rozmowa kwalifikacyjna dotycząca oceny: a) zainteresowań kandydata, b) predyspozycji do studiowania współczesnej chemii, metodologii wiedzy chemicznej i zagrożenia środowiska naturalnego.

7. CHEMIA Z FIZYKĄ (3-letnie zawodowe studia dzienne)

Egzamin ustny z chemii lub fizyki (do wyboru przez kandydata); rozmowa kwalifikacyjna przeprowadzona analogicznie jak w przypadku CHEMII.

Egzamin z przedmiotów kierunkowych oceniany jest w skali od 0 do 12 punktów, rozmowa kwalifikacyjna od 0 do 6 punktów (dot. kierunków: CHEMIA oraz CHEMIA Z FIZYKĄ). Łączna liczba uzyskanych przez kandydata punktów przeliczana jest na oceny w następujący sposób: 16–18 pkt. — bdb, 14–15 pkt. — db+, 11–13 pkt. — db, 9–10 pkt. — dst+, 7–8 pkt. — dst, 6 pkt. i mniej — ndst.

8. OCHRONA ŚRODOWISKA (studia dzienne)

Egzamin pisemny testowy z chemii, biologii i geografii, obejmujący 50 pytań z chemii, 30 pytań z biologii i 20 pytań z geografii.

Zasady oceny testu: 1 punkt za 1 pytanie. Minimalna liczba punktów do oceny pozytywnej — 50% plus 1 pkt. Zasada ta obowiązuje dla wszystkich przedmiotów punktowanych oddzielnie.

9. PRAWO (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin pisemny i ustny z historii:

a) Egzamin wstępny obejmuje historię (od początków średniowiecza do 1945 r.) oraz współczesne (po 1945 r.) dzieje Polski i świata, łącznie z elementami wiedzy o społeczeństwie (tzw. „wiadomości o Polsce i świecie współczesnym”).

b) Część pisemna obejmuje wypracowania na trzy tematy z różnych epok historycznych. Ocenie podlega każde z wypracowań oddzielnie przez dwóch egzaminatorów, którzy następnie wystawiają notę (łączną) z egzaminu pisemnego. W przypadku otrzymania oceny niedostatecznej z egzaminu pisemnego, kandydat ma prawo przystąpić do egzaminu ustnego.

c) Na egzaminie ustnym kandydat otrzymuje pięć pytań: trzy z historii oraz dwa ze współczesnych dziejów Polski i świata wraz z elementami wiedzy o społeczeństwie. Ocenie podlega odpowiedź na każde pytanie, po czym komisja egzaminacyjna — na propozycję egzaminatora — ustala ocenę ostateczną z egzaminu ustnego.

d) Na końcową ocenę z egzaminu wstępnego składać się będą wyniki części pisemnej oraz części ustnej. Ocenę ustala komisja egzaminacyjna.

e) Końcowa ocena z egzaminu wstępnego oraz co najmniej dobre oceny uzyskane przez kandydata na świadectwie dojrzałości z historii, języka polskiego i jednego z języków nowożytnych (najkorzystniejszego dla kandydata) podlegają przeliczeniu na punkty zgodnie z ust. IV.

10. ADMINISTRACJA (studia zaoczne)

Wolny nabór.

11. FILOLOGIA POLSKA

Specjalność: ogólna (studia dzienne i zaoczne)

Specjalność: logopedyczna (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka polskiego i języka obcego; egzamin ustny z języka polskiego i historii.

Ostateczne oceny uzyskane w wyniku egzaminu wstępnego oraz co najmniej dobre oceny z przedmiotów egzaminacyjnych, uzyskane na świadectwie dojrzałości, przeliczane są na punkty według zasady określonej w ust. IV.

12. FILOLOGIA — specjalność: ROSYJSKA (studia dzienne) i

13. FILOLOGIA — specjalność: UKRAIŃSKA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka rosyjskiego i języka polskiego; egzamin ustny z języka rosyjskiego i języka polskiego.

Postępowanie kwalifikacyjne przeprowadza się przy zastosowaniu systemu punktowego określonego w ust. IV, pkt. 1 i 3.

14. FILOLOGIA — specjalność: ANGIELSKA i

NOWY REGULAMIN PRZYJĘĆ NA STUDIA W UMCS

KOLEGIUM JĘZYKA ANGIELSKIEGO (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka angielskiego; egzamin ustny z języka angielskiego.

15. FILOLOGIA — specjalność: GERMAŃSKA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka niemieckiego; egzamin ustny z języka niemieckiego i języka polskiego.

Postępowanie kwalifikacyjne przeprowadza się przy zastosowaniu systemu punktowego określonego w ustępie IV, pkt. 1 i 3.

16. FILOLOGIA — specjalność: ROMAŃSKA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka francuskiego i języka polskiego; egzamin ustny z języka francuskiego i języka polskiego.

Postępowanie kwalifikacyjne przeprowadza się przy zastosowaniu systemu punktowego określonego w ust. IV, pkt. 1 i 3.

17. KOLEGIUM JĘZYKA FRANCUSKIEGO (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka francuskiego; egzamin ustny z języka francuskiego.

18. HISTORIA

Specjalność: ogólna (studia dzienne i zaoczne)

Specjalność: archiwistyczna (studia dzienne)

Egzamin pisemny z historii i języka obcego; egzamin ustny z historii.

Ostateczne oceny, uzyskane w wyniku egzaminu wstępnego, oraz co najmniej dobre oceny z przedmiotów egzaminacyjnych, uzyskane na świadectwie dojrzałości, przeliczane są na punkty według zasady określonej w ustępie IV.

19. ARCHEOLOGIA (studia dzienne)

Przyjęcie kandydatów odbywać się będzie na podstawie konkursu świadectw dojrzałości. Do konkursu nie będą przyjmowane świadectwa maturzystów zwolnionych z wychowania fizycznego. Punktacji według poniższej skali podlegać będą oceny uzyskane na świadectwie dojrzałości w wyniku końcowej klasyfikacji z następujących przedmiotów: historia, geografia, język polski, język obcy (najkorzystniejszy dla kandydata).

Ocena: celujący — 4 pkt., dbd — 3 pkt., db — 2 pkt., dst — 1 pkt., mniej niż dst — 0 pkt.

20. BIBLIOTEKOZNAWSTWO I INFORMACJA NAUKOWO-TECHNICZNA (studia dzienne i zaoczne)

Rozmowa kwalifikacyjna z zakresu historii i języka polskiego. Rozmowa kwalifikacyjna oceniana jest od 0 do 6 punktów za każdy przedmiot. Obok punktów z rozmowy kwalifikacyjnej uwzględnia się punkty, zgodnie z ustępem IV, pkt 2 za co najmniej dobre oceny z historii i języka polskiego uzyskane przez kandydata na świadectwie dojrzałości.

21. EKONOMIA I ZARZĄDZANIE (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin pisemny z matematyki i języka obcego; egzamin ustny z geografii lub historii (do wyboru).

O ostatecznym wyniku postępowania kwalifikacyjnego decyduje suma punktów z egzaminu wstępnego oraz z tytułu co najmniej dobrych ocen uzyskanych na świadectwie dojrzałości z przedmiotów egzaminacyjnych obliczona według zasady w ust. IV.

22. PSYCHOLOGIA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka polskiego i języka obcego; egzamin ustny z języka polskiego oraz biologii lub historii lub matematyki (do wyboru); rozmowa kandydata z psychologiem (nie podlegająca punktacji).

Ostateczne oceny, uzyskane w wyniku egzaminu wstępnego, oraz co najmniej dobre oceny z przedmiotów egzaminacyjnych, uzyskane na świadectwie dojrzałości, przeliczane są na punkty według zasady określonej w ustępie IV.

23. PEDAGOGIKA

Specjalność:

— opiekuńczo-wychowawcza (studia dzienne i zaoczne)

— kulturalno-oświatowa (studia dzienne i zaoczne)

— pedagogika specjalna (studia dzienne)

— nauczanie początkowe (studia dzienne)

— wychowanie przedszkolne (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka polskiego i języka obcego; egzamin ustny z języka polskiego oraz historii lub biologii (do wyboru).

Ponadto na specjalnościach: nauczanie początkowe, wychowanie przedszkolne obowiązuje sprawdzian: poprawności wymowy; uzdolnień muzycznych (w tym: badanie słuchu muzycznego, poczucia rytmu, możliwości głosowych kandydata); predyspozycji wizualnej, umiejętności użycia środków plastycznych oraz posługiwania się prostymi narzędziami i materiałami.

Ostateczne oceny, uzyskane w wyniku egzaminu wstępnego, oraz co najmniej dobre oceny z przedmiotów egzaminacyjnych, uzyskane na świadectwie dojrzałości, przeliczane są na punkty według zasady określonej w ustępie IV.

Sprawdzian praktyczny punktowany jest jak przedmiot egzaminacyjny.

23 a. Magisterskie studia uzupełniające dla absolwentów SN o specjalnościach: — nauczanie początkowe (studia zaoczne)

Egzamin pisemny z zakresu problematyki pedagogicznej i psychologicznej; egzamin ustny z zakresu pedagogiki wczesnoszkolnej, psychologii rozwojowej i wychowawczej oraz metodyki nauczania początkowego.

— wychowanie przedszkolne (studia zaoczne)

Egzamin pisemny z zakresu problematyki pedagogicznej i psychologicznej; egzamin ustny z zakresu pedagogiki przedszkolnej oraz psychologii rozwojowej i wychowawczej.

23 b. Magisterskie studia uzupełniające dla oficerów

Rozmowa sprawdzająca motywację kandydatów do podjęcia studiów pedagogicznych oraz ich orientację o przydatności wiedzy psychologicznej i pedagogicznej w pracy zawodowego oficera.

24. WYCHOWANIE PLASTYCZNE (studia dzienne i zaoczne)

Sprawdzian praktyczny z rysunku i malarstwa lub rzeźby; egzamin pisemny z wiadomości o sztuce i kulturze oraz języka obcego; egzamin ustny z wiadomości o sztuce i kulturze.

Ostateczne oceny z egzaminu wstępnego przeliczane są na punkty według zasady określonej w ust. IV. Ponadto 10 punktów otrzyma kandydat za świadectwo wyróżniające (z czerwonym paskiem).

25. WYCHOWANIE MUZYCZNE (studia dzienne i zaoczne)

Badanie za pomocą Australijskiego Testu Osiągnięć Muzycznych dla Kandydatów na Studia Muzyczne (ATAMS); sprawdzian praktyczny z predyspozycji głosowo-słuchowych oraz umiejętności gry na instrumencie (kandydat winien się wykazać umiejętnościami gry na co najmniej jednym instrumencie na poziomie absolwenta szkoły muzycznej I stopnia, przy czym jeżeli instrumencie tym nie jest fortepian, winien dodatkowo przystąpić do egzaminu z fortepianu przedstawiając program na poziomie czwartej klasy szkoły muzycznej I stopnia); egzamin pisemny z podstaw wiedzy o muzyce i języka obcego; egzamin ustny z podstaw wiedzy o muzyce.

Ostateczne oceny z egzaminu wstępnego przeliczane są na punkty według zasady określonej w pkt. 1 ust. IV.

26. FILOZOFIA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka polskiego i języka obcego; rozmowa kwalifikacyjna w zakresie propedeutyki filozofii w szkole średniej.

Oceny z egzaminów pisemnych i rozmowy kwalifikacyjnej podlegają przeliczeniu na punkty według pkt. 1, ust. IV. Punktację za co najmniej dobre oceny na świadectwie dojrzałości z przedmiotów: język polski, matematyka, fizyka, historia, biologia, zawiera pkt. 2 ust. IV.

27. SOCJOLOGIA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka polskiego i języka obcego; rozmowa kwalifikacyjna, obejmująca problemy społeczne w literaturze polskiej.

Oceny z egzaminów pisemnych i rozmowy kwalifikacyjnej podlegają przeliczeniu na punkty według pkt. 1, ust. IV. Punktację za co najmniej dobre oceny na świadectwie dojrzałości z przedmiotów: język polski, matematyka, fizyka, historia, biologia, zawiera pkt. 2 ust. IV.

28. POLITOLOGIA (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin pisemny z historii z elementami propedeutyki wiedzy o społeczeństwie (od upadku Rzymu) i języka obcego; egzamin ustny z historii (jw.) oraz geografii lub języka polskiego (do wyboru).

Ostateczne oceny, uzyskane w wyniku egzaminu wstępnego, oraz co najmniej dobre oceny z przedmiotów egzaminacyjnych, uzyskane na świadectwie dojrzałości, przeliczane są na punkty według zasady określonej w ust. IV.

IV. ZASADY SYSTEMU PUNKTOWEGO

— przeliczenie ostatecznych ocen wchodzących w skład egzaminu wstępnego

— ustalenie liczby punktów za oceny uzyskane na świadectwie dojrzałości

1. Skala ocen ostatecznych i równowartość punktów dla przedmiotów objętych egzaminem wstępnym przedstawia się następująco:

a) Dla kierunków: matematyka, prawo, filologia polska, filologia rosyjska, filologia ukraińska, filologia germańska, filologia romańska, historia, psychologia, pedagogika, filozofia, socjologia, politologia:

b) Dla kierunku: ekonomia i zarządzanie:

Skala ocen	Liczba punktów z przedmiotu kierunkowego	Liczba punktów z języka obcego	Skala ocen	Liczba punktów z przedmiotu kierunkowego	Liczba punktów z języka obcego
5,0	40	20	5,0	40	20
4,5	34	16	4,5	34	17
4,0	28	12	4,0	28	14
3,5	20	8	3,5	20	10
3,0	10	2	3,0	10	5

c) Dla kierunków: wychowanie plastyczne, wychowanie muzyczne:

Wych. plast.	Ocena	Egzamin praktyczny		Przedmiot kier.	Język obcy
		rysunek	mal. lub rz.		
Wych. muz.	5,0	18	18	33	10
	4,5	14	14	27	8
	4,0	10	10	23	6
	3,5	6	6	17	4
	3,0	3	3	13	2

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

2. Z tytułu co najmniej dobrych ocen uzyskanych na świadectwie dojrzałości zalicza się następującą ilość punktów: oceny celująca i bardzo dobra — 4 pkt., dobra — 3 pkt.

Ustalenie liczby punktów następuje na podstawie ocen najkorzystniejszych dla kandydata.

3. O liczbie punktów uzyskanych przez kandydata w wyniku postępowania kwalifikacyjnego decyduje suma punktów uzyskanych w wyniku egzaminu, powiększona o ewentualne punkty z tytułu ocen uzyskanych na świadectwie dojrzałości.

Na kierunkach, na których obowiązuje egzamin z języka obcego, kandydat wybiera jeden język obcy spośród następujących języków nowożytnych: angielski, francuski, niemiecki, rosyjski.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY NA STUDIA PRAWNICZE Z HISTORII ORAZ WIEDZY O POLSCE I ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM

HISTORIA POLSKI

- Państwa plemienne na ziemiach polskich przed powstaniem państwa polskiego.
- Pierwsze wiadomości o Polsce. Państwo Mieszka I.
- Polska za panowania Bolesława Chrobrego — organizacja wewnętrzna państwa, stosunki z sąsiadami.
- Upadek państwa polskiego w latach 30-tych XI wieku i odbudowa za Kazimierza Odnowiciela.
- Państwo polskie za Bolesława Śmiałego i Władysława Hermana.
- Umocnienie państwa polskiego za Bolesława Krzywoustego.
- Przyczyny rozbicia dzielnicowego — „testament” Bolesława Krzywoustego.
- Założenie zasad „testamentu” Bolesława Krzywoustego.
- Wielka własność feudalna w Polsce w XII i XIII w. Immunitety.
- Początki państwa zakonnego na ziemiach polskich i pruskich.
- Osadnictwo miast i wsi na prawie polskim i niemieckim.
- Gospodarcze i społeczne przyczyny zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII/XIV wieku.
- Zjednoczenie państwa polskiego za Władysława Łokietka.
- Straty terytorialne państwa polskiego w dobie rozbicia dzielnicowego.
- Utrata Pomorza i Śląska za czasów Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego.
- Polityka wewnętrzna Kazimierza Wielkiego.
- Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego.
- Unia polsko-węgierska w XIV wieku.
- Charakter związku Polski z Litwą w XIV i XV wieku.
- Wielka Wojna z Zakonem Krzyżackim (Grunwald).
- Wojna 13-letnia: geneza, przebieg, główne postanowienia pokoju toruńskiego.
- Przywileje szlacheckie w XIV i XV wieku.
- Rozwój gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej na przełomie XV/XVI w.
- Ustawodawstwo antychłopskie i antimieszczańskie za Jagiellonów.
- Polityka dynastyczna Jagiellonów.
- Szlachecki ruch egzekucyjny w Rzeczypospolitej.
- Likwidacja państwa zakonnego w Prusach i Inflantach.
- Odrodzenie i reformacja w Polsce. Szkolnictwo i nauka w Polsce doby renesansu.
- Charakter związku Polski z Litwą w XVI wieku.
- Zasady obioru monarchy w Polsce po wygaśnięciu dynastii Jagiellonów.
- Organizacja wewnętrzna Rzeczypospolitej szlacheckiej.
- Wojny polsko-rosyjskie w XVI i I połowie XVII wieku.
- Stosunki polsko-rosyjskie w II połowie XVII wieku.
- Kwestia kozacka w dziejach Rzeczypospolitej.
- Królowie z dynastii szwedzkiej w Polsce, wojny ze Szwecją.
- Utrata lenna pruskiego w XVII wieku.
- Wojny Rzeczypospolitej z Turcją.
- Polityka zagraniczna Jana III Sobieskiego.
- Polityka królów z dynastii saskiej panujących w Polsce. Rozkład aparatu państwowego.
- Ingerencja państw ościennych w sprawy polskie w I poł. XVIII w.
- Próba reform na sejmie konwokacyjnym 1764 r.
- Konfederacja barska — I rozbiór Polski.
- Uchwały sejmu porozbiorowego 1773–1775.
- Komisja Edukacji Narodowej.
- Stronnictwa polityczne na Sejmie Czteroletnim.
- Ustrój społeczny i polityczny wg postanowień Konstytucji 3-go Maja.
- Targowica i II rozbiór Polski.
- Powstanie kościuszkowskie.
- Kwestia chłopska w powstaniu kościuszkowskim.
- III rozbiór Polski.
- Pierwsza wielka emigracja, Legiony Dąbrowskiego.
- Powstanie Księstwa Warszawskiego.
- Ustrój społeczny i polityczny Księstwa Warszawskiego.
- Udział Księstwa Warszawskiego w wojnach napoleońskich.
- Sprawa polska na kongresie wiedeńskim.
- Ustrój polityczny Królestwa Polskiego w dobie konstytucyjnej.
- Sytuacja ekonomiczna w Królestwie Polskim do powstania listopadowego.
- Ruch patriotyczny w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania

listopadowego.

- Wybuch i przebieg powstania listopadowego.
- Represje caratu po powstaniu listopadowym.
- Obozy polityczne Wielkiej Emigracji po powstaniu listopadowym.
- Ziemie polskie pod zaborem pruskim w I połowie XIX wieku.
- Uwłaszczenie chłopów w zaborze pruskim i Wielkim Księstwie Poznańskim.
- Rzeczpospolita Krakowska — powstanie krakowskie 1846 r.
- Wiosna Ludów na ziemiach polskich.
- Udział Polaków w europejskich ruchach rewolucyjnych 1848/49.
- Ruch spiskowy na ziemiach polskich w okresie międzypowstaniowym XIX wieku.
- Układ sił patriotycznych w Królestwie Polskim przed powstaniem styczniowym.
- Wybuch i przebieg powstania styczniowego.
- Uwłaszczenie chłopów w Królestwie Polskim.
- Represje polityczne w Królestwie Polskim po powstaniu styczniowym.
- Autonomia Galicji w monarchii austro-węgierskiej.
- Germanizacja w zaborze pruskim w II połowie XIX wieku.
- Ruch robotniczy na ziemiach polskich od momentu narodzin do odrodzenia państwa polskiego w 1918 r.
- Narodowa demokracja na ziemiach polskich od momentu narodzin do roku 1918 — założenia ideologiczne i formy organizacyjne.
- Ruch ludowy na ziemiach polskich do roku 1918.
- Revolucja 1905–1907 w Królestwie Polskim — przebieg i rezultaty.
- Orientacje polityczne społeczeństwa polskiego przed wybuchem I wojny światowej.
- Sprawa polska w polityce wielkich mocarstw podczas I wojny światowej.
- Revolucje rosyjskie 1917 roku, a niepodległość Polski.
- Walka o granice państwa polskiego do roku 1922.
- Wojna z Rosją Radziecką — geneza, przebieg, postanowienia pokoju ryskiego.
- Ewolucja ustroju politycznego Polski od listopada 1918 do marca 1921 roku.
- Konstytucja marcowa 1921 r. i kryzys parlamentarnego systemu rządów.
- Przewrót majowy 1926 r. — geneza, przebieg i następstwa prawnoustrojowe.
- Układ sił politycznych w II Rzeczypospolitej po przewrocie majowym.
- Sytuacja gospodarcza II Rzeczypospolitej.
- Konstytucja kwietniowa 1935 r. i jej następstwa polityczne.
- Stosunki polsko-niemieckie w okresie międzywojennym.
- Stosunki polska polityka zagraniczna w okresie międzywojennym — koncepcje i realizacja.
- Wojna obronna Polski w 1939 roku.
- Rządy okupacyjne na ziemiach polskich w czasie II wojny światowej.
- Ruch oporu w kraju podczas II wojny światowej.
- Walka żołnierza polskiego na frontach II wojny światowej.
- Powstanie warszawskie — znaczenie polityczne i wojskowe.
- Działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej podczas II wojny światowej.
- Polskie ugrupowania polityczne działające w ZSRR podczas II wojny światowej i ich wpływ na rozwój sytuacji politycznej w kraju.
- Powstanie PKWN, skład, program, działalność oraz miejsce w w społeczeństwie.
- Ustalenie granic państwa polskiego po II wojnie światowej.
- Sytuacja społeczno-polityczna w Polsce w latach 1945–1947.

HISTORIA POWSZECHNA

- Monarchia frankońska — powstanie, rozkwit, upadek.
- Rozmieszczenie plemion słowiańskich w Europie. Pierwsze państwa słowiańskie.
- Początki Anglii.
- Ruś Kijowska do XII wieku.
- Dążenia uniwersalistyczne cesarstwa i papieża we wczesnofeudalnej Europie.
- Wyprawy krzyżowe.
- Mongołowie i ich ekspansja w Europie w XIII wieku.
- Kształtowanie się monarchii stanowych w średniowiecznej Europie.
- Rola Moskwy w jednoczeniu ziem ruskich od XIV do XVI wieku.
- Wielkie odkrycia geograficzne.
- Odrodzenie i reformacja w Europie. Wojny religijne.
- Pisarze polityczni i ich poglądy w Europie XVI wieku.
- Absolutyzm we Francji.
- Rewolucja burżuazyjna w Anglii.
- Rosja za panowania Piotra I.
- Wojna północna (1700–1721).
- Utworzenie Królestwa Pruskiego i jego rozwój.
- Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki.
- Wielka rewolucja burżuazyjna we Francji do proklamowania republiki.
- Dyktatura jakobinów w czasie rewolucji francuskiej.
- Dyrektoriat i konsulat we Francji.
- Europa pod wpływami Napoleona.
- Kongres wiedeński.
- Siły rewolucyjne w Europie w walce z reakcją w latach 1815–1830.
- Rosja i jej znaczenie w Europie w I połowie XIX wieku.
- Wiosna Ludów w Niemczech.
- Wiosna Ludów w monarchii habsburskiej.
- Wiosna Ludów we Francji. Utworzenie II Cesarstwa.
- Wojna krymska (1853–1856) i jej następstwa polityczne dla Europy.
- Zjednoczenie Włoch.
- Wojna domowa w Stanach Zjednoczonych Ameryki.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

132. Rola Prus w jednoczeniu Niemiec.
133. Wojna francusko-pruska i powstanie II Rzeszy Niemieckiej.
134. Ideologia XIX-wiecznego socjalizmu. Komuna Paryska.
135. Pierwsza i druga Międzynarodówka.
136. Przemiany polityczne w monarchii habsburskiej w II poł. XIX w.
137. Rewolucja 1905 r. w Rosji — znaczenie społeczno-polityczne.
138. Sojusze polityczno-militarne w Europie na przełomie XIX/XX w.
139. I wojna światowa — wybuch, główne kampanie.
140. Obalenie caratu w Rosji i rewolucja październikowa.
141. Porządek wersalski — główne założenia polityczne i rozstrzygnięcia terytorialne.
142. Wojna domowa i interwencja w Rosji Radzieckiej. Powstanie ZSRR.
143. Państwa faszystowskie w Europie przed II wojną światową i ich polityka.
144. Sytuacja polityczna w Europie w latach 1933–1939.
145. Układ monachijski. Upadek Czechosłowacji.
146. Niemieckie i radzieckie działania militarne w latach 1939–1941.
147. Wojna niemiecko-radziecka (1941–1945).
148. Udział Wielkiej Brytanii i USA w II wojnie światowej.
149. Rola Japonii w II wojnie światowej.
150. Konferencje międzynarodowe wielkich mocarstw koalicji antyfaszystowskiej — ich przebieg i główne ustalenia.

WIEDZA O POLSCE I ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM

151. Rozpad koalicji antyfaszystowskiej — przyczyny i skutki dla rozwoju stosunków międzynarodowych po II wojnie światowej.
152. Kwestia niemiecka po II wojnie światowej.
153. Powstanie dwóch państw niemieckich i ich miejsce na politycznej mapie świata po II wojnie.
154. Kiedy powstało i co oznacza pojęcie „żelazna kurtyna”?
155. Organizacja Narodów Zjednoczonych — powstanie, zadania, struktura.
156. Partie polityczne w Polsce po II wojnie światowej — ich programy i działalność.
157. Zjednoczenie PPR i PPS — początek rządów PZPR.
158. Plan Marshalla i jego znaczenie dla rozwoju sytuacji politycznej i ekonomicznej w Europie.
159. Stosunek władz polskich do planu Marshalla.
160. Wyjaśnij pojęcie „zimnej wojny”.
161. Podstawowe założenia ustroju Polski w oparciu o postanowienia małej konstytucji z 1947 roku.
162. Narastanie terroru stalinowskiego w polityce władz polskich na przełomie lat 1940/1950.
163. Odchylenie pravicowo-nacjonalistyczne w PZPR — aresztowanie Władysława Gomułki.
164. Wojna koreańska — zaostrenie sytuacji międzynarodowej.
165. Wpływ USA i ZSRR na rozwój stosunków międzynarodowych po II wojnie światowej.
166. Odbudowa Polski ze zniszczeń wojennych — założenia planów 3-letniego i 6-letniego.
167. Powstanie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej — uchwalenie konstytucji w 1952 r. i jej główne założenia ustrojowe.
168. Powstanie NATO — struktury wewnętrzne i znaczenie dla rozwoju stosunków międzynarodowych.
169. Układ Warszawski — przyczyny powstania, struktury wewnętrzne i znaczenie dla rozwoju stosunków międzynarodowych.
170. Europejska Wspólnota Gospodarcza — przyczyny powstania, struktury wewnętrzne i znaczenie dla rozwoju stosunków międzynarodowych.
171. Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej — przyczyny powstania, struktury wewnętrzne i znaczenie dla rozwoju stosunków międzynarodowych.
172. Organizacje międzynarodowe działające pod egidą ONZ.
173. Śmierć Stalina i jej znaczenie dla rozwoju sytuacji w ZSRR oraz krajach demokracji ludowej.
174. XX Zjazd KPZR — referat N. Chruszczowa „O kulcie jednostki i jego następstwach”.
175. Powstanie narodowe na Węgrzech w roku 1956.
176. „Czerwiec i październik 1956” w Polsce — geneza, przebieg i następstwa polityczne.
177. Rewolucja kubańska — przejęcie władzy przez Fidela Castro. Wyraźne zaostrenie stosunków międzynarodowych — konflikt w Zatoce Świń.
178. Plan Rapackiego — główne założenia.
179. Fiasko polityki „małej stabilizacji” — narastający w latach 60-tych kryzys gospodarczy, odchodzenie od linii reform zapowiadanych przez W. Gomułkę w 1956 roku.
180. Wojna wietnamska 1957-1975 i jej znaczenie dla USA oraz stosunków międzynarodowych.
181. Obchody Tysiąclecia Chrztu Polski — ostry kryzys w stosunkach państwo — kościół.
182. Francja i jej polityka w czasach prezydentury Ch. de Gaulle’a.
183. „Marzec 1968” w Polsce — geneza, przebieg, następstwa polityczne.
184. Inwazja wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację w 1968 r.
185. Układ PRL — RFN z 1970 r. — główne postanowienia i następstwa polityczne.
186. „Grudzień 1970” w Polsce — geneza, przebieg, następstwa polityczne.
187. Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy Europejskiej.
188. Scharakteryzuj ogólnie pojęcie „doktryna Breżniewa”.
189. Scharakteryzuj ogólnie pojęcie „doktryna Regana”.
190. Scharakteryzuj ogólnie znaczenie „nowej polityki” M. Gorbaczowa dla procesu całkowitego rozpadu „jadu jałtańskiego”.

191. Wydarzenia w Ursusie i Radomiu (1976 r.) — powstanie KOR-u.
192. Karol Wojtyła papieżem — znaczenie tego faktu dla rozwoju sytuacji wewnętrznej w Polsce oraz na arenie międzynarodowej.
193. Strajki sierpniowe 1980 r. w Polsce — powstanie NSZZ „Solidarność”.
194. Sytuacja społeczno-polityczna w Polsce w 1981 r.
195. Stan wojenny — wprowadzenie, przebieg i następstwa społeczno-polityczne.
196. Strajki 1988 roku w Polsce — „okrągły stół” i jego ustalenia oraz ich konsekwencje polityczne.
197. Obalenie „muru berlińskiego” — zjednoczenie Niemiec.
198. Rozpad systemu państw socjalistycznych — tzw. „Jesień Narodów” 1989 r.
199. Katyń — zbrodnia, dzieje kłamstwa, wyznanie prawdy przez władze ZSRR.
200. Zasadnicza zmiana układu sił na świecie — rozpad ZSRR.
201. Wymień i ogólnie scharakteryzuj znane ci zawody prawnicze.
202. Wymień działające obecnie w Polsce sądy powszechne.
203. Sąd Najwyższy i jego zadania.
204. Trybunał Konstytucyjny i jego zadania.
205. Trybunał Stanu i jego zadania.
206. Najwyższy Sąd Administracyjny i jego zadania.
207. Scharakteryzuj ogólnie rolę i zadania prokuratury.
208. Scharakteryzuj ogólnie rolę i zadania policji państwowej.
209. Scharakteryzuj ogólnie zawód adwokata.
210. Scharakteryzuj ogólnie zawód notariusza.
211. Rzecznik Praw Obywatelskich — miejsce w systemie władz państwowych i główne zadania.
212. Najwyższa Izba Kontroli — miejsce w systemie władz państwowych i główne zadania.
213. Przedstaw strukturę władz samorządu terytorialnego w Polsce.
214. Naczelne władze wykonawcze w Polsce.
215. Struktura władz administracyjnych w Polsce.
216. Tryb powoływania Prezesa Rady Ministrów w Polsce.
217. Pozycja i rola Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.
218. Na czym polegała różnica w sposobie wyboru na prezydenta Wojciecha Jaruzelskiego i Lecha Wałęsę?
219. Na czym polega instytucja „veta” stosowana przez prezydenta podczas procesu legislacyjnego?
220. Kto przedstawia Sejmowi kandydaturę na stanowisko premiera?
221. Przedstaw strukturę polskiego parlamentu.
222. Na czym polega podstawowa różnica w wyborach do Sejmu i Senatu?
223. Przedstaw strukturę wewnętrzną Sejmu.
224. Przedstaw strukturę wewnętrzną Senatu.
225. Na czym polega głosowanie „bezwzględna” większością głosów?
226. Co to jest klub parlamentarny?
227. Co to jest „Dziennik Ustaw”?
228. Scharakteryzuj system polityczny demokracji parlamentarnej.
229. Scharakteryzuj prezydencki system polityczny.
230. Podaj podstawowe różnice pomiędzy ordynacją wyborczą opartą na systemie proporcjonalnym a większościami.
231. Co oznacza określenie „gabinet mniejszościowy”?
232. Na czym polega instytucja azylu politycznego?
233. Co to jest ekstradycja?
235. Wyjaśnij pojęcie: „immunitet poselski”.
236. Wyjaśnij pojęcie: „immunitet dyplomatyczny”.
237. Wyjaśnij pojęcie: „totalitaryzm”.
238. Wyjaśnij pojęcie: „demokracja”.
239. Na czym polega różnica między demokracją bezpośrednią a demokracją pośrednią (przedstawicielską)?
240. Wyjaśnij pojęcie: „autonomia”.
241. Wyjaśnij pojęcie: „federacja” — podaj przykład państwa federalnego.
242. Wyjaśnij pojęcie: „konfederacja” — podaj współczesny przykład wspólnoty konfederacyjnej.
243. Na czym polega zasadnicza różnica pomiędzy normami moralnymi a normami prawnymi?
244. Na czym polega przedawnienie w prawie?
245. Wyjaśnij pojęcie: „precedens”.
246. Sekretarz Generalny — miejsce w strukturze organizacyjnej oraz rola w działalności ONZ.
247. Rada Bezpieczeństwa — miejsce w strukturze organizacyjnej oraz rola w działalności ONZ.
248. Stali członkowie Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz ich uprawnienia (prawo weta).
249. Zgromadzenie Ogólne — miejsce w strukturze organizacyjnej oraz rola w działalności ONZ.
250. UNESCO, UNICEF, FAO, WHO — realizacji jakich celów służy działalność wymienionych organizacji związanych z ONZ?

WYKAZ PODSTAWOWEJ LITERATURY

Ze względu na aktualną sytuację w zakresie podręczników z historii dla szkół średnich, trudno je właściwie polecać jako podstawę do przygotowania się do egzaminu wstępnego. Z dostępnych na rynku publikacji o charakterze syntez podręcznikowych godne polecenia są:

Z zakresu historii XX wieku: W. Pronobis, *Świat i Polska w dwudziestym wieku* (zatwierdzona przez MEN jako lektura pomocnicza); W. Roszkowski (Andrzej Albert), *Historia Polski 1914-1990* (25 VII 1991 r. wpisana przez MEN do rejestru książek proponowanych jako podręcznik do nauki historii w szkołach ponadpodstawowych).

Z zakresu historii Polski: H. Samsonowicz, *Historia Polski do roku 1795*; K.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

Groniowski, J. Skowronek, *Historia Polski 1795-1914*; M. Eckert, *Historia Polski 1914-1939*.

Z zakresu historii powszechnej: W. Chłapowski, *Historia powszechna — wieki średnie*; A. Wyczański, *Historia powszechna wiek XVI*; A. Kersten, *Historia powszechna wiek XVII*; J. Maciszewski, *Historia powszechna wieku Oświecenia*; M. Żywczyński, *Historia powszechna 1789-1870* (wybrane fragmenty).

Przewodnikiem, ułatwiającym „penetrację” wymienionych pozycji oraz powtórzenie materiału pod kątem egzaminu na studia prawnicze, jest opracowanie przygotowane przez pracowników naukowych Wydziału Prawa i Administracji UMCS: G. Smyk, W. Szwarc, W. P. Tekely, *Historia — wybrane zagadnienia dla kandydatów na studia prawnicze*.

Bardzo użytecznymi, dodatkowymi źródłami są też atlasy historyczne Polski i świata oraz wydawnictwa: B. Snoch, *Słownik szkolny. Terminy i pojęcia historyczne*; W. Sienkiewicz, *Mały słownik historii Polski*.

Kandydaci o większych ambicjach i zacięciu historycznym dotrą zapewne do prac bardziej szczegółowych, np.: K. Kersten, *Narodziny systemu władzy. Polska 1944-1948*, czy też typowo historyczno-prawnoustrojowych podręczników: J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak, *Historia państwa i prawa polskiego*, M. Sczaniecki, *Powszechna historia państwa i prawa* — oczywiście jedynie w wybranych fragmentach, w celu zapoznania się z terminologią prawniczą i nabrania wprawy w posługiwaniu się nią przy omawianiu zagadnień ustrojowo-prawnych.

ZAGADNIENIA EGZAMINACYJNE DLA ABSOLWENTÓW STUDIÓW NAUCZYCIELSKICH NA I ROK 3-LETNICH STUDIÓW MAGISTERSKICH KIERUNEK: NAUCZANIE POCZĄTKOWE

I. ZAGADNIENIA OGÓLNE

1. Cele i zadania nauczania początkowego.
2. Kontynuacja celów i zadań wychowania przedszkolnego na szczeblu nauki początkowej.
3. Treści kształcenia i wychowania jako czynnik integrujący pracę uczniów.
4. Główne kierunki modernizacji nauczania początkowego.
5. Charakterystyka rozwoju psychofizycznego ucznia w wieku wczesnoszkolnym.
6. Czynniki wpływające na rozwój dziecka.
7. Metody poznawania uczniów.
8. Pożądane właściwości nauczyciela klas początkowych.
9. Charakterystyka planu i programu nauczania początkowego klas I-III.
10. Koncepcja nauczania wielostronnego i jego zastosowanie w nauczaniu początkowym.
11. Specyfika metod nauczania w klasach I-III.
12. Rola metod czynnościowych w kształceniu uczniów klas początkowych.
13. Organizacja nauczania problemowego w klasach I-III.
14. Istota, warunki aktywności twórczej uczniów klas początkowych.
15. Organizacja pracy wychowawczej w klasach I-III.
16. Funkcje zajęć korekcyjno-wyrównawczych.
17. Trudności dydaktyczno-wychowawcze uczniów i sposoby ich przezwyciężania.
18. Formy opieki nad uczniami klas I-III.
19. Sposoby aktywności uczniów w nauczaniu początkowym.

II. JĘZYK POLSKI

1. Integrująca rola języka polskiego w klasach I-III.
2. Cele i zadania nauczania języka polskiego w klasach I-III.
3. Charakterystyka programu nauczania języka polskiego w klasach I-III.
4. Psychofizyczne podstawy czynności czytania i pisania.
5. Przygotowanie uczniów do nauki czytania i pisania.
6. Organizacja nauki czytania i pisania. Metody nauki czytania. Formy i rodzaje ćwiczeń w czytaniu. Cechy dobrego czytania. Ćwiczenia w pisaniu i sposoby ich realizacji.
7. Trudności w nauce czytania i pisanie oraz sposoby ich przezwyciężania.
8. Metody badania poziomu czytania i pisanie. Kryteria oceny tych umiejętności.
9. Rozwijanie mowy uczniów na lekcjach języka polskiego. Rodzaje ćwiczeń w mówieniu i pisaniu (ćwiczenia słownikowo-frazeologiczne, syntaktyczne, gramatyczno-ortograficzne i stylistyczne) Sposoby ich prowadzenia.
10. Pomocnicze i podstawowe formy wypowiedzi ustnych i pisemnych. Zasady ich organizacji.
11. Technika swobodnych tekstów w nauczaniu początkowym.
12. Metodyka nauczania gramatyki i ortografii.
13. Organizacja pracy z tekstem literackim.
14. Metody i formy opracowywania lektury. Rozwijanie zainteresowań czytelniczych.
15. Sposoby opracowywania tekstów literackich (nauka na pamięć, przygotowanie do recytacji, inscenizacji i dramatyzacji na podstawie opracowywanych tekstów).
16. Środki dydaktyczne w nauczaniu języka polskiego w kl. I-III.
17. Rodzaje i organizacja pracy domowej uczniów z języka polskiego. Zadawanie i kontrola.
18. Planowanie procesu nauczania języka polskiego w klasach początkowych.
19. Kontrola i ocena osiągnięć z języka polskiego uczniów klas I-III.

III. MATEMATYKA

1. Charakterystyka współczesnej koncepcji początkowego nauczania matematyki.
2. Cele początkowego nauczania matematyki i sposoby oceny poziomu ich realizacji.
3. Swoistość stosowania zasad nauczania w początkowym kształceniu matematycznym. Zasada świadomego i aktywnego udziału uczniów w lekcji, zasada pogłębłości, zasada systematyczności, itp.
4. Sposoby kierowania myśleniem uczniów w nauczaniu matematyki.
5. Metody początkowego nauczania matematyki.
7. Charakterystyka koncepcji czynnościowego nauczania matematyki.
8. Charakterystyka treści nauczania matematyki w kl. I-III.
9. Kształcenie orientacji w zakresie stosunków przestrzennych w klasach początkowych.
10. Kształtowanie pojęć mnogościowych w klasach I-III. Rola treści mnogościowych w początkowym kształceniu matematycznym. Charakterystyka treści mnogościowych w programie nauczania matematyki w klasach I-III.
11. Kształtowanie pojęć liczbowych w klasach I-III. Wieloaspektowość pojęcia liczby naturalnej. Monografia liczb pierwszej dziesiątki. Rozszerzenie zakresu liczbowego. Kształcenie własności dziesiętkowego układu pozycyjnego. Propedeutyka ułamków i liczb ujemnych.
12. Kształcenie pojęć 4 podstawowych działań arytmetycznych w klasach I-III. Wprowadzanie dodawania, odejmowania, mnożenia i dzielenia. Kształcenie własności 4 podstawowych działań arytmetycznych. Kształcenie techniki rachunkowej (rachunek pamięciowy, algorytmy działań sposobem pisemnym). Kształcenie pojęć: porównywania różnicowego oraz porównywania ilorazowego.
13. Rozwiązywanie zadań tekstowych w klasach początkowych: Istota, struktura i rodzaje zadań tekstowych. Rola zadań tekstowych w realizacji celów nauczania początkowego matematyki. Słownologiczne metody rozwiązywania zadań tekstowych. Układanie zadań tekstowych w klasach I-III.
14. Kształcenie pojęć geometrycznych w kl. I-III. Charakterystyka pojęć, sposoby kształcenia wybranych pojęć.
15. Opracowywanie wiadomości i umiejętności praktycznych w kl. I-III.

IV. ŚRODOWISKO SPOŁECZNO-PRZYRODNICZE

1. Charakterystyka treści nauczania środowiska społeczno-przyrodniczego.
2. Cele kształcenia i wychowania przedmiotu środowisko społeczno-przyrodnicze.
3. Metody nauczania-uczenia się stosowane na lekcjach środowiska społeczno-przyrodniczego.
4. Obserwacja i eksperyment na lekcjach środowiska społeczno-przyrodniczego.
5. Poznawanie bezpośrednie i pośrednie na zajęciach ze środowiska społeczno-przyrodniczego.
6. Środki dydaktyczne stosowane w nauczaniu środowiska społeczno-przyrodniczego.
7. Funkcje podręczników szkolnych do nauczania środowiska społeczno-przyrodniczego.
8. Gry i zabawy w nauczaniu środowiska społeczno-przyrodniczego.
9. Typy lekcji w nauczaniu środowiska społeczno-przyrodniczego.
10. Wycieczka jako swoista forma organizacji zajęć ze środowiska społeczno-przyrodniczego.
11. Metody realizacji treści przyrodniczych, geograficznych, społecznych i historycznych na lekcjach środowiska społeczno-przyrodniczego — kształtowanie pojęć.
12. Sposoby realizacji zagadnień z przyrody nieożywionej.
13. Metody realizacji tematyki o ochronie środowiska.
14. Kształtowanie umiejętności w procesie nauczania środowiska społeczno-przyrodniczego.
15. Kształtowanie umiejętności orientacji w terenie.
16. Wprowadzanie mapy.
17. Realizacja tematyki dotyczącej ruchu drogowego.
18. Wprowadzanie ucznia w różne role społeczne na lekcjach środowiska społeczno-przyrodniczego.
19. Praca domowa uczniów ze środowiska społeczno-przyrodniczego.
20. Kontrola i ocena pracy uczniów na zajęciach ze środowiska społeczno-przyrodniczego.

V. PLASTYKA

1. Funkcja plastyki w rozwoju osobowości dzieci.
2. Fazy rozwoju twórczości plastycznej dziecka.
3. Metody rozpoznawania uzdolnień plastycznych.
4. Charakterystyka programu nauczania plastyki.
5. Podstawowe problemy i zadania plastyczne i sposoby ich realizacji na lekcjach plastyki w klasach I-III.
6. Możliwości integracji plastyki z innymi przedmiotami nauczania.
7. Wycieczki w wychowaniu plastycznym.

VI. MUZYKA

1. Cele kształcenia muzycznego w klasach początkowych.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

- Interpretacje programu muzyki klas II-III.
- Metody nauczania muzyki w klasach niższych.

VII. PRACA-TECHNIKA

- Cele i zadania nauczania pracy-techniki.
- Główne działy programu pracy-techniki i sposoby ich realizacji.
- Główne typy lekcji z „pracy-techniki” w klasach niższych.
- Warunki niezbędne do prawidłowej realizacji programu pracy-techniki w klasach I-III.

VIII. KULTURA FIZYCZNA

- Cele i zadania kultury fizycznej jako przedmiotu nauczania.
- Główne działy programu kultury fizycznej i sposoby ich realizacji.
- Organizacja lekcji kultury fizycznej w klasach I-III.

LITERATURA

I. Galant J., *Dostrzeganie i rozwiązywanie problemów w klasach początkowych*, Warszawa 1987, WSiP; Galant J., *Elementy systemu nauczania*, Warszawa 1976, WSiP; Kujawiński J., *Rozwijanie aktywności twórczej uczniów klas początkowych*, Warszawa 1990, WSiP; Przetacznikowa M., Makello J., *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, Warszawa; Radziwiłowiczowie M.R., *Nauczyciel klas początkowych*, Warszawa 1981, WSiP; Więckowski R., *Elementy systemu nauczania początkowego*, Warszawa 1976, WSiP; Wróbel T. (red.), *Praca nauczyciela i ucznia w klasach I-III*, Warszawa 1990, WSiP.

II. Baczyńska H., *Metodyka języka polskiego w klasach 1-3 szkoły podstawowej*, Warszawa 1985, WSiP; Bober-Pelzowska M., *Rozwijanie mowy uczniów klas niższych*, Warszawa 1983, WSiP; Kulpa J., Więckowski R., *Metodyka nauczania języka polskiego w klasach początkowych*, Warszawa 1983, WSiP; Lenartowska, Świętek, *Praca z tekstem w klasach I-III*, Warszawa; Malendowicz J., *Nauczanie ortografii w klasach I-IV*, Warszawa 1973, WSiP; Morawska Z., Wilkowska A., *Kształcenie języka polskiego w kl. I-IV*, Warszawa 1965; Przyłubscy E.F., *Litery. Przewodnik metodyczny do nauki języka polskiego w kl. I*, Warszawa 1985, WSiP.; Więckowski R., *Ćwiczenia słownikowo-frazeologiczne i syntaktyczne w klasach początkowych*, wyd. 2, Warszawa 1989, WSiP.

III. Cackowska M., *Rozwiązywanie zadań tekstowych w kl. I-III. Poradnik metodyczny*, Warszawa 1990, WSiP; Cydzik Z., *Nauczanie matematyki w klasie pierwszej i drugiej*, Warszawa 1986, WSiP; Semadeni L. (red.), *Nauczanie początkowe matematyki*, t.1-4, Warszawa, WSiP; *Program nauczania początkowego klasy I-III*, Warszawa 1985, WSiP; *Materiały metodyki nauczania matematyki*, „Nauczanie Początkowe” 1985, nr 6; *Zarys metodyki nauczania początkowego*, t.II.

IV. Gutowska H., *Środowisko społeczno-przyrodnicze w klasach I-III*, Warszawa 1989, PZWS; Korzeniowski B., *Kształtowanie pojęć geograficznych w nauczaniu początkowym*, Warszawa 1985, WSiP; Kufit G., *Kształtowanie wyobrażeń i pojęć historycznych u uczniów klas początkowych*, wyd II, Warszawa 1990, WSiP; Lelonek M. (red.), *Zarys metodyki nauczania początkowego I-III. Materiały do nauczania środowiska społeczno-przyrodniczego*, „Nauczanie Początkowe” 1985, nr 6; *Program nauczania początkowego klas I-III*; Reklajtis-Zawada A., *Przewodnik metodyczny do środowiska społeczno-przyrodniczego w kl. II*, Warszawa 1983, WSiP; Wróbel T., *Poradnik metodyczny do nauczania przyrody w kl. III*, Warszawa 1972, WSiP.

V. Popek S. (red.), *Metodyka zajęć plastycznych w klasach początkowych*, Warszawa 1984, WSiP; Bobrowska, Karipidis, Popek, *Plastyka w klasach początkowych*, Warszawa 1975, WSiP; Trojanowska A., *Dziecko i plastyka*, Warszawa 1988, WSiP.

VI. Banasiewicz A., Lipska E., *Muzyka w klasie I*, Warszawa 1988, WSiP; Lipski E., *Muzyka w klasie II. Przewodnik metodyczny dla nauczyciela*, Warszawa 1979, WSiP; Lipski E., Przychodzińska-Kaciczak M., *Metodyka wychowania muzycznego w klasach I-IV*, Warszawa 1979, WSiP; Jankowska L., Wasilewska D., *Muzyka w klasie III. Przewodnik metodyczny dla nauczyciela*, Warszawa 1990, WSiP.

VII. Beck P., Dąbrowski H., Kazeberuk J., *Praca-technika w klasach I-III*, Warszawa 1983, WSiP; *Praca technika w klasach I-III* (praca zbiorowa), Warszawa 1978, WSiP.

VIII. Barański K., *Zabawowe formy ćwiczeń gimnastycznych*, Warszawa 1969; Denisuiuk L., Milicerowa H., *Rozwój sprawności motorycznej dzieci i młodzieży w wieku szkolnym*, Warszawa 1961, WSiP.

ZAGADNIENIA EGZAMINACYJNE DLA ABSOLWENTÓW STUDIÓW NAUCZYCIELSKICH NA I ROK 3-LETNICH STUDIÓW MAGISTERSKICH, KIERUNEK: WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

I. PSYCHOLOGIA

- Pojęcie rozwoju psychicznego
Dawniejsze i współczesne poglądy na czynniki rozwojowe. Zasady i czynniki rozwoju. Koncepcja czterech czynników rozwoju. Stadia rozwoju psychicznego — przykłady periodyzacji (wg Baley, Szumana, Żebrowskiej). Okresy krytyczne

w rozwoju. Strefa najbliższego rozwoju. Procesy dojrzewania i uczenia się, ich interakcja i rola w rozwoju dziecka.

- Rozwój somatyczny i motoryczny
Dojrzewanie układu nerwowego. Kształtowanie się postawy ciała — pionizacja. Zmiany w zakresie rozmiarów i proporcji ciała. Układ kostny. Układ mięśniowy. Zmiany w zakresie narządów wewnętrznych. Prawa rozwoju ruchowego. Rozwój lokomocji. Rozwój ruchów manipulacyjnych. Kształtowanie się prakcji. Kształtowanie się lateralizacji.

- Rozwój procesów sensorycznych i czynności percepcyjnych
Zdolności sensoryczne noworodka i niemowlęcia (kształt, barwa, percepcja głębi, słuch. Percepcja przedmiotu — koncepcje Szumana i Piageta. Spostrzeżenia, wrażenia, wyobrażenia — definicja, charakterystyka, rodzaje. Charakterystyczne cechy percepcji dziecięcej (synkretizm, orientacja w przestrzeni, odtwarzanie prostych kształtów percepcja obrazów statycznych i dynamicznych).

- Rozwój uwagi i pamięci
Rodzaje uwagi. Cechy uwagi. Charakterystyka uwagi małego dziecka. Zmiany w zakresie uwagi dziecka. Rodzaje pamięci. Cechy pamięci. Zmiany w zakresie pamięci dziecka.

- Rozwój myślenia dziecka
Stadia rozwoju myślenia wg Piageta. Kształtowanie się pojęć wg Wygotskiego. Pojęcia stałości (masy, ciężaru, objętości). Pojęcie liczby. Czynności i operacje umysłowe. Rozwój klasyfikowania, szeregowania, włączania, uogólniania, abstrahowania. Wnioskowanie i rozumowanie.

- Rozwój mowy dziecka
Aspekt składniowy mowy — struktura wypowiedzi dziecka. Aspekt semantyczny mowy — zasób i treść, struktura słownika dziecka. Aspekt fleksyjny mowy. Gramatyzacja. Błędy rozwojowe w mowie dzieci. Mowa a rozwój kontaktów społecznych. Związki mowy i myślenia.

- Rozwój emocjonalny
Wczesne przejawy emocji. Charakterystyka rozwojowa wybranych emocji (strach, gniew, radość).

- Rozwój społeczno-moralny
Rozwój kontaktów społecznych dziecka. Etapy rozwoju moralnego w okresie dzieciństwa. Czynniki, sprzyjające rozwojowi społeczno-moralnemu. Etapy rozwoju moralnego w okresie dzieciństwa. Czynniki sprzyjające rozwojowi społeczno-moralnemu.

- Rozwój osobowości
Etapy rozwoju osobowości dziecka. Rozwój obrazu samego siebie. Rozwój potrzeb małego dziecka. Rozwój postaw.

- Rozwój aktywności i działalności małego dziecka
Struktura czynności dziecka w aspekcie rozwojowym. Zabawa — rodzaje, rola. Twórczość plastyczna dziecka (stadia rozwoju rysunku). Aktywność werbalna (neologizmy, twórczość słowna dzieci). Aktywność poznawcza.

- Zaburzenia w rozwoju dziecka
Charakterystyka przyczyn, sposoby zapobiegania, sposoby oddziaływania korekcyjnego. Opóźnienia rozwojowe. Upośledzenia umysłowe. Deficyty parcjalne. Zakłócenia w rozwoju motorycznym (niezręczność ruchowa, lateralizacja). Zakłócenia funkcjonowania analizatorów: wzrokowego, słuchowego. Zaburzenia dynamiki procesów nerwowych: dzieci nadpobudliwe i zahamowane. Zaburzenia emocjonalne: objawy nerwicowe, agresja, autyzm dziecięcy. Zaburzenia wymowy i organizacji wypowiedzi.

- Sposoby zdobywania informacji o dziecku
Obserwacja (rodzaje, cele). Rozmowa. Wywiad. Analiza wytworów. Testy psychologiczne.

II. METODYKA WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

- Zagadnienia ogólne
- Cele, zadania i funkcje wychowania przedszkolnego.
- Struktura Programu Wychowania w Przedszkolu.
- Metody wychowania przedszkolnego (czynnościowe, słowne, oglądowe).
- Kryteria doboru metod i form pracy.
- Planowanie dzienne, miesięczne, roczne pracy wychowawczo-dydaktycznej przedszkola.
- Formy współpracy przedszkola ze środowiskiem.
- Uzasadnienie konieczności poznawania dzieci.
- Metody poznawania dzieci.
- Sposoby wymiany informacji o dzieciach.
- Rodzaje obowiązującej dokumentacji przedszkola. Dziennik zajęć. Konspekty. Plany miesięczne. Karta Dziecka 6-letniego.
- Struktura organizacyjna placówek, jednooddziałowych, wieloodziałowych.
- Warunki materialne placówek. Urządzenie i wyposażenie sali i innych pomieszczeń przedszkola. Zagospodarowanie ogrodu i placu zabaw).

- Formy aktywności dzieci
- Zabawa jako podstawowa forma aktywności.
- Przegląd ważniejszych teorii zabaw, genezy i funkcji.
- Klasyfikacja zabaw.
- Charakterystyka zabaw manipulacyjnych, konstrukcyjnych, tematycznych, ruchowych.
- Rola nauczyciela w tworzeniu warunków do zabaw (samorzutnych i kierowanych).
- Różnice w organizacji i przebiegu zabaw dzieci młodszych — starszych.
- Znaczenie zabaw dla rozwoju dziecka.
- Kryteria oceny zabawy pod kątem wartości pedagogicznych, technicznych, plastycznych.
- Zabawka dla dzieci młodszych i starszych.
- Zabawa a praca — różnice i podobieństwa.
- Wartości poznawcze i wychowawcze pracy dziecka.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

- Rola nauczyciela w tworzeniu warunków do podjęcia czynności o charakterze pracy przez dziecko.
- Rodzaje czynności o charakterze pracy. Czynności samoobsługowe. Higieniczno-kulturalne. Dyżury. Prace porządkowo-gospodarcze. Prace na rzecz innych.
- Znaczenie pracy w kształtowaniu postaw społeczno-moralnych dzieci.
- Wielostronne nauczanie — uczenie się przez: przyswajanie, odkrywanie, przeżywanie, działanie.

C. Formy organizacyjne pracy z dziećmi

- Zajęcia dydaktyczno-wychowawcze. Rodzaje zajęć. Organizacja. Zajęcia w grupach młodszych, starszych i mieszanych. Integracja zajęć. Higiena. Sposoby rozbudzania aktywności dzieci podczas zajęć. Rodzaje i rola środków dydaktycznych.
- Spacery i wycieczki. Zasady organizacji. Cele i wartości spacerów i wycieczek.
- Kontakty okolicznościowe. Rodzaj. Znaczenie. Rola nauczyciela.
- Czynności samoobsługowe i prace użyteczne. Cele, rodzaje, znaczenie czynności samoobsługowych i prac użytecznych w rozwoju dziecka. Organizacja czynności samoobsługowych i prac użytecznych).
- Uroczystości przedszkolne. Przygotowanie i przebieg. Tematyka i rodzaje uroczystości. Wartości uroczystości przedszkolnych.

D. Wychowanie zdrowotne

- Zadania, formy, metody i zasady wychowania zdrowotnego.
- Organizacja i przebieg zajęć.
- Rola nauczyciela w tworzeniu warunków do realizacji zadań wychowania zdrowotnego.

E. Wychowanie umysłowe

- Zadania wychowania umysłowego.
- Charakterystyka rodzajów myślenia dzieci. Sensoryczno-motoryczne, konkretno-wyobraźniowe, słowno-logiczne.
- Rola nauczyciela w aktywizowaniu myślenia dzieci.
- Znaczenie obrazków, historyjek obrazkowych, gier dydaktycznych, zagadek w aktywizowaniu myślenia dzieci.
- Znaczenie pytań nauczyciela w rozwoju myślenia dzieci.
- Etapy kształtowania pojęć wg S. Lipiny oraz sposoby ich rozwijania.
- Psychologiczne podstawy rozwoju mowy.
- Zadania przedszkola w zakresie rozwoju mowy dziecka.
- Ćwiczenia słownikowe, gramatyczne, ortofoniczne.
- Znaczenie przykładów w rozwoju mowy dziecka.
- Metody rozwijania mowy i myślenia dzieci. Rozmowy samorzutne i kierowane. (Opowiadania nauczycieli i dzieci).
- Pobudzanie aktywności werbalnej dzieci przez: literaturę dziecięcą, zagadki, historyjki obrazkowe, obrazki, przeczucia.
- Kształtowanie pojęć matematycznych. Zadania programowe. Właściwości pojęć matematycznych. Poznawanie cech jakościowych przedmiotów. Kształtowanie pojęcia liczby. Stosowane metody pracy. Rola i asortyment pomocy dydaktycznych.
- Poznawanie przyrody. Metody i techniki. Znaczenie kontaktów z przyrodą dla rozwoju dziecka. Rola nauczyciela w rozbudzeniu zainteresowań przyrodniczych. Kącik przyrody — funkcje i urządzenie. Metody poznawania zjawisk przyrody nieożywionej: werbalne, obserwacyjne, badawcze.
- Nauka czytania i przygotowanie do pisania. Zakres treści programowych. Złożoność procesu nauki czytania. Wyrabianie gotowości dziecka do nauki czytania i pisania. Etapy nauki czytania w przedszkolu. Stosowane pomoce dydaktyczne. Rola książki w procesie nauki czytania. Przygotowanie dzieci do czytania ze zrozumieniem.

F. Wychowanie społeczno-moralne

- Zadania wychowania społeczno-moralnego.
- Cele, metody i treści wychowania społeczno-moralnego.
- Uwarunkowania rozwoju społeczno-moralnego dzieci.
- Kierowanie rozwojem społeczno-moralnym dzieci przez nauczyciela. Dziecko jako członek rodziny. Dziecko jako członek zbiorowości przedszkolnej. Dziecko jako członek społeczeństwa.
- Rola kontaktów ze środowiskiem społecznym, przyrodniczym w kształtowaniu postaw dzieci.
- Rola literatury, muzyki, plastyki w realizacji zadań wychowania społeczno-moralnego.
- Znaczenie osobowości nauczyciela w kształtowaniu wybranych postaw społeczno-moralnych dzieci.

G. Wychowanie estetyczne

- Zadania wychowania estetycznego.
- Warunki organizacyjne wychowania muzycznego i działalności plastycznej.
- Metody wychowania muzycznego.
- Formy wychowania muzycznego.
- Sposoby rozbudzania wrażliwości estetycznej dzieci.
- Stosowane techniki plastyczne i ich wpływ na przygotowanie dzieci do nauki pisania.
- Organizacja zajęć plastycznych.
- Wpływ otoczenia na postawy estetyczne dzieci.
- Sposoby integracji wychowania estetycznego z innymi dziedzinami wychowania.
- Rola środków dydaktycznych w realizacji zadań wychowania estetycznego.

H. Wychowanie techniczne

- Zadania wychowania technicznego.

- Sposoby budzenia i rozwijania zainteresowań techniką.
- Organizacja i przebieg zajęć technicznych.
- Rola zabaw i zabawek w rozwijaniu zainteresowań technicznych.
- Urządzenie i wykorzystanie kącika technicznego.
- Integracja wychowania technicznego z innymi dziedzinami.

III. LEKTURA OBOWIĄZKOWA

Arndt M. i in., *Przyroda przeżywana i obserwowana z dziećmi przedszkolnymi*; Warszawa 1988, WSiP; Donaldson M., *Myślenie dzieci*, Warszawa 1986, WP; Dudzińska I. (red.), *Wychowanie i nauczanie w przedszkolu*, Warszawa 1983, WSiP; Dunin-Wąsowicz M. (red.), *Vademecum nauczyciela sześcioletków*, Warszawa 1980, WSiP; Fiedler M., *Matematyka już w przedszkolu*, Warszawa 1980, WSiP; Hajnicz W., *Rozwój organizacji zabaw dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1982, WSiP; Karwowska-Struczyk M., Hajnicz W., *Obserwacja w poznaniu dziecka*, Warszawa 1986, WSiP; Kwiatkowska M. (red.), *Podstawy pedagogiki przedszkolnej*, Warszawa 1988, WSiP; Lipina S., *Kształtowanie pojęć dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1984, WSiP; Mystkowska H., *Rozwijamy mowę i myślenie dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1965, PZWS; Nartowska H., *Różnice indywidualne czy zaburzenia rozwoju dziecka przedszkolnego*, Warszawa 1986, WSiP; Piaget J., *Studia z psychologii dziecka*, Warszawa 1966, PWN; Przetacznik-Gierowska M., Makiello-Jarza G., *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, Warszawa 1985, WSiP; Studzińska M., *Dzieci przedszkolne poznają przyrodę ożywioną*, Warszawa 1989, WSiP; Walczyna J., *Kształtowanie postaw społeczno-moralnych dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1980, WSiP.

ZAGADNIENIA EGZAMINACYJNE Z CHEMII DLA KANDYDATÓW UBIEGAJĄCYCH SIĘ O PRZYJĘCIE NA I ROK STUDIÓW NA WYDZIALE CHEMII UMCS

- Mieszanki i związki chemiczne.
- Elektronowa teoria wiązań chemicznych.
- Budowa atomów a układ okresowy pierwiastków.
- Liczby kwantowe i ich interpretacja. Zakaz Pauliego.
- Wartościowość. Stopnie utlenienia.
- Roztwory rzeczywiste, układy koloidalne, zawiesiny.
- Masa atomowa; liczba atomowa i masowa.
- Układ okresowy pierwiastków. Bloki energetyczne.
- Podstawowe prawa chemiczne (prawo zachowania masy, prawo Avogadro, prawo stałości składu).
- Konfiguracja elektronowa atomów w ujęciu mechaniki kwantowej.
- Wodorotlenki i zasady. Budowa, nazewnictwo, otrzymywanie i właściwości.
- Tlenki. Budowa, nazewnictwo, otrzymywanie i właściwości.
- Elementarne cząstki materii a budowa atomu.
- Rozpuszczanie substancji jonowych i kowalencyjnych w rozpuszczalnikach polarnych i niepolarnych.
- Sole, budowa, nazewnictwo, otrzymywanie i właściwości.
- Elektrojemność pierwiastków.
- Kryształy o budowie jonowej.
- Układ okresowy pierwiastków chemicznych. Prawo okresowości.
- Kwasy. Budowa, nazewnictwo, otrzymywanie i właściwości.
- Wiązania chemiczne.
- Reakcje związków amfoterycznych z kwasami i zasadami.
- Hydroлиза soli.
- Aktywność chemiczna metali.
- Metody otrzymywania soli.
- Reakcje metali z kwasami.
- Reakcje między jonami.
- Procesy korozji metali.
- Odwracalność reakcji chemicznych.
- Teoria kwasów, zasad i soli Arrheniusa.
- Metody otrzymywania kwasów i zasad.
- Równowaga w roztworach elektrolitów. Stopień i stała dysocjacji.
- Reakcje kwasów z zasadami.
- Reakcje utleniania i redukcji.
- Elektrochemiczne otrzymywanie pierwiastków.
- Szybkość reakcji chemicznych.
- Ogniwa galwaniczne.
- Otrzymywanie H_2 , O_2 , Cl_2 i Al w procesach utleniania i redukcji.
- Reakcje chemiczne.
- Reguła przekory Le Chateliera i Brauna.
- Fenole.
- Alkohole i fenole.
- Sole kwasów karboksylowych.
- Aldehydy i ketony.
- Estry kwasów karboksylowych.
- Rodzaje izomerii związków organicznych.
- Węglowodory o wiązaniach wielokrotnych.
- Thuszcze.
- Węglowodory aromatyczne.
- Kwasy karboksylowe.
- Znaczenie gospodarcze węglodorów występujących w przyrodzie.
- Szereg homologiczny alkanów.

Habilitacje • Doktoraty • Habilitacje • Doktoraty • Habilitacje

Kolokwia habilitacyjne

13 listopada 1991 r. na Wydziale Prawa i Administracji odbyło się kolokwium habilitacyjne dr. **Mariana Zdyba** na podstawie rozprawy *Prawny interes jednostki w sferze materialnego prawa administracyjnego. Studium teoretyczno-prawne*. Recenzenci: prof. dr hab. S. Jędrzejewski (UMK), prof. dr hab. J. Borkowski (UŁ), prof. dr hab. J. Szreniawski (UMCS).

Obrony prac doktorskich

13 listopada 1991 r. na Wydziale Filozofii i Socjologii odbyła się obrona pracy doktorskiej **Stanisława Kijaczko** *Miejsce i rola empirystycznej teorii poznania i teistycznej metafizyki w systemie filozofii immaterialistycznej Geore'a Berkeley'a*. Promotor: prof. dr hab. Z. J. Czarnecki, recenzenci: prof. dr hab. K. Bal (UWr), prof. dr hab. A. Zachariasz (UMCS).

5 grudnia w Wydziale Chemii odbyła się obrona pracy doktorskiej **Marioli Sikorskiej**, *Studia nad właściwościami kompleksów pierwiastków ziem rzadkich i niektórych pierwiastków przejściowych z 2,6,8 Trihydroksypuryną*. Promotor: prof. dr hab. W. Brzyska, recenzenci: prof. dr hab. Z. Kurzawa (Politechnika Poznańska), prof. dr hab. M. Elbanowski (UAM).

18 grudnia 1991 r. na Wydziale Humanistycznym odbyła się obrona pracy doktorskiej **Stanisława Jopa**, *Zasiedlenie pojezierza w rejonie Ostrowa Lubelskiego*

(XIII-XVIII wiek). Promotor: prof. dr K. Myśliński, recenzenci: prof. dr hab. Z. Sulowski (KUL), dr hab. R. Szczygiel (UMCS).

8 stycznia na Wydziale Humanistycznym odbyły się publiczne obrony prac doktorskich:

Małgorzaty E. Karwatowskiej, *Słownictwo prawnicze w lubelskich księgach miejskich pierwszej połowy XVII wieku*. Promotor: prof. dr H. Wiśniewska, recenzenci: prof. dr hab. H. Rybicka-Nowacka (UW), doc. dr hab. C. Kosyl.

Stanisława Kondka, *Polityka wobec wydawców (Warunki produkcji książek w Polsce w latach 1944-1949)*. Promotor: prof. dr hab. B. Szyndler, recenzenci: prof. dr hab. Z. Mańkowski (UMCS), doc. dr hab. J. Ankudowicz (Bibl. Narod. w Warszawie).

28 stycznia na Wydziale Humanistycznym odbyła się obrona pracy doktorskiej mgr **Anny Grzesiuk**, *Składnia wypowiedzi emocjonalnych*. Promotor: prof. dr hab. S. Grabias, recenzenci: prof. dr hab. S. Gajda (WSP w Opolu), prof. dr hab. T. Skubalanka (UMCS).

13 stycznia 1992 r. odbyła się na Wydziale Matematyczno-Fizycznym obrona pracy doktorskiej mgr **Stanisława Piłata**, *Porównanie hamiltonianów kolektywnych uzyskiwanych w różnych modelach mikroskopowych*. Promotor: prof. dr hab. K. Pomorski, recenzenci: prof. dr hab. W. Nawrocka (IFT UWr), prof. dr hab. S. Szpikowski (UMCS).

ZAKŁAD ANTROPOLOGII KULTUROWEJ

Decyzją Rektora UMCS z 12 grudnia 1991 r., jednogłośnie zaaprobowaną przez Senat uczelni, w ramach Wydziału Filozofii i Socjologii utworzony został Zakład Antropologii Kulturowej. Na kierownika Zakładu Rektor powołał od 1 stycznia 1992 r. dr hab. Krzysztofa Jarosława Brozi.

To pierwszy w Polsce zakład uniwersytecki o tym profilu naukowym, UMCS zaś jest pierwszą uczelnią w kraju, która wprowadza nauczanie antropologii kulturowej na wielu kierunkach.

Obecnie antropologia kulturowa jest wykładana na filozofii, archeologii, socjologii, naukach politycznych, prawie, psychologii, pedagogice i polonistyce. Można byłoby liczyć na to, że wzorem wielu uczelni amerykańskich wykłady z tej dziedziny pojawiają się również na pozostałych kierunkach UMCS w miarę poszerzania możliwości dydaktycznych nowo utworzonego zakładu.

W celu uzupełnienia braków występujących w literaturze polskiej z zakresu antropologii kulturowej pojawią się w najbliższym czasie trzy pozycje (w tym dwie w Wydawnictwie UMCS): 1. K. J. Brozi, *Antropologia kulturowa*, t. I, *Zarys historii antropologii kulturowej. Wprowadzenie*; 2. K. J. Brozi, *Antropologia wartości*; 3. K. J. Brozi, *Ludzie i kryzys cywilizacji — szkice antropologiczne*.

Przygotowywane są również trzy kolejne numery sekcji Antropologii Kulturowej w serii *Realizm — Racjonalność — Relatywizm*, w których przedstawione będą poglądy Marvina Harrisa, Raymonda Firtha i Barry Hindessa.

Zakład Antropologii Kulturowej przygotowuje w tym roku dwie sesje. Pierwsza, organizowana we współpracy z Instytutem Wschodnim, poświęcona nacjonalizmowi, zaplanowana została na 7-8 maja jako kontynuacja dorocznych (odbywających się od 1988 r.) Lubelskich Seminariów Antropologii Kulturowej. Druga, organizowana we współpracy z redakcją serii RRR, planowana na 9-10 września, poświęcona będzie pracy Barry Hindessa (Anglia) *Polityczny wybór i struktura społeczna*; udział w niej weźmie autor.

We wstępie do pierwszego tomu *Antropologii kulturowej* Brozi pisze o tej dziedzinie: „Antropologia kulturowa jest przedmiotem powszechnie prowadzo-

nym na wyższych uczelniach Zachodu. Jej przedmiot stanowi poznanie kultur innych niż rodzime, przez co może nastąpić lepsze rozumienie kultury własnej, problemy zaś występujące w tej dziedzinie sprzyjają postawom otwartym na świat, skłaniają do uznania odmienności i swobodnego działania w różnych warunkach kulturowych.”

Powstanie tej dyscypliny wiąże się z globalnym procesem integracji różnych kultur; początek miała w połowie zeszłego stulecia. Dziedzina to zatem stosunkowo młoda, niemniej powiada się o niej, iż jest najlepiej rozwinięta ze wszystkich nauk społecznych. To także sprawia, że na podstawie antropologii kulturowej próbuje się dokonać zespolenia nauk społecznych i humanistycznych w granicach integralnej nauki o człowieku, jako twórcy i wytworze kultury.

Dwa generalne są zatem cele nauczania antropologii kulturowej: pierwszym jest tworzenie postaw otwartych, tolerancyjnych, nastawionych na pluralizm różnych ludzkich kultur poprzez poznanie dziedziny ułatwiającej ich zrozumienie; drugim — tworzenie przesłanek dla podejścia interdyscyplinarnego i wielostronnego do zjawisk analizowanych w danej dyscyplinie, jak też pojawiających się w teraźniejszości naszej kultury.

***

Jest jeszcze jedno uzasadnienie nauczania antropologii, a wynika ono z obecnej naszej sytuacji jako mieszkańców Europy Środkowowschodniej. Obszar to niezwykle pod tym względem, gdyż niewiele jest na świecie terytoriów tak małych, na których tak wiele narodowości i grup etnicznych szukałoby swojego miejsca. Jednocześnie historia tych nacji nie zawsze może stanowić wzór dla przyszłości. Przyszłość wymaga wręcz budowy zupełnie nowego rodzaju współistnienia.

Antropologia kulturowa może stworzyć przesłanki dla dokonania pierwszego kroku w tworzeniu nowego wzoru współżycia: poznania innych, poznania akceptującego, poznania, które nie stawia warunków wstępnych, lecz jest próbą zrozumienia odmienności bez wartościowania.

Wówczas dopiero cierpliwemu badaczowi kultura może ukazać to, czym w sposób najcenniejszy obdarza swoich uczestników — specyficzny dla niej obraz świata i sens, jaki nadaje ludzkiemu życiu. Być może wówczas na tyle dobrze zrozumiemy „obcych”, że pojęcie obcości stanie się niepotrzebne. Być może wówczas zrozumiemy także lepiej samych siebie.

Skrzyba

PATENTY PATENTY PATENTY

Aparat do badań struktury ciał stałych porowatych skonstruowany przez CLAU-UMCS

Znajomość porowatości i rozmiarów powierzchni przypadającej na jednostkę masy lub objętości ciał stałych porowatych ma istotne znaczenie dla oceny właściwości materiałów budowlanych, adsorbentów, katalizatorów oraz wielu innych wytworów, na przykład przestrzeni złożeń przy ocenie zasobności ropy czy gazu.

Zespół pracowników CLAU-UMCS w składzie: doc. dr hab. R. Sprycha, dr A. Marczewski, dr M. Frąk, dr T. Wójcicki i dr E. Mendyk skonstruował urządzenie do opatentowania, umożliwiające pomiar porowatości i powierzchni właściwej automatycznie, opracowujące równocześnie 5 próbek z komputerową matematyczną obróbką wyników pomiarów.

Od roku prototyp takiego urządzenia pracuje w CLAU-UMCS bez zarzutów i nie jest wykluczone, że znajdzie zbyt w innych placówkach zainteresowanych tego rodzaju badaniami. Wskazuje na to względnie niska cena aparatu, porównywalna z ceną znanych dotąd w technice światowej podobnych urządzeń, które jednak nie pozwalają na jednoczesne badanie więcej niż jednej próbki.

UMCS mógłby się podjąć wytwarzania kilku tego rodzaju aparatów rocznie, lecz wymagałoby to odpowiedniej działalności promocyjnej. Cena pojedynczego egzemplarza kształtowałaby się na poziomie kilkunastu tysięcy dolarów, aparaty zaś mogłyby mieć zbyt zarówno w kraju, jak i za granicą, w tym w krajach o wysokim poziomie techniki.

Doc. dr hab. Zdzisław Kozak

NOWE ZESPOŁY BADAWCZE

Na Wydziale Filozofii i Socjologii UMCS został utworzony zespół badawczy, zajmujący się tematem „Filozoficzne aspekty kategorii granicy i pogranicza”.

Koordynatorem prac zespołu jest dr hab. Jadwiga Mizińska. W jego skład wchodzi: dr Ewa Klimowicz, dr Witold Martyna, dr Sabina Magierska, dr Zbysław Muszyński, dr Tadeusz Szkołut, dr Paweł Bytniewski.

Zespół odbywa systematyczne seminaria jako przygotowanie do zaplanowanej na czerwiec 1992 r. konferencji.

Nasz projekt pragniemy niniejszym zgłosić do planów Lubelskiego Konserwatorium „Pogranicze”.

Dr hab. Jadwiga Mizińska

W Zakładzie Filologii Germańskiej UMCS utworzony został zespół do badań literatury niemieckiego pogranicza na wschodzie. Koordynatorem prac zespołu jest dr Jan Miziński. W skład zespołu wchodzi pracownicy Zakładu: dr Halina Ludorowska, dr Izabela Golec, dr Janusz Golec, dr Marek Dziuba.

Z zespołem współpracują: prof. Tadeusz Namowicz z Uniwersytetu Warszawskiego i prof. Krzysztof Kuczyński z Uniwersytetu Łódzkiego.

Projekt prac badawczych pt. „Literatura niemieckojęzyczna na Wschodzie: sąsiedztwo i konflikt” został zgłoszony do Sekcji Literaturoznawczej Lubelskiego Konwersatorium „Pogranicze”.

Dr Jan Miziński

ZBIGNIEW JÓŻWIK EKSLIBRIS Z INSKRYPCJĄ

ciąg dalszy ze strony 1

*Kto książki smaruje lub skazy w nich czyni,
Ten ryj zamiast gęby niech ma na kształt świni!*

*Kto książki mi lamie i karty wydziera,
Ten śmiercią najsroższą niech prędko umiera!*

*Kto książki złośliwie mi kradnie lub psuje,
niech diabeł go porwie i srodze катуje!*

*Kto tę książkę ukradnie, niech mu ręka odpadnie,
A kto ją schowa pod futro, tego obwieszaj jutro.*

*Kto tę książkę świsnie,
niech na gałęzi zawisnie!*

W czasach nam bliższych znany górnoląski działacz, ślusarz Juliusz Ligoń na książce zakupionej w 1855 r. umieścił po tytule „Prze- stroga z prośbą” rymowany napis następującej treści:

*Jeśli ona będzie komu pożyczana,
Tak upraszam, żeby też była szanowana.
Gdyby zaś przypadkiem zaginęła mi gdzie,
Więc pięknie upraszam tego, co ją znajdzie,
Żeby mi była oddana,
Bo każda rzecz wola do swego pana.*

Jak wiemy, nie na wiele zdały się te zaklęcia, przestrogi. Książki kradziono od zarania dziejów. Książki są kradzione i w naszych czasach, tyle że na inne sposoby. Giną całe przesyłki, zanim dotrą do księgarń. Kto by się teraz uganiał za pojedynczym egzemplarzem...

Warto jednak powrócić w nie tak odległe przecież czasy i wspomnieć o wielkich i jakże zasłużonych miłośnikach książek, którzy na różne sposoby zdobywali „białe kruki” — nie zawsze godnie i właściwie. Wypożyczali, na przykład, książki za pokwitowaniem, ale ich nie zwracali, motywując, że najlepsze dla nich miejsce jest właśnie w ich księgozbiorach. Tak postępował Jan Andrzej Załuski, twórca największej w Polsce i pierwszej w świecie narodowej biblioteki. Podobnie Józef Maksymilian Ossoliński, założyciel słynnego Zakładu im. Ossolińskich. Warto tu dodać, że w owych praktykach pomagał mu dzielnie Samuel Bogumił Linde, autor pierwszego wielkiego słownika języka polskiego. Do listy tej należy dopisać wielce poważaną osobę marszałka Sejmu Czteroletniego i współtwórcy Komisji Edukacji Narodowej, Ignacego Potockiego a także założyciela słynnego Liceum Krzemienieckiego Tadeusza Czackiego.

Obecnie musimy stwierdzić, że pasja bibliofil- ska tych wielkich mężów okazała się dla nas wielce pożyteczna. Jak wiemy, przekazali oni swoje zbiory w darze narodowi polskiemu i tak oto zasłużyli sobie na wdzięczność potomnych. Nikt już nie pamięta, jak doszło do powstania owych zbiorów.

W obawie przed podobnymi i innymi „książko- łapami” jeszcze i teraz umieszcza się interesujące napisy, rymowane zaklęcia, wymowne sentencje. W roku 1960 Gustaw Schmagier, nieżyjący już grafik z Krakowa, wykonał dla znamienitego, nieżyjącego także kolekcjonera z Warszawy dra Stefana Kotarskiego ekslibris z cynkotypii z taką oto wymowną sentencją:

*Słyszycie, panie, księgę co teraz czytacie,
gdy podlejsza waszych, przecz ją zabieracie,
mam ja inszych wiele, ponoć lepsze, bracie,
nijakich wam nie dam, aż mi tę oddacie.*

Tadeusz Przypkowski zaś w roku 1942 nie

w linoleum ekslibris dla Jankiewiczów z napisem umieszczonym pod rysunkiem przedstawiającym kratę:

*Weźmiesz mnie z sobą,
patrz, co będzie z tobą!*

Są też jednoznaczne stwierdzenia, jak to w ekslibrisie Jana Klukowskiego dla Zygmunta Klukowskiego: „Książek nie pożyczam”, czy w ekslibrisie Ryszarda Tkaczyka dla Władysława Markiewicza: „Czytałbyś Kup-se”.

W znaku zamówionym przez Stefanię Fedorko i ofiarowanym Zbiorom Podręcznym Biblioteki UMCS w Lublinie Zbigniew Józwick zamie-

1.

2.

ścił categoryczne wezwanie: „Nie wynoś!” Jednak z tego, co wiem, książki są nadal wykradane.

Z innych napisów-dewiz przytoczyć warto żartobliwą treść typograficznego ekslibrisu dla Witolda Chomicza:

*Własne książki
niechętnie pożyczają,
cudze gdy pożyczą, szanują
długie lata z troską przechowują.
Swoją księgozbiór
wzbogaca co chwila
sposobami bibliofila!
Więc ma „Order Białego Kruka”
Kochankami jego
książki, antyki i sztuka...
Dodatkowy konik
zaś taki
— rozmnaża
syjamskie kociaki.*

Z ekslibrisu tego dowiadujemy się wiele o życiu jego właściciela, jego słabostkach i upodobaniach i wiemy, że jest także prawdziwym bibliofilem, bo ... pożyczone książki „długie lata z troską przechowuje”. Może więc będzie nowy dar dla narodu polskiego...?

Zgola inaczej, w poetyce apelu, stawia sprawę nieznanemu autorowi ekslibrisu dla Fridy Steinmann. Nad rysunkiem przedstawiającym amorka uciekającego z książkami przed gonącym go diabłem, czytamy:

*Jeśli książkę pożyczasz,
Pamiętaj dobrze, żeś ją pożyczyl
Dlatego biegnij i połóż skąd wzięles
I tobie ta rzecz będzie przebaczona!*

I znowu nieco humoru: lubelski grafik Andrzej Kot znak dla Andrzeja Maińskiego wzmacnia zaklęciem:

*Kto mi książkę ukradnie
niech go pszczoła dopadnie!*

Biedny ten księgołap! Także w innych znakach zamieszcza Kot rymowane zawołania jak to z ekslibrisu dla swojego brata Zbigniewa: „Ja

3.

z grodziska, ty z Grodziska, dajmy sobie wreszcie pyska”. Interesujący to dwuwers, zwraca uwagę lingwistyczna wrażliwość jego autora. W innym znaku, dla Zbigniewa Marka, chyba nieco przytłoczony wszystkim, co ma związek z typografią, woła:

*Typografia, grafika
litera, gra-fik
książka, drut
ilustracja, tekst
farba, papier, czcionka
ornament, —
i sprawy Amen.*

Ciekawie buduje także Andrzej Kot znak dla Krzysztofa Jerominka: w formie przedstawiającej butelkę z napisem „wódka czysta” umieszcza dwuwers z Czesława Miłosza: „Chyli się Polska w trudne czasy/Przed bóstwem wódki i kielbasy”.

Skoro już mowa o znakach, w których graficy zaznaczali słabość albo umiłowanie (słowa te mają coś wspólnego z sobą) do alkoholu, warto przytoczyć kilka ekslibrisowych sentencji dotyczących wina i winnej latorośli. Wiele jest znaków z zawołaniem „In vino veritas”. Zbigniew Dolatowski zwraca uwagę na zdolność wina do przekraczania granic, zbliżenia ludzi i narodów. W znaku dla znamienitego węgierskiego kolekcjonera dra Andora Semseya występuje znane ogólnie porzekadło, pierwszą z jego części zapisując: „Ex polonicus — Polak Węgier, dwa bratanki...”, drugą przedstawiając w wymownym rysunku szklanicy i szabli. W innym znaku, również dla Węgra Norberta Lippóczego, daje rysunek kielicha otoczonego napisem: „Wino węgierskie jest dziełem boskim. Na Węgrzech rodzony, w Polsce wykształcony. Żadne wino, jeśli nie węgierskie”. Kolejny znak

4.

5.

dla Lippóczego kontynuuje tę myśl: „Dobre wino — zrobione na Węgrzech/Konsumowane — w Polsce”. Warto dodać, że ta wymowna sentencja odnosi się nie tylko do wina, ale także do osoby właściciela księgozbioru.

Węgierskie zawołanie przy picciu wina podaje drzeworytnik z tego kraju w znaku dla Bodnara Šandora:

*Niech będzie stare jak mój dziad
a ogniste jak moja młoda ukochana!*

Doprawdy — nic dodać, nic ująć!

Piękną i prawdziwą myśl zawiera dwubarwny znak drzeworytniczy dla Hanni Kowalczyk:

*Dobry Bóg nie chciał,
żeby wino się miało marnować
i dlatego dał nam nie tylko winną latorośl,
ale i przagnienie!*

Kolejną grupę wśród wielu ekslibrisów zawierających sentencje stanowią te, które razem z herbem właściciela przedostały się niejako do znaku książkowego, czyli heraldyczne. Są dopełnieniem godła bibliofila, poszerzają treść znaku a niekiedy są hasłem biblioteki.

Oto kilka z nich: dla Stanisława Oczkowskiego z sentencją „Bez nadziei, bez obawy”, inny z sentencją „Zwyciężyć lub umrzeć”, dla Jana Janusa Krasnodębskiego „Prawda, sprawiedliwość, pokój i przyjaźń!”

Jeszcze inne znaki, ze scenami — można by rzec — rodzajowymi: z 1920 r. dla Wandy Korzeniowskiej z sentencją „Bez miłości/Światło nic nie warte!”, dla Adama Skvry — „Dobra rzecz wymaga czasu!”, dla Stanisława Poczobutta — „Tu się idzie do gwiazd!”, dla profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego Stanisława Kota — „Rzeczy różnych/zdradliwe towarzystwo!”

Są i cytaty rozmaite, na przykład z Pisma św., jak w znaku dla Sokołowskiego: „Uczony czerpie ze swego skarbcza/ stare i nowe, Mateusz XIII, 52.”

Helmut Arndt, grafik z Niemiec, w ekslibrisie dla Ewolda Rieve, kolekcjonera książek z bajkami, przedstawia scenkę, można powiedzieć, rodzinną. Jest winna latorośl, a wokół niej stary lis i małe. Na znaku tym widnieje napis: „Wielki — małemu niech pomaga!” Aż się prosi, aby ta sentencja była hasłem naszych dni.

Kolekcjonerzy książek, miłośnicy ksiąg często zaznaczają swoje skarby biblioteczne jakimś znaczącym napisem na ekslibrisie. Tak między innymi zdobi niektóre swoje rarytasy Kasper Świerżowski z Krakowa. Na jego prośbę w znaku przez niego zamówionym Leszek Krochmal-ski zawarł myśl K. Zwierzchowskiego „Mijają ludzie, pozostaje księga”.

Są ekslibrisy, które nie tylko rysunkiem, ale i wspaniale dobranym napisem-sentencją, cytatem czy zawołaniem przybliżają nam nasze narodowe wydarzenia. Wielu grafików wykonało znaki dla Papieża-Polaka, przytaczając w nich Jego myśli; Zbigniew Strzałkowski poświęcił Mu nawet całą tekę, jakże bogatą w znaczenia. Warto przywołać chociażby znak, który w dolnej części zawiera dwa obrazy-światy:

bramy z napisem „Arbeit macht frei” oraz fragmentu nowoczesnego osiedla, zaś w górnej części — orientacji gwiazdnej z miejscem dla człowieka. Obie części przedziela napis — słowa Jana Pawła II: „Człowiek nie może siebie sam do końca zrozumieć bez Chrystusa”. Albo inny znak: „Za wolność, prawo i chleb. Poznań, 28 czerwca. Romek Strzałkowski 1943-1956”. Na znaku tym widzimy dwa krzyże pomnika w Poznaniu oraz orła, a wokół napis: „Stąd upomniano się po raz pierwszy o prawo do ludzkiej

godności. Chłopiec bohater. Zginął od kuli w dniach robotniczego protestu”.

Akcenty narodowe zaznaczył w wielu swoich pracach Klemens Raczak z Poznania. W ekslibrisie dla Włodzimierza Pawlaka obok biało-czerwonej flagi i orła w koronie znajdujemy napis: „Oto dziś dzień krwi i chwały, oby dniem wskreszenia był. Powstań Polsko, zrzuć kajdany, dziś twój tryumf albo zgon”. I drugi znak Raczaka dla Marii Kwiek: na ziemskim globie biało-czerwona flaga-mapa Polski z herbem Papieża—Polaka, wokół gwiazdy oraz napis: „Pokój musi być oparty na prawdzie, urzeczywistniony w klimacie wolności”.

Podobne znaczeniowo teksty pojawiły się na wielu ekslibrisach powstałych w ostatnich latach. Niektóre z nich treścią nawiązują do pamiętnych dni zmagania naszego narodu o wolność, o godność człowieka, o prawdę. Warto tu

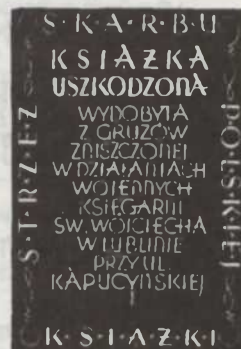
wspomnieć o znakach książkowych z okresu stanu wojennego. Oto jeden z nich: „Ex libris Biblioteka Latająca NSZZ Solidarność” — na otwartej książce napis: „przeczytaj-przekaż-szybko-dyskretnie. Solidarność zwycięży.”

Ekslibrisami sensu stricto nie są natomiast różnego rodzaju okazjonalne nalepki upamiętniające jakieś wydarzenia, rocznice. Mimo że nie mają charakteru znaku własnościowego, naklejane na książki w jakimś stopniu świadczą o właścicielu. Tak było, na przykład, w 1966 r., kiedy Komitet Wystawy Plastików Lubelskich w Sydney, zorganizowanej z okazji 1000-lecia Państwa Polskiego, zakupił z pieniędzy uzyskanych za sprzedane prace wiele książek, które następnie przekazał w darze Uniwersytetowi Marii Curie-Skłodowskiej i Uniwersytetowi Warszawskiemu. Każda z ofiarowanych książek zaopatrzona była w taką właśnie okazjonalną nalepkę, mówiącą o tym wydarzeniu. Na jednej z nich umieszczony został napis: „Zawsze Polsce wiernej”.

Są i inne świadectwa ofiarnych serc. Oto Stanisław Sapiński zaopatrzył książki w nalepki następującej treści: „Związkowi Promienistemu ku czci Chrystusa, ku umiłowaniu książki, ku tworzeniu czynnych, mocnych, promienistych ludzi, ofiarował Stanisław Sapiński”.

Wiele jest świadectw mówiących o sile przetrwania, wojennej zawieruchy. Troskliwie wydobyta z ruin i gruzów Warszawy, Lublina, strzeżona pieczołowicie, na Ziemi Wielkopolskiej, szczęśliwie do nas powróciła. Myślę, że świadectwa i dowody, na których nie ma wprawdzie napisu „Ex libris”, są wielkim znakiem książkowym narodu polskiego. Oto treść dwu zachowanych karteczek:

*Książka uszkodzona
Wydobyta z gruzów zniszczonej w działaniach wojennych
Księgarni Św. Wojciecha w Lublinie
przy ul. Kapucyńskiej.
Strzeż skarbu Polskiej Książki!*

8.

druga:

*Ta co nie zginęła
Książka niezwykła
Wydobyta z ruin zniszczonej Stolicy Polski
Warszawy
w wiekopomnym powstaniu Polaków 1944.*

A oto czasy powojenne. Odbudowane miasta, nowe mieszkania, rozmaite wygody, szczególnie dla kobiet. Pojawiła się taka oto nalepka-karteczka:

*Kuchnia gazowa laskawe Panie
Zostawia dużo czasu na czytanie!*

I ostatnia związana ze znakiem z inskrypcją kwestia: hasła towarzyszące Międzynarodowym Kongresom Ekslibrisowym. Kongresy te stanowią dla wielu kolekcjonerów i grafików płaszczyznę rozmaitych doznań, czystej rywalizacji o nagrodę w konkursie, stwarzają możliwość pozyskania nowych znaków, konfrontacji dorobku całych narodów, są wreszcie wielką areną spotkań. Nie mają znaczenia orientacje polityczne, obozy; wszystkich czaruje mała karteczka z napisem ex-libris. W roku 1974 Pierwsza Dama w świecie ekslibrisów (tak wtedy o niej mówiono) Dagmar Novaček z Kranji w Słowenii zorganizowała Międzynarodowy Kongres Ekslibrisowy w Bled w Słowenii, wówczas jeszcze Jugosławii. Hasłem Kongresu i konkursu na ekslibris była słowa: „Książka zbliża narody”. Na wielkim spotkaniu miłujących książkę pękły granice państw, wtedy znacznie bardziej strzeżone, ekslibris święcił swoje wielkie święto. Następny kongres, w Portugalii, rozszerzył niejako zawołanie słoweńskie: „Słońce świeci wszystkim”. Napłynęły ekslibrisy, rozdano nagrody. Ale czy słońce świeci istotnie wszystkim?

W roku 1979 kongres w Lugano i kolejne hasło wywoławcze: „Carpe diem”. To prawda, i bibliofile muszą chwycić czas jak każdy człowiek.

Kolejne kongresy zrezygnowały z inskrypcji na ekslibrisach. Szkoda, bo jakoś zbliżały wszystkich. Te kongresowe ekslibrisy, okazjonalne przecież, wyrażały troskę o książkę, człowieka, jego czas i stały się trwałymi znakami tamtych dni.

Czy można je zaliczyć do ekslibrisów z inskrypcją? Chyba tak, zawierają w sobie głębokie myśli, nie tylko związane z określonym księgoznakiem, ale wybiegające daleko naprzód. Są świadectwem obawy o księgozbiory.

Zbigniew Józwiak

Józwiaczówka II w styczniu 1992 roku

Podpisy do ilustracji

Na s. 1. Lavotha Géza, drzeworyt, 1974; 1. Ryszard Tkaczyk, offset, 2. Andrzej Kot, offset, 3. Andrzej Kot, offset, 4. Włodzimierz Borkowski, 5. Zbigniew Dolatowski, drzeworyt, 6. Zbigniew Strzałkowski, offset, 7. praca anonimowa, 8. brak informacji o autorze, cynkografia dwubarwna?

Nowy cykl wykładów
ogólnouniwersyteckich

LEON KOJ

O POTRZEBIE NOWEJ ETYKI

Etyka należy do nauk ustalających reguły działania. Inną tego typu dziedziną jest prawo. Poza tymi klasycznymi domenami w ostatnich kilkudziesięciu latach powstały nowe nauki zajmujące się regulowaniem działań: prakseologia, cybernetyka, teoria decyzji i gier, nauka o organizacji, teoria systemów. W tych ostatnich dziedzinach chodzi już nie tylko o wytyczenie ludzkiego działania, ale także o ustalenie prawidłowości najlepszego funkcjonowania maszyn lub innych wielkich układów, np. całych społeczeństw, wielkich organizacji gospodarczych lub militarnych. Klasyczna etyka, którą dotąd przede wszystkim uprawia się w ramach filozofii, praktycznie nie miała i nie ma powiązań z tymi nowszymi dziedzinami. Co więcej wielokrotnie etykę przeciwstawiano tym dziedzinom przez podkreślanie, że w etyce chodzi o to, co godziwe, a gdzie indziej o to, co skuteczne lub użyteczne.

W wykładzie będą czynione próby stworzenia ogólnej aparatury pojęciowej, pozwalającej wszystkie wyliczone dziedziny powiązać w jedną całość teoretyczną.

Klasyczna etyka koncentrowała się nad problemami regulacji postępowania poszczególnych osób. Gdy rozważano np. takie społeczne problemy jak oprocentowanie pożyczek (pod nazwą lichwy), to czyniono to z punktu widzenia niezgodnego z sumieniem pragnienia bogacenia się, a nie z punktu widzenia funkcjonowania całej gospodarki. Z biegiem czasu problem zysków czerpanych przez pożyczkodawców (głównie przez banki) przeszedł z etyki do ekonomii i przestał być traktowany jako sprawa postępowania godziwego lub niegodziwego. Próby etycznego wpływania na funkcjonowanie w skali społecznej były zawsze ograniczone zakresem i np. nie dotyczyły gatunku ludzkiego. Dzisiaj powstają techniczne możliwości modyfikacji gatunków z gatunkiem *homo sapiens* włącznie. W związku z tym trzeba jak najszybciej znaleźć rozsądne zasady pozwalające wytyczać działania w najszerszym zakresie i w dziedzinie najnowszych problemów, aby nie zostać zaskoczonym przez oocznych eksperymentatorów na żywym ciele ludzkości i środowisku, w którym żyjemy. Aby podołać tym

Prof. Leon Koj

wielkim zadaniem, etyka powinna wyprecyzować swoją aparaturę pojęciową i tak ją zmodyfikować, że znajdzie sojuszników w pokrewnych naukach o działaniu.

Etyka klasyczna oprócz ogólnego nakazu poszukiwania prawdy nie zajmowała się problemami rozwoju i kierowania nauką. Nie stawiano na jej gruncie pytań: czy nauka powinna się rozwijać bez ograniczeń, czy powinna się rozwijać bez ukierunkowania zewnętrznego, jak zabezpieczyć naukę przed niepożądanymi wpływami ze strony takich czynników jak kompleks wojskowo-przemysłowy lub kompleks narkotyczno-rozrywkowo-hazardowy? Te pytania powinny być m.in. rozpatrywane i rozstrzygane w świetle ogólnych zasad przez nową etykę.

W wykładzie położony zostanie nacisk na opracowanie podstawowej aparatury pojęciowej takiej etyki. Obejmie ona krótkie informacje o poszczególnych naukach o działaniu. W szczególności ukaże się klasyczną problematykę etyczną i niedostatki jej aparatury pojęciowej. Szerzej omówi się podstawowe pojęcia: „zdania oceniającego”, „zdania powinnościowego”, „potrzeby”, „celu”, „systemu”. Na tej podstawie zostanie podane określenie „powinności”. Jako pewien sposób sprawdzenia wprowadzonej aparatury przedstawi się określenia tradycyjnych pojęć etycznych w oparciu o nowe podstawowe pojęcia. Są nimi m.in. „intencja”, „odpowiedzialność”, „kara”, „wina”. Z kolei ukaże się kilka podstawowych tez dotyczących oceny roli walki w etyce, oceny roli intencji. Z tych tez jako pochodne twierdzenia otrzyma się ogólne wytyczne dotyczące oceny m.in. sztucznej ewolucji gatunku ludzkiego, rozwoju nauki.

W kolejnych numerach prześlemy idee następnych wykładów cyklu przewidzianego na semestr letni.

Z cyklu: O dyskusji w nauce

„NA POCIESZENIE...”

Problem krytyki naukowej, sporów, polemik itp. jest z pewnością problemem o różnej specyfice w poszczególnych dyscyplinach naukowych. Dlatego muszę się zastrzec, że uwagi te dotyczą mego rozumienia problemu w fizyce. Wynika stąd natychmiast, że jeżeli istnieją „fundamentalne spory między uczonymi polskimi” (cytat z pisma pp. Redaktorów), to wówczas znaczyłoby to, że istnieją także spory między uczonymi świata, gdyż rozwój fizyki będzie jednym „strumieniem światowym”. Spory takie nie mogą, niestety, być zainicjowane np. przez obecną dyskusję na łamach „Wiadomości Uniwersyteckich”, ale powstają w sposób naturalny wokół aktualnych, najnowszych i czasami rewelacyjnych odkryć i koncepcji fizycznych. Brak takich rewelacji nie może, znów niestety, być skompensowany przez dyskusję „o dyskusjach naukowych”. Z tego powodu uważam, że w odniesieniu do fizyki przedmiot obecnej dyskusji jest nieinteresujący, a moja wypowiedź została „wymuszona” przez jednego z sympatycznych Redaktorów.

Na pocieszenie niefizycznej części społeczności akademickiej dodam, że — co prawda — nie mamy obecnie tak rewolucyjnych na miarę stulecia idei jak teoria względności czy mechanika kwantowa, ale pojawiają się ciągle rewelacje o zasięgu światowym, skupiając zażarcie dyskutujących i spierających się fizyków. Mogę tu wymienić nadprzewodnictwo w wysokich temperaturach, zimną reakcję termojądrową czy istnienie masowego neutrina (o masie spoczynkowej), burzącego, jak się wydaje, standardowy model cząstek elementarnych.

Profesor Stanisław Szpikowski

GOŚCIE W UMCS

Od września 1991 r. do końca stycznia bieżącego roku gościli w UMCS:

na zaproszenie władz Uczelni: prof. Thomas Venclova, dr honoris causa UMCS, prof. Charles Rees (USA), prof. Reiner Sprung (Austria),

na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi: prof. Helmut Brade (RFN), prof. Olaf Issinger (RFN), dr Steven Bernath (USA), prof. Kurt Viking Abrahamsson (Szwecja),

na Wydziale Matematyki i Fizyki: dr Claus Fahan (RFN), prof. Olli Tammi (Finlandia), prof. Marcel van de Vel (Holandia), prof. Iwankiw, prof. Paszkowski, doc. Grapchun, dr Własenko-Wydrug (Ukraina), dr S. B. Kantorow (Białoruś),

na Wydziale Chemii: prof. Hiolcharu Shintani (Japonia), prof. Johann Fischer (RFN), doc. B. Kotur, doc. J. Katyczak, doc. R. Rykaliuk, dr, V. Zapłatyński (Ukraina), dr Knutsson Magnus (Szwecja), prof. Walter Rudziński (USA), prof. Nyireddy Szabolcz (Szwajcaria),

na Wydziale Prawa i Administracji: prof. Dumitru Montreanu (Rumunia), Silveno Traversi (Włochy), prof. Alphons Kohl, dr Christian Stoffers (RFN),

prof. Walter J. Habscheid (Szwajcaria), dr Lee Miller (USA), prof. Walery N. Godunow, prof. Władimir M. Homicz, prof. Aleksander N. Kramnik (Białoruś),

na Wydziale Humanistycznym: prof. Joseph Schöp (RFN), prof. Stanisław Barańczak (USA), dr Brian Robinson (Wlk. Brytania), doc. Miodownikow, doc. M. Popowicz (Litwa), doc. Dora Kancelson, prof. Włodzimierz Motornyj, prof. Iwan Denisiuk, prof. M. Gnatiuk (Ukraina),

na Wydziale Ekonomicznym: prof. D. Niquet (Francja),

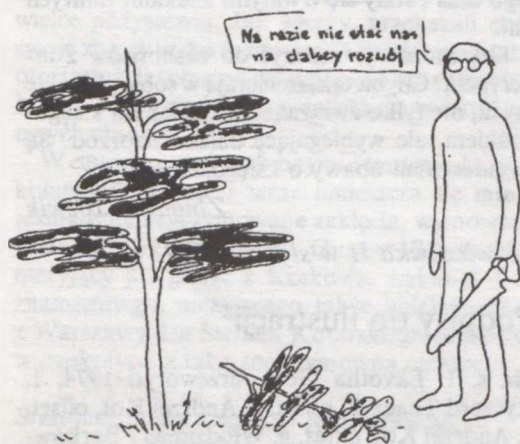
na Wydziale Pedagogiki i Psychologii: dr Reiner Kirchhübel (RFN),

w Instytucie Nauk Politycznych: prof. Ronald Gougher (USA),

w Alliance Française: Jacques Cellard (Francja).

GRATULACJE

Tekst Krzysztofa Herberta Wojciechowskiego *Kodeks godności i dostojenstw akademickich* został przedrukowany w nr. 7 (grudzień 1991) KRONIKI. Pisma Uniwersytetu Łódzkiego.

Rys. Zbysław Muszyński

BŁĄD W KONCEPCJI „PRZEDMIOTÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH”

Niektóre Wydziały UMCS wprowadzą od nowego roku akademickiego przedmioty ogólnokształcące w nowej formie: będą to zajęcia fakultatywne do wyboru spośród rozmaitych propozycji wykładów humanistycznych lub przyrodniczych (ochrona środowiska, geologia itp.). Niestety, w organizacji tych zajęć popełniono rażący błąd, przewidując tylko formę „wykładów”, przez co wykładowcom tych przedmiotów uniemożliwia się ich organizację w bardziej atrakcyjnej formie, np. zajęć dyskusyjnych, konwersatoriów itp. A więc ktoś wykładający np. „ochronę środowiska” — formalnie rzecz biorąc — zabronione ma zajęcia w mniejszych zespołach, gdzie studiowano by odpowiednią dokumentację, analizowano

wspólnie dane statystyczne, dyskutowano i spierano się, gdzie młode głowy mogłyby być przysposabiane do samodzielnego myślenia twórczego. W pewien sposób odbiera to „prawo głosu” młodym ludziom i nakłania do bierności.

Ten błąd należałoby skorygować, wprowadzając wszędzie w programach wydziałowych zmiany nazwy „wykłady” na „zajęcia” z przedmiotów ogólnokształcących.

I jeszcze jedno: wykłady „ogólnouniwersyteckie” mają być również podstawą do uzyskiwania podpisu zaliczającego daną liczbę godzin przedmiotów fakultatywnych. Trzeba tu jednak zastrzec, że powinno to obowiązywać studentów pochodzących z innego wydziału niż wykładający. Gdy na wykłady fizyki chodzą humaniści — to bardzo istotne rozszerzenie ich horyzontów, ale gdy na wykłady prawnika chodzą prawnicy, lub filozofa — filozofowie, to wówczas jest to tylko rozszerzenie ich wiedzy profesjonalnej. Mogą za obecność otrzymywać podpisy, ale nie jest ona wliczana do puli 60 czy 120 godzin zajęć „ogólnokształcących”

Sm.

Krzysztof Jerzy Kilian

SŁÓW KILKA O EDUKACJI FILOZOFICZNEJ NA UNIWERSYTECIE W BRISTOLU

Przez przypadek wpadła mi w ręce arcy-ciekawa książeczka *Handbook for Single and Joint Honours Schools*, wydana przez Departament Filozofii Uniwersytetu w Bristolu (1991). Jest to nic innego jak standardowy na uniwersytetach brytyjskich informator o programie zajęć z filozofii w toku studiów uniwersyteckich. Na czym polega jej arcyciekawość? Przede wszystkim na tym, iż jak się przekonałem, po jej przeczytaniu, istnieją jeszcze na świecie (i to tak ostatnio gloryfikowanym, zachodnim) uniwersytety, które zdają sobie sprawę z wpływu myślenia filozoficznego, lub jego braku, na pozostałe dziedziny wiedzy. Nie jest to tylko czcza gadanina o istotnym wpływie filozofii. Uniwersytet ten przekonanie swe realizuje w bardzo konkretny sposób.

Departament Filozofii tamtejszego uniwersytetu naucza studentów trzech Wydziałów: Sztuki; Nauk Ścisłych i Nauk Społecznych. Filozofię wyklada się tam przez trzy lata (!) a zatem, chociażby z tego względu, nie jest już traktowana po macoszemu.

Edukacja filozoficzna na pierwszym roku kursu skupia się na wprowadzeniu studentów w najistotniejsze zagadnienia filozofii współczesnej i epok wcześniejszych. Zajęcia odbywają się na dwóch płaszczyznach: wykładach, seminariach, ćwiczeniach; samodzielnej pracy studentów polegającej na czytaniu tekstów i pisaniu rozprawek. Oto jak przedstawia się lista lektur: John Cottingham *Rationalism*, Martin Hollis *Invitation to Philosophy*, J. Hospers *Introduction to Philosophical Analysis*, Bernard Williams *Morality*, J.L. Mackie *Ethics: Inventing Right and Wrong*, Plato *The Republic*, Julia Annas *An Introduction to Plato's Republic*, Descartes *Discourse and Meditations*, John Cottingham *The Rationalists*, R.S. Woolhouse *The Empiricists*, Berkeley *Philosophical Works*, Hume *Enquiries*, J.S. Mill *On Liberty*, Issaiah Berlin *Four Essays on Liberty*, W. van O. Quine and J. Ullian *The Web of Belief*, J.S. Mill *Utilitarianism*, S. Guttenplan *The Language of*

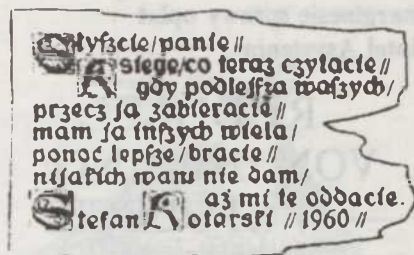
Logic, Aristotle *Categories and De Interpretatione*.

Studenci w ciągu roku (!) zobowiązani są do napisania od 6 do 8 (zależnie od kierunku studiów) rozprawek. Każdy z nich ma przydzielonego opiekuna, pracownika Departamentu, który pomaga mu w jego pracy filozoficznej. Zaliczenia roku dokonuje się na podstawie oceny dwóch rozprawek, które student zobowiązany jest napisać w oparciu o przeczytane lektury.

Kurs na drugim roku znacznie rozszerza zagadnienia roku pierwszego, skupiając się na zagadnieniach szczególnie interesujących studenta. Zajęcia roku drugiego obejmują następujące przedmioty: historię filozofii, epistemologię, etykę i filozofię polityki, filozofię języka i logikę. Wszyscy studenci zobowiązani są do uczęszczania na zajęcia z historii filozofii, oprócz niej wybierają dwie z trzech przedstawionych dyscyplin. Tu praca polega głównie na uczęszczaniu na seminaria (10 studentów na jednym seminarium) oraz napisaniu dwu rozprawek w ciągu semestru na każde seminarium oraz minimum 6 (!) mniejszych prac, które ocenia opiekun studenta. Nad wyborem lektur czuwa opiekun, jednak wybór dokonuje sam student. Lista lektur obowiązkowych rozszerzona jest o takie nazwiska, jak Spinoza, Locke, Kant, Hobbes i Marks, którego uważa się za filozofa bardzo wpływowego.

Praca na roku trzecim rozłożona jest na pisanie końcowych rozprawek i pracę na wybranych seminariach (kursach). Są ich dwa rodzaje: Studium Specjalne i Opcje. Na to pierwsze składa się minimum 30 godzin nauczania rocznie w grupach do 15 studentów. Jego głównym zadaniem jest analiza tekstów studentów. Opcje to minimum 20 godzin nauczania, wykładów bądź seminariów, w grupach do 25 studentów. Każdy student zobowiązany jest do uczęszczania na jedno Studium i od jednej do trzech Opcji. Do każdego z nich pisze się od jednej do trzech rozprawek. Program Studium Specjalnego przedstawia się następująco: Platon i Arystoteles, przyczynowość i prawa, studia nad życiem moralnym, filozofia i nauki kognitywne, estetyka. Program Opcji wygląda tak: idee zmian, tło siedemnastego stulecia, barwy realizmu, jaźń, teorie sprawiedliwości, rozum w historii, Spinoza i Leibniz.

Umysły studentów brytyjskich nie gnuśnieją. Nikt też nie narzeka na przeładowanie programu zbędnymi treściami. Osoby realizujące ten projekt w pełni zdają sobie sprawę, że ich działania stanowią majątło dla intelektualnego rozwoju studentów. Mają również świadomość, iż studenci, opuszczający mury tej uczelni, nie będą absolwentami zawodówki.

G. Schmagr, cynkoscopia, ze zbiorów Z. Józwicka

Człowiek w kulturze wieku dwudziestego

KONWERSATORIUM

Człowiek, wśród bytów znanego nam świata, niewątpliwie jest jestestwem szczególnym. I to nie tylko dlatego, iż wyróżnia się samoświadomością. To on także stanowi — w istotnym ich wymiarze — punkt odniesień naszych działań. W tym działaniu poznawczych. Niemniej jednak, mimo wysiłku kolejnych pokoleń i osiągnięć nauk szczegółowych na pytanie o to: *kim jest człowiek?* równie trudno jest odpowiedzieć dziś, jak było w czasach Sokratesa, Platona i Arystotelesa.

Zapewne i my nie udzielimy na nie odpowiedzi ostatecznej. Jednakże podjęcie tego pytania, zwłaszcza w formule: *jak człowiek sam siebie pojmował w kulturze europejskiej wieku dwudziestego?* wydaje się godne wysiłku poznawczego. Zwłaszcza gdy zważymy, że od udzielonej odpowiedzi w istotnej mierze zależy pojmowanie innych ludzi, a także otaczającego nas świata. Wiedza o tym, co chcemy czynić, jest warunkiem nie tylko działania skutecznego, ale i rozsądnego. *Samowiedza* jest nie tylko warunkiem kształtowania osobowości człowieka, ale i kształtu przyszłego społeczeństwa. Może być także przesłanką ustrzeżenia się błędów minionych pokoleń. Jeśli nawet nie my będziemy zatem wyznaczać główny nurt nadchodzących zdarzeń, to jednak w jakiejś mierze będą one i naszym udziałem. Byłoby dobrze, gdyby ten udział w możliwie szerokim wymiarze podejmowanych przez nas działań odpowiadał intelektualnej tradycji kultury europejskiej.

Zważywszy te i nie wymienione tutaj argumenty, które można by przytoczyć, pragnę zaproponować konwersatorium na temat: **Człowiek w kulturze wieku dwudziestego**. Problemy nim wyznaczone pozwalają włączyć się przedstawicielom, bez mała, wszystkich dyscyplin reprezentowanych przez Uczelnię Lublińską. Człowiek jest przedmiotem badań filozofii, psychologii, pedagogiki, historii, socjologii i politologii. Jego pojmowanie znajduje wyraz w języku, jest przedmiotem nauk medycznych i innych dyscyplin przyrodniczych. A więc, niemalże każdy z nas ma wiedzę, którą może zaoferować innym i każdy z naszych wspólnych spotkań może pewną wiedzę wynieść.

W pracach konwersatorium, w bieżącym roku, przewiduję udział między innymi profesorów: Józefa Bańki i Leszka Nowaka.

Zapraszam chętnych do wspólnego wysiłku i przygody intelektualnej.

Prof. dr hab. Andrzej L. Zachariasz

PS. Nasze konwersatoria odbywałyby się jeden raz w miesiącu. Proponowany termin: czwartek, godz. 17.00, siedziba LTN.

Osoby wyrażające zainteresowanie tą formą wspólnej pracy proszone są o kontakt z pracownikami Zakładu Filozofii Współczesnej UMCS, Rektorat UMCS, p. 1017 lub 1407, tel. 37-54-58 lub 37-51-17.

Na pierwszym posiedzeniu konwersatorium dyskusja na temat: *Człowiek w tradycji intelektualnej kultury europejskiej*. Wprowadzenie: prof. dr hab. Andrzej L. Zachariasz, 27 lutego (czwartek) 1992 r., godz. 17.00, siedziba Lubelskiego Towarzystwa Naukowego (Plac Litewski).

Na marginesie sprawy opłat
za Hotel Asystenta

RUDOLF VON IHERING — W STULECIE ŚMIERCI

Zdawać by się mogło, że postać i myśl wybitnego znawcy prawa z ubiegłego wieku niewiele mają wspólnego z dzisiejszą sytuacją przeciętnego pracownika polskiego uniwersytetu. Był badaczem, świetnym wykładowcą, profesorem, m.in. w Kilonii, Wiedniu i Getyndze. Cóż więc łączy go dziś z laborantką wydziału biologicznego? Poczucie, iż prawo nie spada z nieba, ale trzeba je współtworzyć i o nie walczyć. Prawo tworzone przez władzę formalnie do tego upoważnioną, nie jest jeszcze „prawem rzeczywistym”, prawem we właściwym rozumieniu. Prymitywne pojmowanie władzy zakłada, że ta z samego faktu bycia władzą ma absolutną rację i może ogłaszać absolutne reguły postępowania. Ihering poświęcił całe swoje życie na zwalczanie podobnych poglądów, pisał: „Trzeba zniszczyć pozór absolutnej prawdziwości prawa, [...] prawo to tylko proste formy odpowiadające pewnej treści, która w innych warunkach mogłaby stać się inną”. Natomiast prawdziwe prawo oddziałuje na każdą sferę życia społecznego. Poświęćmy temu zagadnieniu więcej uwagi.

W 1872 r. podczas wygłaszania w Wiedniu odczytu nt. „Walka o prawo” (Der Kampf ums Recht) Ihering prawdopodobnie nie zdawał sobie sprawy, że to opracowanie stanie się już niedługo jedną z najpopularniejszych książek prawniczych, jakie w ogóle napisano. Z drugiej strony miał pewność, że myśli w nim zawarte mają charakter uniwersalny. Pisał: „We wszystkich zatem wypadkach, gdzie prawo istniejące

łączy się ściśle z interesami ludności, nowe prawo powstaje w drodze walki”, a spór nie idzie tylko o kwestie materialne, ale „o dopięcie celu idealnego obrony swej osobistości i swego poczucia prawa”, bowiem „w obronie prawa ukazuje się wartość moralna istnienia ludzkiego”. Zanim ktoś krzyknie „Nieprawda!”, niech przywiedzie na pamięć, czy w Sierpniu 1980 r. szło tylko o podwyżki? Stanowczo przeciwstawiał się omnipotencji władzy zwierzchniej i paternalistycznemu modelowi jej działania, gdyż powodowały one wzrastanie postaw egoistycznych i aspołecznych. Wywodził dobitnie: „stawianie oporu nikczemnemu dotykającemu osoby bezprawiu, tj. takiej obrazie prawa, która nosi cechę nieposzanowania osobistości i krzywdy osobistej, jest obowiązkiem. Jest ono obowiązkiem wobec samego siebie — albowiem jest przykazaniem nietykalności moralnej; jest obowiązkiem wobec społeczeństwa — albowiem potrzeba, ażeby prawo się rzeczywistniało”.

Koncepcja praw człowieka jest rezultatem rozwoju myśli humanistycznej i swymi korzeniami tkwi w religii judeo-chrześcijańskiej, filozofii greckiej i prawie rzymskim. Jej rozwój znajduje odbicie w prawodawstwie wielkich organizacji międzynarodowych (ONZ, Rada Europy) i w nowoczesnych konstytucjach poszczególnych państw. Z tych to dokumentów płyną dzisiaj wskazówki, w jaki sposób prawo może być rzeczywistniane, zaś precyzują je dzieła tych myślicieli, którzy Iheringowi wiele zawdzięczają. Świat współczesny odrzuca pojęcia prawdy ostatecznej, mądrości absolutnej, wartości niezniszczalnej. W niektórych sytuacjach każda reguła podlega ograniczeniom, a każda wartość musi ustąpić przed argumentami przeważającymi w danym wypadku. Z drugiej strony jakiś element dobra i prawdy może tkwić

w każdej teorii, a dwie sprzeczne opinie mogą być prawdziwe w zależności od sytuacji, interesów uczestników sporu, stanu ich świadomości. Rozsądną decyzję można podjąć tylko w rezultacie nieustającego dialogu pomiędzy odmiennie myślącymi stronami, przy założeniu, że każda z nich nie będzie uparcie trzymała się swoich tez wyjściowych. Prawem rzeczywistym nie jest prawo narzucone przez ustawodawcę, gdyż wymaga ono uzgodnienia z tym, co uważa się za słuszne i rozsądne, bo przecież już *Digesta* zawierały stwierdzenie, że prawo to sztuka określania tego, co sprawiedliwe i słuszne (*ars aequi et boni*). Urzeczywistnianie prawa to m.in. jego współtworzenie przez permanentny dialog, skuteczne bowiem funkcjonowanie prawa wymaga, aby było akceptowane, a nie tylko narzucane przymusem. Otaczanie własnych działań mrokiem biurokratycznej tajemnicy, dyktat reguł postępowania, nieprzyjmowanie do wiadomości racji drugiej strony prowadzi w prostej linii do poszukiwania rozwiązań zaistniałych napięć na gruncie siły, tak po jednej, jak i po drugiej stronie. Może jest to postawa znajdująca szeroki poklask, ale nie jest godna członka korporacji zwanej uniwersytetem. Bezprawie i przemoc to środki, jakimi nie wolno posługiwać się ludziom myślącym. Ci ostatni mają świadomość swoich uprawnień i próbują walczyć o swe interesy w majestacie prawa.

Dzień 17 września co roku niesie z sobą przygnębiające refleksje nad losem państwa i społeczeństwa polskiego. W tym dniu roku 1992 poświęćmy chociaż jedno wspomnienie człowiekowi, który do dziś woła z kart swoich dzieł do każdego z nas: „obroncą praw państwa i narodu jest ten, kto poczuwa się do obowiązku obrony praw prywatnych”.

Wojciech Taras

EX LIBRIS

Haft Du ein Buch dir ausgeliehn
Bedenke wohl, - geliehen!
Drum lauf und bring es wieder hin
Und Dir sei gern - vergelien!

FRIDA STEINMANN

CZY POTRZEBNA?

Mowa o kolejnej księgarni w miasteczku uniwersyteckim, tym razem pana Marka Gacki. Krótka wizyta w „Chatce Żaka”, gdzie mieści się księgarnia, pozwala stwierdzić, iż prezentowane tu pozycje są takie same jak w całym mieście, ba! wybór jest skromniejszy niż w pobliskim ORPAN. Ociekające krwią i kuszące seksem lakierowane okładki, sznury kolorowych krasnali, „słodziutki” królewcy i czarodziejki, altasy, drogie albumy, egzotyczne kuchnie — oto oferta dla braci studenckiej...

Czy takiej placówki potrzebujemy, jeśli w pobliżu jest wspomniany ORPAN i Antykwariat Naukowy?

PRYWATYZACJA

Zapadły decyzje, zarządzenia, odrąbiono reorganizację, gdzie? ano: w Zespole Stołówek i Bufetów... i nic się nie zmieniło. Dalej królują szare „leniwe” i „ruskie”, nieśmiertelny bigos i fasolka z mrożonek. Nowością są zagraniczne czekolady, kawa, wybór herbat, ciasteczek, wafli itp. Ale próżno marzyć o zwykłej kanapce z serem, małej przekasce dostępnej dla studenckiej kieszeni.

WSPOMNIENIA STANU WOJENNEGO

W notatce *Napłuć aktorowi pod nogi* „Dziennik Lubelski” (28.I.92) gani osobę, która wypomniła aktorowi Ignacemu Gogolewskiemu występ w pierwszych dniach stanu wojennego dla ZOMO. „Recital” ten — niestety — pamiętamy. Miał miejsce w „Chatce Żaka” 16 stycznia 1981 r. Krytycznie nastawioną osobą na spotkaniu z p. Gogolewskim była p. Agnieszka Maciejkowska (Wydz. M-F UMCS), która w notatce określona została jako „pewna niewiasta”. Et.

AD VOCEM „DOŚWIADCZENIA STANU WOJENNEGO”

W numerze grudniowym WU ukazały się wspomnienia nt. przebiegu stanu wojennego w naszej uczelni. Pozwolę sobie na uzupełnienie kilku spraw z tym związanych.

Otóż, dzięki przytomności i życzliwości ówczesnego dyrektora administracyjnego dr. Leszka M. Roupperta, pomieszczenia Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” po otworzeniu ich przez służbę bezpieczeństwa świeciły pustką... Nie było nawet firanek w oknach. Ten fakt powinien być odnotowany w annałach uczelni.

Drugim znanym mi przypadkiem pomocy dla zagrożonych przez machinę stanu wojennego było ostrzeżenie ówczesnego kierownika drukarni UMCS mgr. Antoniego Dudka, który w porę (dla siebie) zrezygnował z tego stanowiska. Decyzja WOK była jednoznaczna: drukarnia UMCS nie uzyska zgody na wznowienie działalności, dopóki p. Dudek będzie jej kierownikiem.

Na marginesie warto zauważyć, że weryfikacja kadrowa w drukarni UMCS 4 II 1982 r. wypadła bardzo korzystnie dla jej byłego kierownika dzięki przewodniczącemu komisji weryfikacyjnej dr. Leszkowi M. Rouppertowi. Decyzją tejże komisji p. A. Dudek mógł dalej pracować w tym samym zakładzie jako starszy mistrz. E. Pops

CO PORUSZYŁO MIESZKAŃCÓW HOTELU ASYSTENTA

3 lutego 1992 r. mieszkańcy Hotelu Asystenta zostali poinformowani o wzroście opłaty za pokój w hotelu o ok. 65%, bo z 440 000 zł do 720 000 zł. Tryb wprowadzenia podwyżek wywołał oburzenie wśród mieszkańców, czego wyrazem była skarga wystosowana w ich imieniu przez Radę Mieszkańców HA do JM Rektora UMCS.

Decyzji Rektora zarzucono przede wszystkim: 1. Rażąca dysproporcję nowych opłat wobec miesięcznego wynagrodzenia asystenta i adiunkta (1,3-1,5 mln zł). 2. Naruszenie wszelkich zasad nowoczesnego państwa prawnego, a mianowicie: a) brak konsultacji (*audiatur et altera pars*), b) brak podstawy prawnej i uzasadnienia decyzji, c) naruszenie zasady niedziałania prawa wstecz (*lex retro non agit*). 3. Uniemożliwienie wyjaśnienia wszystkich okoliczności podniesienia opłat, co pociąga za sobą naruszenie powszechnego prawa do zapoznania się osoby zainteresowanej z materiałem sprawy (zasada jawności działania administracji).

Prośba o interwencję w powyższej sprawie, wystosowana przez Radę Mieszkańców HA do NSZZ „Solidarność”, spowodowała natychmiastowe działanie przewodniczącego Związku. 11 lutego br. JM Rektor prof. dr hab. E. Gąsior wyraził zgodę na szczegółową analizę kosztów eksploatacji HA. Będzie ona przeprowadzona przez powołaną w tym celu komisję, w skład której wejdą przedstawiciele RM HA oraz NSZZ „Solidarność”.

Sprostowanie dotyczące notatki z 11 lutego 1992 r. („Gazeta w Lublinie”, nr 29, s. 1), napisanej przez RM HA, ukazało się 20 lutego („Gazeta w Lublinie”, nr 36, s. 5) — już po podjęciu przez prorektora prof. dr. hab. Kazimierza Goebela rozmów z RM HA.

Jolanta Świderek

II LUBELSKA AUKCJA ANTYKWARYCZNA

25 stycznia br. w auli Wydziału Ekonomicznego UMCS zorganizował ją Lubelski Antykwariat Naukowy „Omega”. Jak przystało na tego typu imprezę wydano w porę dobrze opracowany katalog z tematycznym podziałem 823 pozycji wystawionych na licytację.

Organizatorowi udało się zebrać m.in. 25 starodruków, 16 rękopisów, z których najstarszy (1605 r.) stanowił dokument muratorów w Lublinie z oryginalną pieczęcią cechową i zachowaną drewnianą puszką; poszedł po cenie wywoławczej — za 2,5 mln zł. Rękopisem XX-wiecznym okazał się list Józefa Piłsudskiego do „dra Pawła Jankowskiego, datowany — Karasin na Polesiu 1 II 1916 r.” Poszedł za 11 mln zł, przebijając cenę wywoławczą prawie pięciokrotnie.

Najwyższą, trzynastokrotną „przebitkę” uzyskał druczek o formacie 23 x 32,5 cm, datowany 6 VII 1935 r. Był to apel o gromadzenie środków na fundusz budowy pomników J. Piłsudskiego. Poszedł za 130 tys. zł.

Wzięciem cieszyły się książki z zakresu historii sztuki, historii oraz lubliniana, w dużej części autorstwa ks. Ludwika Zalewskiego, współzałożyciela i wieloletniego prezesa Lubelskiego Towarzystwa Miłośników Książki.

Kolekcjonerów cieszyły książki o numizmatyce oraz widokówki legionowe, z których „karta polowa z fotografią Brygadiera Piłsudskiego poszła za 170 tys. zł (60 tys. — cena wywoławcza).

Na aukcji sprzedanych zostało 80% pozycji. Zabrakło jednak nabywców na: mapę Polski i Litwy autorstwa Wiesława Giedroycia, która wyszła spod pras Jana Moretusa w 1601 roku w słynnej „Officina Plantiniana” w Antwerpii; rękopisy Hermana Wiktora z 1767 i 1768 r., zawierające m.in. „mowę Zygmunta Pierwszego do przedniejszych Panów Polskich y Syna swego Zygmunta Augusta nieco przed zejściem ze świata miana” czy „Kopię Uniwersału Teraźniejszy Konfederacji Barskiej 1768”.

Wśród nabywców byli koneserzy książki z Wybrzeża, Zielonej Góry, Warszawy i Łodzi. Oferty listowne złożyło 80 bukinistów. Z licznie przybyłych przedstawicieli bibliotek uniwersyteckich i wojewódzkich zabrakło Biblioteki Narodowej, której w przeddzień aukcji zablokowano konto na zakupy (!).

Lubelscy uczestnicy aukcji mieli dużą frajdę, licytując wcale pokaźne lubliniana, obecne prawie w każdej grupie tematycznej.

Aukcję przeprowadzono nadzwyczaj sprawnie, w niespełna cztery godziny (kilka pozycji wycofano przed aukcją, ale już po wydrukowaniu katalogu). Wystawione pozycje można było obejrzeć, ba, przewertować, w dniu poprzedzającym oraz na dwie godziny przed otwarciem aukcji. Duże brawa dla organizatorów a splendor dla UMCS, w którym mieści się, działa i rozwija Lubelski Antykwariat Naukowy „Omega” Krystyny Kieres i Adama Szymoniaka.

P.S. Uczestnikom aukcji, którzy podbijanie ceny wywoławczej przez „pocztę” nie bardzo mogli zrozumieć, należy się wyjaśnienie na przykładzie. Cena wywoławcza — 20 tys. zł wpłynęły cztery listy z ofertami 30, 50, 60 i 100 tys. zł. „Pocztą” podbiła cenę wywoławczą do wysokości 65 tys. zł, tzn. o 5 tys. zł więcej niż wynosiła przedostatnia oferta. Taki jest regulamin aukcji.

W czasie aukcji kwestowano na rzecz dzieci z Państwowego Domu Dziecka w Lublinie. Zebrano około miliona zł.

Antoni Dudek

Informujemy, że Antykwariat „Omega” prowadzi zbiórki książek, z których dochód, uzyskany na kolejnej aukcji, w maju, zostanie przeznaczony dla Domu Dziecka.

Nowości Wydawnictwa UMCS

- *Podstawowe profile lessów w Polsce*, red. Henryk Maruszczak,
- Marek Mozgawa, *Odpowiedzialność karana za przestępstwo naruszenia nietykalności cielesnej*,
- Agnieszka Weysenhoff, *Preferencje barw w diagnozowaniu stanów emocjonalnych osób zdrowych i chorych*,
- Teresa Mielnik, *Kultura pedagogiczna nauczycieli praktycznego nauczania zawodu*,
- *W poszukiwaniu nowych koncepcji kształcenia nauczycieli w szkołach wyższych*, pod red. Mariana Ochmańskiego,
- Janusz Kirenko, *Psychospołeczne przystosowanie osób z paraplegią*,
- Marian Filipiak, *Aksjologiczne treści antropologii biblijnej*,
- *Etyka XX wieku*, t. 2, pod red. Leszka Gawora i Krzysztofa Kosiora, Wartości t. VIII,
- Jan Pomorski, *Historyk i metodologia*,
- Andrzej Kokowski, *Lubelszczyzna w młodszym okresie przedrzymskim i w okresie rzymskim*,
- *Z osiągnięć polskiej archeologii śródziemnomorskiej*, pod red. Jana Gurby i Tadeusza Łoposki, *Lubelskie Materiały Archeologiczne*, t. V,
- Bożena Nowak, *Rzemiosło Lublina od XIV do połowy XVI wieku*,
- Grzegorz Jawor, *Ludność chłopska i społeczności wiejskie w województwie lubelskim w późnym średniowieczu. Schyłek XIV — początek XVI wieku*,
- Ewa Maj, *Jan Ludwik Popławski 1854–1908. Poglądy i działalność polityczna*,
- *Polska powieść historyczna XX wieku*, pod red. Lecha Ludorowskiego, *Litteraria Lublinensia II*,
- *Henryk Sienkiewicz. Twórczość i recepcja*, pod red. Lecha Ludorowskiego, *Litteraria Lublinensia III*,
- *Das Mythische und Utopische in der Deutschsprachigen Literatur der Gegenwart*, pod red. Haliny Ludorowskiej, *Litteraria Lublinensia VI*,
- *The Poetic Persona. Studies in English Poetry*, pod red. Grażyny Bystydzińskiej,
- Stanisław Barć, *Marian Pankowski. Poeta-prozaik-dramaturg*,
- *Świadectwa i powroty nieludzkiego czasu*, pod red. Jerzego Święcha,
- Teotyń Rott-Zebrowski, *Gramatyka historyczna języka rosyjskiego z ćwiczeniami*,
- *Tradycje modernistyczne w literaturze polskiej okresu międzywojennego*, pod red. Eugenii Łoch,
- Eugenia Łoch, *Między autorem — narratorem — bohaterem a czytelnikiem*,
- *Szkice epistemologiczne*, pod red. Józefa Dębowskiego i Marka Hetmańskiego.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

52. Aminokwasy, peptydy i białka.
53. Hydroksykwas.
54. Związki wielkocząsteczkowe (otrzymywane w reakcjach polimeryzacji i polikondensacji).
55. Budowa, nazewnictwo i zastosowanie fluorowcopochodnych węglowodorów.
56. Aminy alifatyczne i aromatyczne.
57. Alkohole jedno- i wielowodorotlenowe.
58. Monosacharydy.
59. Disacharydy i polisacharydy.

Zagadnienia egzaminacyjne i przykładowe pytania na pozostałe kierunki znajdują się w *Informatorze dla kandydatów na studia w UMCS*, który można nabyć w Dziale Toku Studiów.

Następne informacje za miesiąc w kolejnym numerze, m.in. wykaz uprawnień przysługujących uczestnikom olimpiad przedmiotowych.

Ta książka jest darem dla
Uniwersytetu Warszawskiego
od Polaków z Australii

Staraniem Komitetu Wystawy
Plastyków Lubelskich w Sydney

966-1966

Eklibris-nalepka, Z okazji obchodów Millenium
Polski, ze zbiorów Zbigniewa Józwicka

WSPÓLNE WYDAWNICTWO NAUKOWE Z UNIWERSYTETEM W GENEWIE

Ta szwajcarska Uczelnia jest wydawcą (w języku angielskim) tomu prac naukowych *Peroxydazy roślinne*. Książka stanowi efekt drugiej międzynarodowej konferencji naukowej, zorganizowanej w Lublinie przez UMCS oraz wymienioną Uczelnię w Genewie. Konferencja odbywała się w końcu sierpnia 1990 roku.

Tom zawiera referaty i wystąpienia wszystkich uczestników konferencji z całego świata, prezentuje obszerny przegląd prowadzonych badań i ich efektów uzyskanych i w latach 80., ze szczególnym uwzględnieniem prac prowadzonych w 1990 r. Poziom lubelskiego spotkania został wysoko oceniony przez uczestników konferencji, podjęta została decyzja o zorganizowaniu, w połowie lat 90., analogicznej konferencji w Kopenhadze.

Omawiany tom prac trafił do bibliotek naukowych całego świata, zainteresowani jego nabyciem wszelkie informacje mogą uzyskać u współorganizatora konferencji i jednocześnie współredaktora tomu prof. dr. hab. Jerzego Łobarzewskiego.

Najnowsze publikacje zagraniczne pracowników UMCS

Andrzej Wąsek, *Moralwidrige Tat — Straftat. Die Stellungnahme der sozialistischen Strafrechtswissenschaft*, w: H. Jung, H. Müller-Dietz, U. Neumann (red.), *Recht und Moral*, Baden-Baden 1991, s. 373–379; *Die aktuelle Entwicklung des Strafrechts in Polen*, "Recht in Ost und West", 1991, nr 2, s. 42–46; *Die Katholische Kirche und Strafrecht in Nachkriegspolen*, w: Ignacio de Loyola, *Magister Artium En Paris 1528–1535*, San Sebastian 1991, s. 709–721; *Unfallflucht aus Strafrechtlicher Sicht in Polen*, w: A. Eser, G. Kaiser, E. Weigend (red.), *Viertes deutsch polnisches Kolloquium über Strafrecht und Kriminologie*, Baden-Baden 1991, s. 361–374.

Wiesław Krajka, *Conrad's Mediterranean Experience as Maritime "Rite de Passage"*, "L'Époque Conradienne" 1991, vol. 17, s. 75–89.

mas. 1955 2/2/2

DO-ŻYŃKI ADIUNKTÓW

Ta wspaniała karnawałowa impreza ma i w tym roku rozmach znany z poprzednich epok, chociaż już nieco inny koloryt. Niegdyś był w niej wigor korridy lub polowania na lisa, dziś jest ona mniej krwista i bardziej smętna — coś między Świętem Urodzaju a Zaduszkami. Jednym słowem są to wielkie dni plonów z apoteozą wydajności, ale i gorzką troską nad cherłactwem i nieudacznosciami.

Jak to na dożynkach, jest chleb i sól. Jest Chlebodawca i Solidarność. Zabawa polega zaś na tym, że nie do końca jest wiadomo, kogo się jeszcze w tym roku dożywi, a komu przysoli.

Krzątania poprzedzająca uroczystość wymaga uprzedniego zgromadzenia wielkiej ilości papieru do sporządzania kwitów selekcyjnych. Ma być na nich napisane własną ręką, ile plonów przyjęły punkty skupu i w jakim asortymencie. Ten punkt jest najważniejszy, gdyż odpowiada na podchwytliwe pytanie: „Czy myślałeś w tym roku?” Jest też dużo miejsca w podpunkcie: „I czymże jeszcze możecie się pochwalić?” Dobrze wypełniony kwit wyrokuję o rokowaniu, to zaś rokuje wyrok. Ale nie przesądza. Podgrzewa tylko emocje następnego etapu.

Urok tego święta i zarazem istota jego ludowości polega na gromadnym powszechnym uczestnictwie młodzieży, bez względu na wiek i płeć, sławę i niesławę. Każdy musi się czymś popisać, jakby był debiutantem, zaś jury, niepomne przeszłości i niegdysiejszych popisów, z absolutną świeżością spojrzenia inwentaryzacyjnego dokonuje przeglądu. To sprawia, że wszyscy mają dreszcze i ta równość najbardziej cieszy. Jest w tym coś z mitycznego powrotu ku początkom. Przepadają za tym głównie nieco przerośnięci, bo to ich niezwykle odmładza.

W tym samym czasie samodzielni dzierżawcy przygotowują załączniki do kwitów. Jednym — bogate wieńce laurkowe, na drugich rzucą (zaduszkowo) nieco światła. Następuje wreszcie ten wyczekiwany moment — główny cel całego święta — rytuał dożynkowy. W barwnym korowodzie przesuwa się przed obliczem Gospodarza wymachując pocieszenie kwitami lub kroczą z godnością, w zależności od rodzaju załącznika. Tu następuje definitywna separacja tych, którzy wyprodukowali dużo dobrego, od tych, którzy wyprodukowali mało złego. Pierwszym Gospodarz udziela grandyfikacji i to im pochlebia, drugich — napiętnowanych wrodzonym lub nabytym matolectwem — kieruje na arenę ze słowami „Idź do kata!”. I wtedy przysala. Oni przeważnie idą, ale po drodze czepiają się różnych desek, specjalnie na tę okazję przygotowanych, tak że na ogół wszyscy ratują skórę. Rwetes, jaki się wtedy rozpoczyna, a lament, a zamęt kreuje wspaniałą dramaturgię tej uroczystości. Szczególnie zaś liczne elementy farsowe stanowią niezapomniane przeżycia dla całej społeczności. Święto dostarcza też licznych tematów do rozmów i anegdot powtarzanych potem długo w odświeżonej, zrelaksowanej wspólnocie.

Strach pomyśleć, ile stracilibyśmy, gdyby selekcja przeprowadzana była w sposób mniej ludyczny, pod hasłem „redukcja etatów” lub „zwolnienie” w oparciu o pamięć komputera oraz wolę i opinię kierownika (którego zdanie i tak jest tu decydujące od początku do końca). I gdyby nie angażowało wszystkich...?

Toteż cieszymy się, dopóki rozbrzmiewa wesoła przyspiewka kończąca zwykle zabawę

Oj! kumie, kumie
Kto pisać nie umie
lubo jest matołek
niechaj odda stołek, U! Ha!

mgr Fr. Majeranek

„HUMOR OJCÓW PUSTYNI”

W lubelskim wydawnictwie „Kerygna” ukazał się zbiór sentencji pt. *Humor ojców pustyni* (wybór R. Kern, 1991). Mimo że pisane były w IV stuleciu, można je odnieść do naszych czasów. Niektóre warte są szerszego upowszechnienia. Wyboru, znakomitych moim zdaniem, sentencji dokonałem w sobotnio-niedzielne popołudnie w Usługowym Zakładzie Produkcji Sensu pana E. Trawińskiego, jaki ogłosił się w poprzednim numerze „Wiadomości Uniwersyteckich”. Pierwszą z nich dedykuję szanownemu właścicielowi.

Antoni Dudek

W Celle żyło dwóch mnichów. Jeden był bardzo pracowity, drugi wolał spokój. I gdy pierwszy powiedział kiedyś do drugiego: — Bracie, praca jest osłodą życia..., ten odrzekł na to: — ...Ale nie wszyscy lubią słodczyce.

Do starca, który opłakiwał „dobre minione czasy”, abba Syracyles powiedział: — Czas, który minął, jest zawsze dobry...

Pewien starzec powiedział kiedyś do człowieka światowego: — Najbliższych pięć lat będziesz miał bardzo nieszczęśliwych. — A potem? — zapytał ten drżący. — Potem już się przyzwyczaisz.

O Adamie pewien starzec powiedział: „Był on pierwszym z bardzo długiej serii mężów, którzy narzekali na to, co dostali do jedzenia od swych żon”.

Pewien starzec tak mawiał: „Jeśli dacie wieprzom i braciom, czego chcą, to będziecie mieli dobre wieprze i złych braci”.

Pewien młody mnich przyszedł do abba Mojżesza po radę: — Abba, powiedział — rozumiem, że można zgrzeszyć rękami, oczyma, ustami, uszami. Ale jak można zgrzeszyć nosem? Odpowiedział starzec: — Wtykając go w sprawy innych.

Jak wiadomo, większa część mnichów egipskich była pochodzenia wiejskiego. Kiedyś jeden z nich odwiedził starca. — Mam wątpliwości — powiedział — co do prawdziwości Ewangelii. Skąd ci przysły? — zapytał starzec. — Czytałem 14 rozdział Ewangelii Łukasza. Jest tam w 18 wierszu napisane o człowieku, który zaproszony na gody, powiedział: „Kupiłem gospodarstwo i trzeba, abym poszedł je zobaczyć. — A zatem? — To niemożliwe, żeby ktoś kupił gospodarstwo nie widząc go przedtem.

Pewien brat zapytał kiedyś starca: — Co naprawdę znaczy: „Nie wzywaj Imienia Boga nadaremno?” — To, że bez powodu nie należy bluźnić.

Abba Jan mawiał: „Naszym pokarmem nie jest to, co spożywamy, ale to, co możemy strawić. Bogactwa przysparzają nam nie zarobki, ale nasze oszczędności. Wiarą nie jest to, co wyznajemy dla naszego uświęcenia, ale to, co stosujemy w życiu.”

DR. BÉLA VON VICZIÁN

Nimeth Nándor (USA), ze zbiorów
Zbigniewa Józwicka

GAA-GIEŁDA ANEGDOTY AKADEMICKIEJ

Opowiada profesor Roman A. Tokarczyk:

Profesor Ryszard Orłowski sporą część swego dorobku naukowego poświęcił przeszłości gospodarki byłej Ordynacji Zamojskiej. Po ukazaniu się jego książki o sytuacji materialnej chłopów w tych dobrach w XVIII wieku ktoś złośliwie skomentował: rachunek krzywdy dziejowej został wyrównany, Zamoyski żył z wyzysku poddanych, Orłowski z wyzysku jego rodziny.

O dziekanie Wydziału Ekonomicznego-Profesorze Ryszardzie Orłowskim mówi się, że jest szczególnie muzykalny. Może sobie bowiem zagrać na dudach mazura. Na wydziale tym pracują Józef i Stanisław Dudowie oraz Tadeusz Mazur.

W książce telefonów województwa lubelskiego ongiś pomieszczano dane Dra Ryszarda Orłowskiego — znanego Profesora historii gospodarczej z danymi Jego Żony-lekarka stomatologii. Gdy kolega Orłowskiego, również znany historyk, tym razem starożytności, Profesor Tadeusz Łoposzko zauważył obok nazwiska Orłowskiego informację „dr stomatolog”, dopisał obok: „wirywa cytaty”.

Profesor Ryszard Orłowski przez wiele lat sprawował funkcję Prezesa Rady Zakładowej UMCS. Kiedyś, gdy na drzwiach swego gabinetu zostawił karteczkę z informacją „Jestem w Radzie Zakładowej”, ktoś dopisał — „Gratuluj!”.

CO NAS DENERWUJE

Zegar uniwersytecki, usytuowany na gmachu Humanistyki, wybijał ongiś melodię *Gaudeamus*. Od paru lat zamilkł (być może znacząco), a w porze południowej jego dźwięk byłby sympatycznym akcentem.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

NAUKI POLITYCZNE

GEOGRAFIA

1. Co to jest mapa i jaki znasz podział map?
2. Siatka geograficzna a siatka kartograficzna.
3. Co to jest podziałka mapy i jakie znasz rodzaje podziałek?
4. Od czego zależy treść mapy?
5. Kształt i wielkość Ziemi.
6. Ruch obrotowy Ziemi i jego następstwa.
7. Ruch obiegowy Ziemi i jego następstwa.
8. Co to jest czas słoneczny, strefowy i urzędowy oraz linia zmiany daty?
9. Charakterystyka skał magmowych.
10. Skały osadowe i ich znaczenie dla gospodarki.
11. Skały przeobrażone i ich charakterystyka.
12. Zasadnicze rysy ukształtowania powierzchni lądów.
13. Omów sposoby przedstawiania rzeźby terenu na mapie.
14. Czynniki zmienności powierzchni Ziemi.
15. Procesy wulkaniczne i ich wpływ na rzeźbę powierzchni Ziemi.
16. Trzęsienia Ziemi — geneza, przebieg, obszary sejsmiczne, asejsmiczne.
17. Ruchy lądotwórcze.
18. Współczesne poglądy na ruchy skorupy ziemskiej.
19. Ruchy górotwórcze w dziejach Ziemi.
20. Rodzaje wietrzeń i ich związek z klimatem.
21. Działalność rzeźbotwórcza wiatru.
22. Zjawiska krasowe i ich wpływ na rzeźbę powierzchni Ziemi.
23. Rodzaje pustyni i ich krajobraz.
24. Scharakteryzuj podstawowe krajobrazy pustynne.
25. Działalność rzek w górnym, środkowym i dolnym biegu.
26. Wody podziemne — rodzaje i charakterystyka.
27. Działalność niszcząca wód morskich.
28. Jakie znasz prądy morskie i określ ich wpływ na klimat?
29. Omów warunki powstawania lodowców górskich.
30. Działalność rzeźbotwórcza lodowców górskich.
31. Omów schemat ogólnego krążenia powietrza na kuli ziemskiej.
32. Omów wpływ czynników klimatotwórczych na wybrany element klimatu.
33. Główne typy klimatów na kuli ziemskiej.
34. Mechanizm powstawania monsunów, obszary ich występowania i znaczenie.
35. Co to są pasaty i antypasaty i gdzie występują?
36. Rozkład opadów na kuli ziemskiej i przyczyny jego zróżnicowania.
37. Rozkład temperatury na kuli ziemskiej i przyczyny jego zróżnicowania.
38. Klimat morski i klimat kontynentalny w strefie umiarkowanej.
39. Wzrost liczby ludności świata — przyczyny i skutki.
40. Zróżnicowanie rasowe i etniczne ludności świata.
41. Procesy urbanizacyjne we współczesnym świecie.
42. Przyrost naturalny na świecie i jego przestrzenne zróżnicowanie.
43. Różnice w gęstości zaludnienia na świecie.
44. Największe skupiska ludności na świecie i czynniki sprzyjające tej koncentracji.
45. Wyjaśnij pojęcia: aglomeracja, konurbacja, megalopolis i podaj przykłady.
46. Wyjaśnij pojęcia: ekumena, subekumena i anekumena.
47. Wyjaśnij pojęcie „eksplozja demograficzna”.
48. Przyczyny i skutki urbanizacji.
49. Problemy wielkich miast na świecie.
50. Migracje ludności na świecie — ich rodzaje i geneza.
51. Migracje między państwami w Europie.
52. Rozmieszczenie ludności i główne czynniki wpływające na gęstość zaludnienia różnych regionów Azji.
53. Problemy ludnościowe Afryki.
54. Ludność Australii i jej rozmieszczenie.
55. Państwa świata o najwyższym i najniższym dochodzie narodowym na jednego mieszkańca.
56. Erozyjna i akumulacyjna działalność lodolodu.
57. Rozmieszczenie i geneza jezior na świecie.
58. Erozyja gleb — przyczyny i skutki.
59. Główne typy gleb i przyczyny ich przestrzennego zróżnicowania.
60. Strefy klimatyczno-roślinno-glebowe na przykładzie Europy.
61. Co to jest żyzność i urodzajność gleby?
62. Wpływ klimatu na życie i gospodarkę człowieka.
63. Wpływ rzeźby terenu i wysokości nad poziomem morza na życie i działalność gospodarczą człowieka.
64. Wpływ wody na życie i działalność gospodarczą człowieka.
65. Przeobrażenia środowiska geograficznego w wyniku działalności człowieka.
66. Strefy klimatyczne i roślinne Ameryki Północnej.
67. Klimat Australii i jego uwarunkowania.
68. Konsekwencje położenia geograficznego Australii.
69. Ukształtowanie Ameryki Północnej a sieć hydrograficzna.
70. Kontrasty klimatyczne Azji i ich przyczyny.
71. Symetria klimatyczna Afryki.
72. Czynniki lokalizacji okręgów przemysłowych na świecie.
73. Występowanie ropy naftowej na świecie, główni producenci i konsumenci.
74. Obszary występowania węgla kamiennego na świecie i główni producenci.
75. Główne źródła energii na świecie i ich wykorzystanie.
76. Omów niekonwencjonalne źródła energii i ich wykorzystanie w świecie.
77. Rola energetyki jądrowej w światowym bilansie energetycznym.
78. Zasoby hydroenergetyczne na świecie i ich wykorzystanie.
79. Światowe problemy energetyczne i nowe źródła energii.
80. Zmiany w strukturze bilansu energetycznego na świecie w XX wieku.
81. Główni producenci energii elektrycznej na świecie.
82. Główne okręgi przemysłowe na świecie i warunki ich lokalizacji.
83. Struktura użytkowania ziemi na świecie, przyczyny zróżnicowania.
84. Czynniki przyrodnicze rozwoju gospodarki rolnej na świecie.
85. Czynniki pozapryrodnicze rozwoju gospodarki rolnej na świecie.
86. Główne uprawy zbożowe świata.
87. Wpływ warunków naturalnych na rozmieszczenie uprawy ryżu na świecie.
88. Pszenica jako główne zboże światowe i obszary jej uprawy.
89. Wyjaśnij pojęcie „zielona rewolucja” i gdzie ona ma miejsce.
90. Uprawy przemysłowe na świecie.
91. Uprawa trzciny cukrowej i buraka cukrowego na świecie.
92. Obszary nadwyżek i niedoborów żywności na świecie.
93. Uprawy sadownicze na świecie.
94. Główne obszary hodowli bydła na świecie.
95. Główne obszary hodowli owiec na świecie.
96. Główne obszary rolnicze na świecie.
97. Główne okręgi przemysłowe Związku Radzieckiego.
98. Warunki naturalne dla rozwoju rolnictwa na obszarze ZSRR.
99. Warunki naturalne dla rozwoju gospodarki rolnej USA.
100. Najważniejsze uprawy w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej.
101. Najważniejsze zagłębia węglowe w Europie.
102. Na przykładzie kilku portów morskich w Europie podaj główne czynniki ich rozwoju.
103. Warunki naturalne i gospodarka krajów alpejskich.
104. Surowce mineralne Francji i ich znaczenie gospodarcze.
105. Warunki naturalne dla rozwoju rolnictwa we Francji.
106. Warunki naturalne rozwoju rolnictwa w Afryce.
107. Główne rośliny uprawne w Ameryce Południowej.
108. Cechy gospodarki Japonii.
109. Wpływ warunków naturalnych na rolnictwo i możliwości wyżywienia ludności Japonii.
110. Główne uprawy rolnicze Indii i ich rozmieszczenie.
111. Wpływ warunków naturalnych na życie i gospodarkę Kanady.
112. Wpływ warunków naturalnych na życie i gospodarkę Brazylii.
113. Wymień wysoko rozwinięte państwa świata i scharakteryzuj ich gospodarkę.
114. Trzeci świat — najważniejsze problemy społeczne i gospodarcze.
115. Bogactwa naturalne Ameryki Południowej i ich wykorzystanie.
116. Bogactwa naturalne Azji i ich wykorzystanie.
117. Bogactwa naturalne Afryki i ich wykorzystanie.
118. Zmiany na mapie politycznej świata po II wojnie światowej.
119. Rola rewolucji przemysłowych w rozwoju gospodarczym świata.
120. Czynniki sprzyjające integracji gospodarczej we współczesnym świecie.
121. Rola EWG w gospodarce światowej.
122. Scharakteryzuj na wybranych przykładach rolnictwo intensywne i ekstensywne.
123. Położenie Polski w Europie i znaczenie tego położenia dla gospodarki.
124. Położenie Polski i jego rola w komunikacji transkontynentalnej.
125. Przejściowość klimatyczna Polski — na czym polega, jej przyczyny.
126. Zmiany terytorium i granic Polski.
127. Główne typy rzeźby w Polsce.
128. Wpływ czynników rzeźbotwórczych na krajobraz Tatr.
129. Wpływ ruchów górotwórczych na ukształtowanie powierzchni Polski.
130. Rzeźba polodowcowa na obszarze północnej Polski.
131. Struktura ludności Polski według płci i wieku.
132. Rozwój liczby ludności Polski po II wojnie światowej.
133. Migracje wewnętrzne w Polsce po drugiej wojnie światowej.
134. Migracje zewnętrzne ludności Polski po roku 1939.
135. Obszary o dużej koncentracji ludności w Polsce i problemy związane z tym zagadnieniem.
136. Rozwój procesów urbanizacyjnych w Polsce w okresie powojennym i ich przyczyny.
137. Wpływ działalności gospodarczej w Polsce na środowisko naturalne.
138. Regiony najbardziej zdegradowane w Polsce.
139. Degradacja Bałtyku — przyczyny i skutki.
140. Górnictwo odkrywkowe w Polsce i jego wpływ na środowisko.
141. Wody powierzchniowe w Polsce i ich wykorzystywanie.
142. Geneza jezior w Polsce i obszary ich występowania.
143. Zmiany w strukturze zatrudnienia ludności w Polsce po II wojnie światowej.
144. Zasoby i eksploatacja węgla brunatnego w gospodarce Polski.
145. Znaczenie węgla brunatnego w gospodarce Polski.
146. Surowce energetyczne i ich wykorzystywanie.
147. Współczesne problemy energetyki Polski.
148. Wykorzystanie zasobów hydroenergetycznych Polski.
149. Rudy metali nieżelaznych i ich eksploatacja na obszarze Polski.
150. Zasoby surowcowe dla przemysłu materiałów budowlanych w Polsce.
151. Zasoby surowcowe dla przemysłu chemicznego występujące na obszarze Polski.
152. Rozmieszczenie przemysłu chemicznego w Polsce.
153. Przemysł rolno-spożywczy w Polsce i jego baza surowcowa.
154. Najważniejsze okręgi przemysłowe Polski (scharakteryzuj jeden z nich).
155. Rola GOP-u w gospodarce Polski.
156. Bogactwa naturalne i przemysł obszaru sudeckiego w Polsce.
157. Transport samochodowy w Polsce — rozwój i jego rola w przewozach.
158. Transport kolejowy w Polsce — rozwój i jego rola w przewozach.
159. Sieć rzeczna Polski i jej rola w transporcie.
160. Główne porty Polski i czynniki decydujące o ich rozmieszczeniu.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

WYKAZ OLIMPIAD CENTRALNYCH

i uprawnień przysługujących ich uczestnikom opracowany
na podstawie uchwały Senatu Akademickiego UMCS w Lublinie Nr 000-6/2/91
z dnia 27 lutego 1991 r.

161. Rola transportu morskiego w gospodarce Polski.
162. Rybołówstwo i przetwórstwo rybne w Polsce.
163. Struktura geograficzna handlu zagranicznego Polski.
164. Struktura towarowa handlu zagranicznego Polski.
165. Rola handlu zagranicznego w rozwoju gospodarczym Polski.
166. Problemy gospodarki wodnej okręgów przemysłowych Polski.
167. Lasy w Polsce i ich znaczenie dla człowieka i rekreacji.
168. Główne typy gleb w Polsce i ocena ich przydatności dla gospodarki rolnej.
169. Warunki naturalne dla rozwoju rolnictwa w Polsce.
170. Naturalne warunki rozwoju rolnictwa na wyżynach Polski.
171. Produkcja zbóż w Polsce i obszary ich uprawy.
172. Główne obszary uprawy pszenicy i buraka cukrowego w Polsce.
173. Uprawa ziemniaków w Polsce — obszary uprawy i wykorzystanie.
174. Główne obszary uprawy roślin przemysłowych w Polsce.
175. Obszary uprawy chmielu i tytoniu w Polsce.
176. Hodowla bydła i trzody chlewnej w Polsce.
177. Porównaj warunki naturalne dla rozwoju rolnictwa Pojezierza Suwalskiego i Żuław.
178. Porównaj warunki naturalne i gospodarkę Makroregionów: Północnego i Południowego.
179. Porównaj warunki naturalne i gospodarkę Makroregionów: Środkowo-Wschodniego i Środkowo-Zachodniego.
180. Turystyka jako dziedzina gospodarki — wybrane regiony turystyczne Polski i ich walory.

HISTORIA POLSKI — POLITOLOGIA

1. Związki plemienne na ziemiach polskich przed powstaniem państwa polskiego. Pierwsze wiadomości o Polsce.
2. Granice i organizacja wewnętrzna państwa polskiego za pierwszych Piastów (Mieszko I, Bolesław Chrobry).
3. Chryścianizacja Polski i jej znaczenie w aspekcie wewnętrznym i zewnętrznym.
4. Osłabienie państwa polskiego w latach 30-tych XI wieku i jego odbudowa za Kazimierza Odnowiciela.
5. Państwo polskie za Bolesława Śmiałego i Władysława Hermana.
6. Polska za panowania Bolesława Krzywoustego.
7. Stosunki Polski z sąsiadami (X — XII w.).
8. Pomorze w polityce Piastów (X — XII w.).
9. Przyczyny rozdrobnienia feudalnego w Polsce. „Testament” Bolesława Krzywoustego i jego zasady.
10. Wielka własność feudalna w Polsce w XII i XIII w. Immunitety.
11. Osadnictwo miast i wsi na prawie polskim i niemieckim.
12. Powstanie państwa zakonnego na ziemiach polskich i pruskich.
13. Odrodzenie Królestwa Polskiego za Władysława Łokietka.
14. Straty terytorialne Polski w okresie rozbicia dzielnicowego.
15. Polityka wewnętrzna Kazimierza Wielkiego.
16. Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego.
17. Unia polsko-węgierska w XIV w.
18. Przyczyny, cele i charakter związków Polski i Litwy w XIV i XV w.
19. Wojny z Zakonem Krzyżackim w XV w. i ich następstwa.
20. Przywileje szlacheckie w XIV i XV w.
21. Rozwój gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w XV i XVI w.
22. Polityka dynastyczna Jagiellonów.
23. Szlachecki ruch egzekucyjny w Rzeczypospolitej.
24. Likwidacja państwa zakonnego w Prusach i Inflantach.
25. Reformacja i kontrreformacja w Polsce.
26. Unia lubelska. Charakter i skutki.

Nazwa olimpiady	Kierunek studiów	Zwolnieni z egzaminu wstępnego	Zwolnieni z egzaminu z przedmiotu kierunkowego
— 1 —	— 2 —	— 3 —	— 4 —
Artystyczna — sekcja plastyki konkursy plastyczne	Wychowanie plastyczne	—	laureaci i finaliści — wiadomości o sztuce i kulturze
Artystyczna — sekcja muzyki	Wychowanie muzyczne	—	laureaci i finaliści — historia muzyki
Astronomiczna	Fizyka	laureaci i finaliści	—
Biologiczna	Biologia i Biotechnologia	laureaci	finaliści — biologia
	Pedagogika, Pedagogika specjalna, Psychologia Nauczanie początkowe Wychow. przedszkolne	—	laureaci i finaliści — biologia
Chemiczna	Biologia i Biotechnologia	—	laureaci i finaliści — chemia
	Chemia	*laureaci i finaliści	finaliści — chemia
	Chemia z Fizyką	laureaci	finaliści — chemia
Fizyczna	Matematyka	laureaci i finaliści	—
	Fizyka	laureaci i finaliści oraz uczestnicy II ^o dopuszczeni do części doświadczalnej	—
	Chemia	—	laureaci i finaliści — fizyka
	Chemia z Fizyką	laureaci i finaliści	—
	Matematyka z Fizyką	laureaci i finaliści	—
Młodzieżowy Turniej Wiedzy Filozoficznej	Filozofia	laureaci i finaliści	—
Geograficzna	Geografia	laureaci	finaliści — geografia
	Prawo	—	laureaci i finaliści — geografia
	Historia	—	laureaci i finaliści — geografia
	Archeologia	—	laureaci i finaliści — geografia
	Nauki polityczne	—	laureaci i finaliści — geografia
	Historyczna	Prawo	laureaci
Historia		laureaci	finaliści — historia
Filologia polska		—	laureaci i finaliści — historia
Archeologia		—	laureaci i finaliści — historia
Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa		—	laureaci i finaliści — historia
Kierunki ekonomiczne		—	laureaci i finaliści — historia
Psychologia, Pedagogika, Pedagogika specjalna, Nauczanie początkowe Wychowanie przedszkolne		—	laureaci i finaliści — historia
Socjologia		laureaci	finaliści — historia
Nauki polityczne		laureaci	finaliści — historia
Języka angielskiego	Filologia angielska	laureaci	finaliści — język angielski
Języka francuskiego	Filologia romańska	laureaci	finaliści — język francuski

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

WYKAZ OLIMPIAD CENTRALNYCH

i uprawnień przysługujących ich uczestnikom opracowany
na podstawie uchwały Senatu Akademickiego UMCS w Lublinie Nr 000-6/2/91
z dnia 27 lutego 1991 r.

— 1 —	— 2 —	— 3 —	— 4 —
Języka niemieckiego	Filologia germańska	laureaci	finałiści — język niemiecki
Języka rosyjskiego	Filologia rosyjska	laureaci	finałiści — język rosyjski
Matematyczna	Biologia i biotechnologia	—	laureaci i finałiści — matematyka
	Geografia	—	laureaci i finałiści — matematyka
	Matematyka	laureaci ** i finałiści	—
	Chemia	—	laureaci i finałiści — matematyka
	Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa	—	laureaci i finałiści — matematyka
	Kierunki ekonomiczne	laureaci i finałiści	—
	Psychologia	—	laureaci i finałiści — matematyka
Literatury i Języka Polskiego	Filologia polska	laureaci	finałiści — język polski
	Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa	laureaci	finałiści — język polski
	Pedagogika, Pedagogika specjalna, Psychologia Nauczanie początkowe Wychowanie przedszkolne	laureaci, finałiści	finałiści — język polski
	Filozofia	laureaci	finałiści — język polski
	Socjologia	laureaci	finałiści — język polski
	Prawo	—	laureaci i finałiści — język polski
	Nauki polityczne	—	laureaci i finałiści — język polski
	Filologia angielska	—	laureaci i finałiści — język polski
	Filologia germańska	—	laureaci i finałiści — język polski
	Filologia romańska	—	laureaci i finałiści — język polski
Filologia rosyjska	—	laureaci i finałiści — język polski	
Wiedzy Ekonomicznej	Kierunki ekonomiczne	laureaci i finałiści	—
Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym	Prawo	laureaci	finałiści — historia
	Historia	laureaci	finałiści — historia
	Socjologia	laureaci	—
	Nauki polityczne	laureaci	—
Wiedzy Społeczno-Politycznej	Historia	laureaci	finałiści — historia
	Socjologia	laureaci	—
	Nauki polityczne	laureaci	—
Wiedzy Społeczno-Prawnej	Prawo	laureaci	finałiści — historia

* a także uczestnicy II° Okręgowej Olimpiady Chemicznej w Lublinie

** laureaci Okręgowej Olimpiady Matematycznej w Lublinie

Ponadto: laureaci i finałiści Olimpiad z języków: angielskiego, francuskiego, niemieckiego, rosyjskiego, oraz Ogólnopolskiego Konkursu Języka Francuskiego zwolnieni są z egzaminu wstępnego z języków obcych na wszystkich kierunkach studiów w UMCS.

27. Organizacja wewnętrzna Rzeczypospolitej szlacheckiej.
28. Wolna elekcja w Polsce.
29. Stosunki polsko-rosyjskie w XVI i XVII w.
30. Kwestia kozacka w dziejach I Rzeczypospolitej.
31. Królowie z dynastii szwedzkiej w Polsce. Wojny ze Szwecją.
32. Wojny polsko-tureckie w XVII w.
33. Polska w dobie saskiej
34. Ingerencja państw ościennych w sprawy polskie w I połowie XVIII w.
35. Próby reform w Polsce w II połowie XVIII w. (do Sejmu Wielkiego).
36. Konfederacja barska — I rozbiór Polski.
37. Sejm Wielki i jego reformy.
38. Konstytucja 3 maja. Postanowienia i znaczenie.
39. Konfederacja targowicka i II rozbiór Polski.
40. Powstanie kościuszkowskie.
41. Przyczyny upadku I Rzeczypospolitej. III rozbiór Polski.
42. Emigracja porobiorowa — Legiony Dąbrowskiego.
43. Terytorium i ustrój Księstwa Warszawskiego.
44. Sprawa polska na Kongresie Wiedeńskim.
45. Terytorium i ustrój Królestwa Polskiego.
46. Ruch patriotyczny w Królestwie Polskim do 1830 r.
47. Powstanie listopadowe. Przyczyny, przebieg, skutki.
48. Obozy polityczne Wielkiej Emigracji (po powstaniu listopadowym).
49. Powstanie krakowskie 1846 r.
50. Wiosna Ludów na ziemiach polskich.
51. Powstanie styczniowe. Przyczyny, przebieg, skutki.
52. Sprawa chłopska w powstaniach polskich XVIII i XIX w.
53. Ułaszczenie chłopów na ziemiach polskich w XIX w.
54. Rუსyfikacja w Królestwie Polskim po powstaniu styczniowym.
55. Germanizacja w zaborze pruskim w II połowie XIX w.
56. Autonomia Galicji w monarchii Austro-Węgierskiej.
57. Ruch robotniczy na ziemiach polskich (do 1918 r.).
58. Ruch ludowy na ziemiach polskich (do 1918 r.).
59. Narodowa demokracja na ziemiach polskich (do 1918 r.).
60. Orientacje polityczne społeczeństwa polskiego na początku XX w. (do 1918 r.).
61. Sprawa polska podczas I wojny światowej.
62. Polski czyn zbrojny w latach I wojny światowej.
63. Kształtowanie się państwa polskiego w latach 1918-1921.
64. Walka o granice państwa polskiego do 1922 r.
65. Wojna polsko-radziecka. Geneza, przebieg, postanowienia pokoju ryskiego.
66. Polska w dobie demokracji parlamentarnej (1921-1926).
67. Przewrót majowy 1926 r. i jego konsekwencje.
68. Układ sił politycznych w Polsce po przewrocie majowym.
69. Główne nurty polityczne w II Rzeczypospolitej.
70. Ewolucja ustroju politycznego Polski międzywojennej (od tzw. Małej Konstytucji z 1919 r. do Konstytucji Kwietniowej z 1935 r.).
71. Polityka zagraniczna Polski w okresie międzywojennym. Koncepcje i realizacja.
72. Wojna obronna Polski w 1939 r.
73. Działalność rządu RP na emigracji w latach II wojny światowej.
74. Rządy okupacyjne na ziemiach polskich w czasie II wojny światowej.
75. Polacy w ZSRR w czasie II wojny światowej.
76. Ruch oporu w kraju w okresie II wojny światowej.
77. Walka żołnierza polskiego na frontach II wojny światowej.
78. Polska Lubelska (lipiec — grudzień 1944 r.).
79. Powstanie warszawskie. Przyczyny wybuchu i skutki.
80. Ustalenie granic Polski po II wojnie światowej.
81. Sprawa polska na konferencjach Wielkiej Trójki (Teheran, Jafta, Poczdami).
82. Sytuacja społeczno-polityczna w Polsce w latach 1945-1947.

NOWY REGULAMIN PRZYJĘĆ NA STUDIA W UMCS

Egzaminy wstępne na I rok studiów dziennych i zaocznych rozpoczynają się 1 lipca, a 30 maja na drugi stopień zaocznych studiów pedagogicznych. Mimo to panuje już gorący czas nie tylko dla kandydatów na studia, lecz także dla pracowników Uniwersytetu, zwłaszcza Działu Toku Studiów, gdzie koncentruje się mnóstwo spraw związanych z rekrutacją. Tu też można uzyskać sporo informacji przydatnych zwłaszcza dla kandydatów na studia uniwersyteckie.

Nie od dzisiaj każdy chce wiedzieć, jakie warunki musi spełnić, by zostać studentem, iloma miejscami dysponuje Uniwersytet, jaka jest forma egzaminów, konkurencja, ile punktów można uzyskać za świadectwo dojrzałości itp. Te i tym podobne, najczęściej powtarzające się pytania i wątpliwości pracownicy Działu Toku Studiów starają się rozwiązać, udzielając istotnych informacji i rad. Czynimy to właśnie między innymi za pośrednictwem „Wiadomości Uniwersyteckich”.

Kandydaci ubiegający się o przyjęcie na I rok studiów powinni złożyć w Dziale Toku Studiów następujące dokumenty: 1) podanie wraz z życiorysem (formularz), 2) świadectwo dojrzałości w oryginale, 3) 4 fotografie, 4) orzeczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań do studiów na wybranym kierunku, 5) pokwitowanie wniesionej opłaty rekrutacyjnej w wysokości 100 000 zł na konto UMCS: BPH w Krakowie II Oddział w Lublinie Nr 324207-1342-131.

Mimo utrzymania na wielu kierunkach egzaminów wstępnych zainteresowanie studiami uniwersyteckimi nie słabnie. A to cieszy. Są pierwsze podania na studia administracyjne i pedagogiczne, mimo iż termin ich składania upływa 10 czerwca, a na studia pedagogiczne drugiego stopnia 30 kwietnia.

Tą drogą sygnalizujemy nowości rekrutacyjne i zmiany, jakie następują przy przeprowadzaniu egzaminów na niektóre kierunki studiów.

Powstał nowy kierunek studiów „ochrona środowiska” (studia międzywydziałowe) oraz nowe specjalności: „logopedyczna” i „ukrainistyczna” na Wydziale Humanistycznym. Wydział Ekonomiczny prowadzi nabór na makrokierunek pod nazwą „ekonomia zarządzania”, utworzony z trzech dotychczas istniejących kierunków studiów: ekonomiki i organizacji produkcji, ekonomiczno-społecznego oraz organizacji i zarządzania.

Na Wydziale Pedagogiki i Psychologii w miejsce kilku kierunków pedagogicznych utworzono jeden pod wspólną nazwą „pedagogika”. Pozostaje jednak możliwość wyboru specjalności w zakresie: pedagogiki specjalnej, opiekuńczo-wychowawczej, kulturalno-oświatowej, nauczania początkowego i wychowania przedszkolnego.

Od roku akademickiego 1992/1993 studenci studiów zaocznych wnoszą będąc częścią opłatę za zajęcia dydaktyczne.

W Uniwersytecie obowiązują będą różne kryteria kwalifikacyjne i systemy przyjęć, zależnie od specyfiki kierunku studiów. Wiedza kandydatów zdobyta w szkole średniej, zainteresowania i predyspozycje do studiowania wybranego kierunku oceniane będą różnymi metodami: tradycyjną (egzamin pisemny i ustny z określonych przedmiotów kierunkowych), testową, poprzez rozmowy kwalifikacyjne, a nawet konkurs świadectw.

Na dotychczasowych zasadach traktowani są laureaci i finaliści olimpiad i konkursów przedmiotowych, którzy przyjmowani będą bez egzaminu na wyszczególnione w regulaminie kierunki.

O CZYM POWINIEN WIEDZIEĆ KANDYDAT NA STUDIA UNIWEKSYTECKIE

Podajemy wymagania egzaminacyjne i szczegółowe kryteria kwalifikacyjne na poszczególne kierunki studiów i specjalności, a w dalszej kolejności pytania egzaminacyjne z historii oraz wiedzy o Polsce i świecie współczesnym na studia prawnicze oraz wykaz podstawowej literatury na drugi stopień studiów pedagogicznych i zagadnień egzaminacyjnych obowiązujących na egzaminie ustnym z chemii dla kandydatów na Wydziale Chemii.

WYMAGANIA EGZAMINACYJNE I KRYTERIA KWALIFIKACYJNE

1. BIOLOGIA (studia dzienne) i
2. BIOTECHNOLOGIA (studia dzienne)
Egzamin pisemny testowy z biologii i chemii, obejmujący 80 pytań z biologii i 40 pytań z chemii. Zasady oceny testu: 1 punkt za 1 pytanie. Minimalna liczba punktów do oceny pozytywnej — 50% plus 1 punkt. Zasada ta obowiązuje dla obydwu przedmiotów punktowanych oddzielnie.
3. GEOGRAFIA (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin pisemny (półtestowy) zawierający 8 zadań z geografii i 3 zadania z matematyki. Odpowiedzi na poszczególne zadania testu będą punktowane w skali od 0 do 5 punktów. Za egzamin pisemny można uzyskać maksymalnie 55 punktów, w tym 40 punktów z geografii i 15 punktów z matematyki. Za pozytywny wynik egzaminu uznaje się uzyskanie minimum 28 punktów, tj. 50% + 1 punkt. O przyjęciu na studia decyduje suma punktów uzyskanych z pozytywnie złożonego egzaminu pisemnego.

4. MATEMATYKA (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin pisemny z matematyki; egzamin ustny z matematyki i fizyki. Postępowanie kwalifikacyjne przeprowadza się przy zastosowaniu systemu punktowego określonego w ust. IV pkt. 1 i 3.

5. FIZYKA (studia dzienne i zaoczne)

Rozmowa kwalifikacyjna na temat fizyki z zakresu szkoły średniej, oceniana według skali 10-punktowej: wiedza z zakresu fizyki — 0–5 pkt., logiczne myślenie — 0–3 pkt., prezentowanie wiedzy — 0–2 pkt.

Sposób przeliczania punktów na oceny: 9–10 pkt. — bdb, 8 pkt. — bd+, 7 pkt. — db, 6 pkt. — dst+, 4–5 pkt. — dst, mniej niż 4 pkt. — ndst.

6. Rekrutacja na Wydział Chemii prowadzona jest w połączeniu z egzaminem dojrzałości oraz w terminach ustalonych przez Uchwałę Senatu.

CHEMIA (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin ustny z chemii; rozmowa kwalifikacyjna dotycząca oceny: a) zainteresowań kandydata, b) predyspozycji do studiowania współczesnej chemii, metodologii wiedzy chemicznej i zagrożenia środowiska naturalnego.

7. CHEMIA Z FIZYKĄ (3-letnie zawodowe studia dzienne)

Egzamin ustny z chemii lub fizyki (do wyboru przez kandydata); rozmowa kwalifikacyjna przeprowadzona analogicznie jak w przypadku CHEMII.

Egzamin z przedmiotów kierunkowych oceniany jest w skali od 0 do 12 punktów, rozmowa kwalifikacyjna od 0 do 6 punktów (dot. kierunków: CHEMIA oraz CHEMIA Z FIZYKĄ). Łączna liczba uzyskanych przez kandydata punktów przeliczana jest na oceny w następujący sposób: 16–18 pkt. — bdb, 14–15 pkt. — db+, 11–13 pkt. — db, 9–10 pkt. — dst+, 7–8 pkt. — dst, 6 pkt. i mniej — ndst.

8. OCHRONA ŚRODOWISKA (studia dzienne)

Egzamin pisemny testowy z chemii, biologii i geografii, obejmujący 50 pytań z chemii, 30 pytań z biologii i 20 pytań z geografii.

Zasady oceny testu: 1 punkt za 1 pytanie. Minimalna liczba punktów do oceny pozytywnej — 50% plus 1 pkt. Zasada ta obowiązuje dla wszystkich przedmiotów punktowanych oddzielnie.

9. PRAWO (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin pisemny i ustny z historii:

a) Egzamin wstępny obejmuje historię (od początków średniowiecza do 1945 r.) oraz współczesne (po 1945 r.) dzieje Polski i świata, łącznie z elementami wiedzy o społeczeństwie (tzw. „wiadomości o Polsce i świecie współczesnym”).

b) Część pisemna obejmuje wypracowania na trzy tematy z różnych epok historycznych. Ocenie podlega każde z wypracowań oddzielnie przez dwóch egzaminatorów, którzy następnie wystawiają notę (łącznie) z egzaminu pisemnego. W przypadku otrzymania oceny niedostatecznej z egzaminu pisemnego, kandydat ma prawo przystąpić do egzaminu ustnego.

c) Na egzaminie ustnym kandydat otrzymuje pięć pytań: trzy z historii oraz dwa ze współczesnych dziejów Polski i świata wraz z elementami wiedzy o społeczeństwie. Ocenie podlega odpowiedź na każde pytanie, po czym komisja egzaminacyjna — na propozycję egzaminatora — ustala ocenę ostateczną z egzaminu ustnego.

d) Na końcową ocenę z egzaminu wstępnego składać się będą wyniki części pisemnej oraz części ustnej. Ocenę ustala komisja egzaminacyjna.

e) Końcowa ocena z egzaminu wstępnego oraz co najmniej dobre oceny uzyskane przez kandydata na świadectwie dojrzałości z historii, języka polskiego i jednego z języków nowożytnych (najkorzystniejszego dla kandydata) podlegają przeliczeniu na punkty zgodnie z ust. IV.

10. ADMINISTRACJA (studia zaoczne)

Wolny nabór.

11. FILOLOGIA POLSKA

Specjalność: ogólna (studia dzienne i zaoczne)

Specjalność: logopedyczna (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka polskiego i języka obcego; egzamin ustny z języka polskiego i historii.

Ostateczne oceny uzyskane w wyniku egzaminu wstępnego oraz co najmniej dobre oceny z przedmiotów egzaminacyjnych, uzyskane na świadectwie dojrzałości, przeliczane są na punkty według zasady określonej w ust. IV.

12. FILOLOGIA — specjalność: ROSYJSKA (studia dzienne) i

13. FILOLOGIA — specjalność: UKRAIŃSKA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka rosyjskiego : egzamin ustny z języka rosyjskiego i języka polskiego.

Postępowanie kwalifikacyjne przeprowadza się przy zastosowaniu systemu punktowego określonego w ust. IV, pkt. 1 i 3.

14. FILOLOGIA — specjalność: ANGIELSKA i

NOWY REGULAMIN PRZYJĘĆ NA STUDIA W UMCS

KOLEGIUM JĘZYKA ANGIELSKIEGO (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka angielskiego; egzamin ustny z języka angielskiego.

15. FILOLOGIA — specjalność: GERMAŃSKA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka niemieckiego; egzamin ustny z języka niemieckiego i języka polskiego.

Postępowanie kwalifikacyjne przeprowadza się przy zastosowaniu systemu punktowego określonego w ustępie IV, pkt. 1 i 3.

16. FILOLOGIA — specjalność: ROMAŃSKA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka francuskiego i języka polskiego; egzamin ustny z języka francuskiego i języka polskiego.

Postępowanie kwalifikacyjne przeprowadza się przy zastosowaniu systemu punktowego określonego w ust. IV, pkt. 1 i 3.

17. KOLEGIUM JĘZYKA FRANCUSKIEGO (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka francuskiego; egzamin ustny z języka francuskiego.

18. HISTORIA

Specjalność: ogólna (studia dzienne i zaoczne)

Specjalność: archiwistyczna (studia dzienne)

Egzamin pisemny z historii i języka obcego; egzamin ustny z historii.

Ostateczne oceny, uzyskane w wyniku egzaminu wstępnego, oraz co najmniej dobre oceny z przedmiotów egzaminacyjnych, uzyskane na świadectwie dojrzałości, przeliczane są na punkty według zasady określonej w ustępie IV.

19. ARCHEOLOGIA (studia dzienne)

Przyjęcie kandydatów odbywać się będzie na podstawie konkursu świadectw dojrzałości. Do konkursu nie będą przyjmowane świadectwa maturzystów zwolnionych z wychowania fizycznego. Punktacji według poniższej skali podlegać będą oceny uzyskane na świadectwie dojrzałości w wyniku końcowej klasyfikacji z następujących przedmiotów: historia, geografia, język polski, język obcy (najkorzystniejszy dla kandydata).

Ocena: celujący — 4 pkt., bdb — 3 pkt., db — 2 pkt., dst — 1 pkt., mniej niż dst — 0 pkt.

20. BIBLIOTEKOZNAWSTWO I INFORMACJA NAUKOWO-TECHNICZNA (studia dzienne i zaoczne)

Rozmowa kwalifikacyjna z zakresu historii i języka polskiego. Rozmowa kwalifikacyjna oceniana jest od 0 do 6 punktów za każdy przedmiot. Obok punktów z rozmowy kwalifikacyjnej uwzględnia się punkty, zgodnie z ustępem IV, pkt 2 za co najmniej dobre oceny z historii i języka polskiego uzyskane przez kandydata na świadectwie dojrzałości.

21. EKONOMIA I ZARZĄDZANIE (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin pisemny z matematyki i języka obcego; egzamin ustny z geografii lub historii (do wyboru).

O ostatecznym wyniku postępowania kwalifikacyjnego decyduje suma punktów z egzaminu wstępnego oraz z tytułu co najmniej dobrych ocen uzyskanych na świadectwie dojrzałości z przedmiotów egzaminacyjnych obliczona według zasady w ust. IV.

22. PSYCHOLOGIA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka polskiego i języka obcego; egzamin ustny z języka polskiego oraz biologii lub historii lub matematyki (do wyboru); rozmowa kandydata z psychologiem (nie podlegająca punktacji).

Ostateczne oceny, uzyskane w wyniku egzaminu wstępnego, oraz co najmniej dobre oceny z przedmiotów egzaminacyjnych, uzyskane na świadectwie dojrzałości, przeliczane są na punkty według zasady określonej w ustępie IV.

23. PEDAGOGIKA

Specjalność:

— opiekuńczo-wychowawcza (studia dzienne i zaoczne)

— kulturalno-oświatowa (studia dzienne i zaoczne)

— pedagogika specjalna (studia dzienne)

— nauczanie początkowe (studia dzienne)

— wychowanie przedszkolne (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka polskiego i języka obcego; egzamin ustny z języka polskiego oraz historii lub biologii (do wyboru).

Ponadto na specjalnościach: nauczanie początkowe, wychowanie przedszkolne obowiązuje sprawdzian: poprawności wymowy; uzdolnień muzycznych (w tym: badanie słuchu muzycznego, poczucia rytmu, możliwości głosowych kandydata); predyspozycji wizualnej, umiejętności użycia środków plastycznych oraz posługiwania się prostymi narzędziami i materiałami.

Ostateczne oceny, uzyskane w wyniku egzaminu wstępnego, oraz co najmniej dobre oceny z przedmiotów egzaminacyjnych, uzyskane na świadectwie dojrzałości, przeliczane są na punkty według zasady określonej w ustępie IV.

Sprawdzian praktyczny punktowany jest jak przedmiot egzaminacyjny.

23 a. Magisterskie studia uzupełniające dla absolwentów SN o specjalnościach:

— nauczanie początkowe (studia zaoczne)

Egzamin pisemny z zakresu problematyki pedagogicznej i psychologicznej; egzamin ustny z zakresu pedagogiki wczesnoszkolnej, psychologii rozwojowej i wychowawczej oraz metodyki nauczania początkowego.

— wychowanie przedszkolne (studia zaoczne)

Egzamin pisemny z zakresu problematyki pedagogicznej i psychologicznej; egzamin ustny z zakresu pedagogiki przedszkolnej oraz psychologii rozwojowej i wychowawczej.

23 b. Magisterskie studia uzupełniające dla oficerów

Rozmowa sprawdzająca motywację kandydatów do podjęcia studiów pedagogicznych oraz ich orientację o przydatności wiedzy psychologicznej i pedagogicznej w pracy zawodowego oficera.

24. WYCHOWANIE PLASTYCZNE (studia dzienne i zaoczne)

Sprawdzian praktyczny z rysunku i malarstwa lub rzeźby; egzamin pisemny z wiadomości o sztuce i kulturze oraz języka obcego; egzamin ustny z wiadomości o sztuce i kulturze.

Ostateczne oceny z egzaminu wstępnego przeliczane są na punkty według zasady określonej w ust. IV. Ponadto 10 punktów otrzyma kandydat za świadectwo wyróżniające (z czerwonym paskiem).

25. WYCHOWANIE MUZYCZNE (studia dzienne i zaoczne)

Badanie za pomocą Australijskiego Testu Osiągnięć Muzycznych dla Kandydatów na Studia Muzyczne (ATAMS); sprawdzian praktyczny z predyspozycji głosowo-słuchowych oraz umiejętności gry na instrumencie (kandydat winien się wykazać umiejętnością gry na co najmniej jednym instrumencie na poziomie absolwenta szkoły muzycznej I stopnia, przy czym jeżeli instrumentem tym nie jest fortepian, winien dodatkowo przystąpić do egzaminu z fortepianu przedstawiając program na poziomie czwartej klasy szkoły muzycznej I stopnia); egzamin pisemny z podstaw wiedzy o muzyce i języka obcego; egzamin ustny z podstaw wiedzy o muzyce.

Ostateczne oceny z egzaminu wstępnego przeliczane są na punkty według zasady określonej w pkt. 1 ust. IV.

26. FILOZOFIA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka polskiego i języka obcego; rozmowa kwalifikacyjna w zakresie propedeutyki filozofii w szkole średniej.

Oceny z egzaminów pisemnych i rozmowy kwalifikacyjnej podlegają przeliczeniu na punkty według pkt. 1, ust. IV. Punktację za co najmniej dobre oceny na świadectwie dojrzałości z przedmiotów: język polski, matematyka, fizyka, historia, biologia, zawiera pkt. 2 ust. IV.

27. SOCJOLOGIA (studia dzienne)

Egzamin pisemny z języka polskiego i języka obcego; rozmowa kwalifikacyjna, obejmująca problemy społeczne w literaturze polskiej.

Oceny z egzaminów pisemnych i rozmowy kwalifikacyjnej podlegają przeliczeniu na punkty według pkt. 1, ust. IV. Punktację za co najmniej dobre oceny na świadectwie dojrzałości z przedmiotów: język polski, matematyka, fizyka, historia, biologia, zawiera pkt. 2 ust. IV.

28. POLITOLOGIA (studia dzienne i zaoczne)

Egzamin pisemny z historii z elementami propedeutyki wiedzy o społeczeństwie (od upadku Rzymu) i języka obcego; egzamin ustny z historii (jw.) oraz geografii lub języka polskiego (do wyboru).

Ostateczne oceny, uzyskane w wyniku egzaminu wstępnego, oraz co najmniej dobre oceny z przedmiotów egzaminacyjnych, uzyskane na świadectwie dojrzałości, przeliczane są na punkty według zasady określonej w ust. IV.

IV. ZASADY SYSTEMU PUNKTOWEGO

— przeliczenie ostatecznych ocen wchodzących w skład egzaminu wstępnego

— ustalenie liczby punktów za oceny uzyskane na świadectwie dojrzałości

1. Skala ocen ostatecznych i równoważność punktów dla przedmiotów objętych egzaminem wstępnym przedstawia się następująco:

a) Dla kierunków: matematyka, prawo, filologia polska, filologia rosyjska, filologia ukraińska, filologia germańska, filologia romańska, historia, psychologia, pedagogika, filozofia, socjologia, politologia:

b) Dla kierunku: ekonomia i zarządzanie:

Skala ocen	Liczba punktów z każdego przedmiotu kierunkowego	Liczba punktów z języka obcego
5,0	40	20
4,5	34	16
4,0	28	12
3,5	20	8
3,0	10	2

Skala ocen	Liczba punktów z każdego przedmiotu kierunkowego	Liczba punktów z języka obcego
5,0	40	20
4,5	34	17
4,0	28	14
3,5	20	10
3,0	10	5

c) Dla kierunków: wychowanie plastyczne, wychowanie muzyczne:

Wych. plast.	Ocena	Egzamin praktyczny		Przedmiot kier.	Język obcy
		rysunek	mal. lub rz.		
Wych. muz.		test (a)	praktyczny (b)	wiad. o szt. i kull. podstawy wiedzy o muz.	
	5,0	18	18	33	10
	4,5	14	14	27	8
	4,0	10	10	23	6
	3,5	6	6	17	4
3,0	3	3	13	2	

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

2. Z tytułu co najmniej dobrych ocen uzyskanych na świadectwie dojrzałości zalicza się następującą ilość punktów: oceny celująca i bardzo dobra — 4 pkt., dobra — 3 pkt.

Ustalenie liczby punktów następuje na podstawie ocen najkorzystniejszych dla kandydata.

3. O liczbie punktów uzyskanych przez kandydata w wyniku postępowania kwalifikacyjnego decyduje suma punktów uzyskanych w wyniku egzaminu, powiększona o ewentualne punkty z tytułu ocen uzyskanych na świadectwie dojrzałości.

Na kierunkach, na których obowiązuje egzamin z języka obcego, kandydat wybiera jeden język obcy spośród następujących języków nowożytnych: angielski, francuski, niemiecki, rosyjski.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY NA STUDIA PRAWNICZE Z HISTORII ORAZ WIEDZY O POLSCE I ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM

HISTORIA POLSKI

- Państwa plemienne na ziemiach polskich przed powstaniem państwa polskiego.
- Pierwsze wiadomości o Polsce. Państwo Mieszka I.
- Polska za panowania Bolesława Chrobrego — organizacja wewnętrzna państwa, stosunki z sąsiadami.
- Upadek państwa polskiego w latach 30-tych XI wieku i odbudowa za Kazimierza Odnowiciela.
- Państwo polskie za Bolesława Śmiałego i Władysława Hermana.
- Umocnienie państwa polskiego za Bolesława Krzywoustego.
- Przyczyny rozbicia dzielnicowego — „testament” Bolesława Krzywoustego.
- Załamanie się zasad „testamentu” Bolesława Krzywoustego.
- Wielka własność feudalna w Polsce w XII i XIII w. Immunitety.
- Początki państwa zakonnego na ziemiach polskich i pruskich.
- Osadnictwo miast i wsi na prawie polskim i niemieckim.
- Gospodarce i społeczne przyczyny zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII/XIV wieku.
- Zjednoczenie państwa polskiego za Władysława Łokietka.
- Straty terytorialne państwa polskiego w dobie rozbicia dzielnicowego.
- Utrata Pomorza i Śląska za czasów Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego.
- Polityka wewnętrzna Kazimierza Wielkiego.
- Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego.
- Unia polsko-węgierska w XIV wieku.
- Charakter związku Polski z Litwą w XIV i XV wieku.
- Wielka Wojna z Zakonem Krzyżackim (Grunwald).
- Wojna 13-letnia: geneza, przebieg, główne postanowienia pokoju toruńskiego.
- Przywileje szlacheckie w XIV i XV wieku.
- Rozwój gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej na przełomie XV/XVI w.
- Ustawodawstwo antychłopskie i antymieszczańskie za Jagiellonów.
- Polityka dynastyczna Jagiellonów.
- Szlachecki ruch egzekucyjny w Rzeczypospolitej.
- Likwidacja państwa zakonnego w Prusach i Inflantach.
- Odrodzenie i reformacja w Polsce. Szkolnictwo i nauka w Polsce doby renesansu.
- Charakter związku Polski z Litwą w XVI wieku.
- Zasady obioru monarchy w Polsce po wygaśnięciu dynastii Jagiellonów.
- Organizacja wewnętrzna Rzeczypospolitej szlacheckiej.
- Wojny polsko-rosyjskie w XVI i I połowie XVII wieku.
- Stosunki polsko-rosyjskie w II połowie XVII wieku.
- Kwestia kozacka w dziejach Rzeczypospolitej.
- Królowie z dynastii szwedzkiej w Polsce, wojny ze Szwecją.
- Utrata lenna pruskiego w XVII wieku.
- Wojny Rzeczypospolitej z Turcją.
- Polityka zagraniczna Jana III Sobieskiego.
- Polityka królów z dynastii saskiej panujących w Polsce. Rozkład aparatu państwowego.
- Ingerencja państw ościennych w sprawy polskie w I poł. XVIII w.
- Próba reform na sejmie konwokacyjnym 1764 r.
- Konfederacja barska — I rozbiór Polski.
- Uchwały sejmu porozbiorowego 1773–1775.
- Komisja Edukacji Narodowej.
- Stronnictwa polityczne na Sejmie Czteroletnim.
- Ustrój społeczny i polityczny wg postanowień Konstytucji 3-go Maja.
- Targowica i II rozbiór Polski.
- Powstanie kościuszkowskie.
- Kwestia chłopska w powstaniu kościuszkowskim.
- III rozbiór Polski.
- Pierwsza wielka emigracja, Legiony Dąbrowskiego.
- Powstanie Księstwa Warszawskiego.
- Ustrój społeczny i polityczny Księstwa Warszawskiego.
- Udział Księstwa Warszawskiego w wojnach napoleońskich.
- Sprawa polska na kongresie wiedeńskim.
- Ustrój polityczny Królestwa Polskiego w dobie konstytucyjnej.
- Sytuacja ekonomiczna w Królestwie Polskim do powstania listopadowego.
- Ruch patriotyczny w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania

listopadowego.

- Wybuch i przebieg powstania listopadowego.
- Represje caratu po powstaniu listopadowym.
- Obozy polityczne Wielkiej Emigracji po powstaniu listopadowym.
- Ziemie polskie pod zaborem pruskim w I połowie XIX wieku.
- Uwłaszczenie chłopów w zaborze pruskim i Wielkim Księstwie Poznańskim.
- Rzeczpospolita Krakowska — powstanie krakowskie 1846 r.
- Wiosna Ludów na ziemiach polskich.
- Udział Polaków w europejskich ruchach rewolucyjnych 1848/49.
- Ruch spiskowy na ziemiach polskich w okresie międzypowstaniowym XIX wieku.
- Układ sił patriotycznych w Królestwie Polskim przed powstaniem styczniowym.
- Wybuch i przebieg powstania styczniowego.
- Uwłaszczenie chłopów w Królestwie Polskim.
- Represje polityczne w Królestwie Polskim po powstaniu styczniowym.
- Autonomia Galicji w monarchii austro-węgierskiej.
- Germanizacja w zaborze pruskim w II połowie XIX wieku.
- Ruch robotniczy na ziemiach polskich od momentu narodzin do odrodzenia państwa polskiego w 1918 r.
- Narodowa demokracja na ziemiach polskich od momentu narodzin do roku 1918 — założenia ideologiczne i formy organizacyjne.
- Ruch ludowy na ziemiach polskich do roku 1918.
- Rewolucja 1905–1907 w Królestwie Polskim — przebieg i rezultaty.
- Orientacje polityczne społeczeństwa polskiego przed wybuchem I wojny światowej.
- Sprawa polska w polityce wielkich mocarstw podczas I wojny światowej.
- Rewolucje rosyjskie 1917 roku, a niepodległość Polski.
- Walka o granice państwa polskiego do roku 1922.
- Wojna z Rosją Radziecką — geneza, przebieg, postanowienia pokoju ryskiego.
- Ewolucja ustroju politycznego Polski od listopada 1918 do marca 1921 roku.
- Konstytucja marcowa 1921 r. i kryzys parlamentarnego systemu rządów.
- Przewrót majowy 1926 r. — geneza, przebieg i następstwa prawnoustrojowe.
- Układ sił politycznych w II Rzeczypospolitej po przewrocie majowym.
- Sytuacja gospodarcza II Rzeczypospolitej.
- Konstytucja kwietniowa 1935 r. i jej następstwa polityczne.
- Stosunki polsko-niemieckie w okresie międzywojennym.
- Polska polityka zagraniczna w okresie międzywojennym — koncepcje i realizacja.
- Wojna obronna Polski w 1939 roku.
- Rządy okupacyjne na ziemiach polskich w czasie II wojny światowej.
- Ruch oporu w kraju podczas II wojny światowej.
- Walka żołnierza polskiego na frontach II wojny światowej.
- Powstanie warszawskie — znaczenie polityczne i wojskowe.
- Działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej podczas II wojny światowej.
- Polskie ugrupowania polityczne działające w ZSRR podczas II wojny światowej i ich wpływ na rozwój sytuacji politycznej w kraju.
- Powstanie PKWN, skład, program, działalność oraz miejsce w w społeczeństwie.
- Ustalenie granic państwa polskiego po II wojnie światowej.
- Sytuacja społeczno-polityczna w Polsce w latach 1945–1947.

HISTORIA Powszechna

- Monarchia frankońska — powstanie, rozkwit, upadek.
- Rozmieszczenie plemion słowiańskich w Europie. Pierwsze państwa słowiańskie.
- Początki Anglii.
- Ruś Kijowska do XII wieku.
- Dążenia uniwersalistyczne cesarstwa i papieża we wczesnofeudalnej Europie.
- Wyprawy krzyżowe.
- Mongołowie i ich ekspansja w Europie w XIII wieku.
- Kształtowanie się monarchii stanowych w średniowiecznej Europie.
- Rola Moskwy w jednoczeniu ziem ruskich od XIV do XVI wieku.
- Wielkie odkrycia geograficzne.
- Odrodzenie i reformacja w Europie. Wojny religijne.
- Pisarze polityczni i ich poglądy w Europie XVI wieku.
- Absolutyzm we Francji.
- Rewolucja burżuazyjna w Anglii.
- Rosja za panowania Piotra I.
- Wojna północna (1700–1721).
- Utworzenie Królestwa Pruskiego i jego rozwój.
- Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki.
- Wielka rewolucja burżuazyjna we Francji do proklamowania republiki.
- Dyktatura jakobinów w czasie rewolucji francuskiej.
- Dyrektoriat i konsulat we Francji.
- Europa pod wpływami Napoleona.
- Kongres wiedeński.
- Siłły rewolucyjne w Europie w walce z reakcją w latach 1815–1830.
- Rosja i jej znaczenie w Europie w I połowie XIX wieku.
- Wiosna Ludów w Niemczech.
- Wiosna Ludów w monarchii habsburskiej.
- Wiosna Ludów we Francji. Utworzenie II Cesarstwa.
- Wojna krymska (1853–1856) i jej następstwa polityczne dla Europy.
- Zjednoczenie Włoch.
- Wojna domowa w Stanach Zjednoczonych Ameryki.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

132. Rola Prus w jednoczeniu Niemiec.
133. Wojna francusko-pruska i powstanie II Rzeszy Niemieckiej.
134. Ideologia XIX-wiecznego socjalizmu. Komuna Paryska.
135. Pierwsza i druga Międzynarodówka.
136. Przemiany polityczne w monarchii habsburskiej w II poł. XIX w.
137. Rewolucja 1905 r. w Rosji — znaczenie społeczno-polityczne.
138. Sojusze polityczno-militarne w Europie na przełomie XIX/XX w.
139. I wojna światowa — wybuch, główne kampanie.
140. Obalenie caratu w Rosji i rewolucja październikowa.
141. Porządek wersalski — główne założenia polityczne i rozstrzygnięcia terytorialne.
142. Wojna domowa i interwencja w Rosji Radzieckiej. Powstanie ZSRR.
143. Państwa faszystowskie w Europie przed II wojną światową i ich polityka.
144. Sytuacja polityczna w Europie w latach 1933–1939.
145. Układ monachijski. Upadek Czechosłowacji.
146. Niemieckie i radzieckie działania militarne w latach 1939–1941.
147. Wojna niemiecko-radziecka (1941–1945).
148. Udział Wielkiej Brytanii i USA w II wojnie światowej.
149. Rola Japonii w II wojnie światowej.
150. Konferencje międzynarodowe wielkich mocarstw koalicji antyfaszystowskiej — ich przebieg i główne ustalenia.

WIEDZA O POLSCE I ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM

151. Rozpad koalicji antyfaszystowskiej — przyczyny i skutki dla rozwoju stosunków międzynarodowych po II wojnie światowej.
152. Kwestia niemiecka po II wojnie światowej.
153. Powstanie dwóch państw niemieckich i ich miejsce na politycznej mapie świata po II wojnie.
154. Kiedy powstało i co oznacza pojęcie „żelazna kurtyna”?
155. Organizacja Narodów Zjednoczonych — powstanie, zadania, struktura.
156. Partie polityczne w Polsce po II wojnie światowej — ich programy i działalność.
157. Zjednoczenie PPR i PPS — początek rządów PZPR.
158. Plan Marshalla i jego znaczenie dla rozwoju sytuacji politycznej i ekonomicznej w Europie.
159. Stosunek władz polskich do planu Marshalla.
160. Wyjaśnij pojęcie „zimnej wojny”.
161. Podstawowe założenia ustroju Polski w oparciu o postanowienia małej konstytucji z 1947 roku.
162. Narastanie terroru stalinowskiego w polityce władz polskich na przełomie lat 1940/1950.
163. Odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne w PZPR — aresztowanie Władysława Gomułki.
164. Wojna koreańska — zaostrzenie sytuacji międzynarodowej.
165. Wpływ USA i ZSRR na rozwój stosunków międzynarodowych po II wojnie światowej.
166. Odbudowa Polski ze zniszczeń wojennych — założenia planów 3-letniego i 6-letniego.
167. Powstanie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej — uchwalenie konstytucji w 1952 r. i jej główne założenia ustrojowe.
168. Powstanie NATO — struktury wewnętrzne i znaczenie dla rozwoju stosunków międzynarodowych.
169. Układ Warszawski — przyczyny powstania, struktury wewnętrzne i znaczenie dla rozwoju stosunków międzynarodowych.
170. Europejska Wspólnota Gospodarcza — przyczyny powstania, struktury wewnętrzne i znaczenie dla rozwoju stosunków międzynarodowych.
171. Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej — przyczyny powstania, struktury wewnętrzne i znaczenie dla rozwoju stosunków międzynarodowych.
172. Organizacje międzynarodowe działające pod egidą ONZ.
173. Śmierć Stalina i jej znaczenie dla rozwoju sytuacji w ZSRR oraz krajach demokracji ludowej.
174. XX Zjazd KPZR — referat N. Chruszczowa „O kulcie jednostki i jego następstwach”.
175. Powstanie narodowe na Węgrzech w roku 1956.
176. „Czerwiec i październik 1956” w Polsce — geneza, przebieg i następstwa polityczne.
177. Rewolucja kubańska — przejęcie władzy przez Fidela Castro. Wyraźne zaostrzenie stosunków międzynarodowych — konflikt w Zatoce Świń.
178. Plan Rapackiego — główne założenia.
179. Fiasko polityki „małej stabilizacji” — narastający w latach 60-tych kryzys gospodarczy, odchodzenie od linii reform zapowiadanych przez W. Gomułkę w 1956 roku.
180. Wojna wietnamska 1957–1975 i jej znaczenie dla USA oraz stosunków międzynarodowych.
181. Obchody Tysiąclecia Chrztu Polski — ostry kryzys w stosunkach państwo — kościół.
182. Francja i jej polityka w czasach prezydentury Ch. de Gaulle’a.
183. „Marzec 1968” w Polsce — geneza, przebieg, następstwa polityczne.
184. Inwazja wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację w 1968 r.
185. Układ PRL — RFN z 1970 r. — główne postanowienia i następstwa polityczne.
186. „Grudzień 1970” w Polsce — geneza, przebieg, następstwa polityczne.
187. Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy Europejskiej.
188. Scharakteryzuj ogólnie pojęcie „doktryna Breżniewa”.
189. Scharakteryzuj ogólnie pojęcie „doktryna Regana”.
190. Scharakteryzuj ogólnie znaczenie „nowej polityki” M. Gorbaczowa dla procesu całkowitego rozpadu „ładu jahtańskiego”.

191. Wydarzenia w Ursusie i Radomiu (1976 r.) — powstanie KOR-u.
192. Karol Wojtyła papieżem — znaczenie tego faktu dla rozwoju sytuacji wewnętrznej w Polsce oraz na arenie międzynarodowej.
193. Strajki sierpniowe 1980 r. w Polsce — powstanie NSZZ „Solidarność”.
194. Sytuacja społeczno-polityczna w Polsce w 1981 r.
195. Stan wojenny — wprowadzenie, przebieg i następstwa społeczno-polityczne.
196. Strajki 1988 roku w Polsce — „okrągły stół” i jego ustalenia oraz ich konsekwencje polityczne.
197. Obalenie „muru berlińskiego” — zjednoczenie Niemiec.
198. Rozpad systemu państw socjalistycznych — tzw. „Jesień Narodów” 1989 r.
199. Katyń — zbrodnia, dzieje kłamstwa, wyznaczenie prawdy przez władze ZSRR.
200. Zasadnicza zmiana układu sił na świecie — rozpad ZSRR.
201. Wymien i ogólnie scharakteryzuj znane ci zawody prawnicze.
202. Wymień działające obecnie w Polsce sądy powszechne.
203. Sąd Najwyższy i jego zadania.
204. Trybunał Konstytucyjny i jego zadania.
205. Trybunał Stanu i jego zadania.
206. Sąd Administracyjny i jego zadania.
207. Scharakteryzuj ogólnie rolę i zadania prokuratury.
208. Scharakteryzuj ogólnie rolę i zadania policji państwowej.
209. Scharakteryzuj ogólnie zawód adwokata.
210. Scharakteryzuj ogólnie zawód notariusza.
211. Rzecznik Praw Obywatelskich — miejsce w systemie władz państwowych i główne zadania.
212. Najwyższa Izba Kontroli — miejsce w systemie władz państwowych i główne zadania.
213. Przedstaw strukturę władz samorządu terytorialnego w Polsce.
214. Naczelné władze wykonawcze w Polsce.
215. Struktura władz administracyjnych w Polsce.
216. Tryb powoływania Prezesa Rady Ministrów w Polsce.
217. Pozycja i rola Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.
218. Na czym polegała różnica w sposobie wyboru na prezydenta Wojciecha Jaruzelskiego i Lecha Wałęsę?
219. Na czym polega instytucja „veta” stosowana przez prezydenta podczas procesu legislacyjnego?
220. Kto przedstawia Sejmowi kandydaturę na stanowisko premiera?
221. Przedstaw strukturę polskiego parlamentu.
222. Na czym polega podstawowa różnica w wyborach do Sejmu i Senatu?
223. Przedstaw strukturę wewnętrzną Sejmu.
224. Przedstaw strukturę wewnętrzną Senatu.
225. Na czym polega głosowanie „bezwzględna” większością głosów?
226. Co to jest klub parlamentarny?
227. Co to jest „Dziennik Ustaw”?
228. Scharakteryzuj system polityczny demokracji parlamentarnej.
229. Scharakteryzuj prezydencki system polityczny.
230. Podaj podstawowe różnice pomiędzy ordynacją wyborczą opartą na systemie proporcjonalnym a większościami.
231. Co oznacza określenie „gabinet mniejszościowy”?
232. Na czym polega instytucja azylu politycznego?
233. Co to jest ekstradycja?
235. Wyjaśnij pojęcie: „immunitet poselski”.
236. Wyjaśnij pojęcie: „immunitet dyplomatyczny”.
237. Wyjaśnij pojęcie: „totalitaryzm”.
238. Wyjaśnij pojęcie: „demokracja”.
239. Na czym polega różnica między demokracją bezpośrednią a demokracją pośrednią (przedstawicielską)?
240. Wyjaśnij pojęcie: „autonomia”.
241. Wyjaśnij pojęcie: „federacja” — podaj przykład państwa federalnego.
242. Wyjaśnij pojęcie: „konfederacja” — podaj współczesny przykład wspólnoty konfederacyjnej.
243. Na czym polega zasadnicza różnica pomiędzy normami moralnymi a normami prawnymi?
244. Na czym polega przedawnienie w prawie?
245. Wyjaśnij pojęcie: „precedens”.
246. Sekretarz Generalny — miejsce w strukturze organizacyjnej oraz rola w działalności ONZ.
247. Rada Bezpieczeństwa — miejsce w strukturze organizacyjnej oraz rola w działalności ONZ.
248. Stali członkowie Rady Bezpieczeństwa ONZ oraz ich uprawnienia (prawo weta).
249. Zgromadzenie Ogólne — miejsce w strukturze organizacyjnej oraz rola w działalności ONZ.
250. UNESCO, UNICEF, FAO, WHO — realizacji jakich celów służy działalność wymienionych organizacji związanych z ONZ?

WYKAZ PODSTAWOWEJ LITERATURY

Ze względu na aktualną sytuację w zakresie podręczników z historii dla szkół średnich, trudno je właściwie polecać jako podstawę do przygotowania się do egzaminu wstępnego. Z dostępnych na rynku publikacji o charakterze syntez podręcznikowych godne polecenia są:

Z zakresu historii XX wieku: W. Pronobis, *Świat i Polska w dwudziestym wieku* (zatwierdzona przez MEN jako lektura pomocnicza); W. Roszkowski (Andrzej Albert), *Historia Polski 1914-1990* (25 VII 1991 r. wpisana przez MEN do rejestru książek proponowanych jako podręcznik do nauki historii w szkołach ponadpodstawowych).

Z zakresu historii Polski: H. Samsonowicz, *Historia Polski do roku 1795*; K.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

Groniowski, J. Skowronek, *Historia Polski 1795-1914*; M. Eckert, *Historia Polski 1914-1939*.

Z zakresu historii powszechnej: W. Chłapowski, *Historia powszechna — wieki średnie*; A. Wyczański, *Historia powszechna wiek XVI*; A. Kersten, *Historia powszechna wiek XVII*; J. Maciszewski, *Historia powszechna wieku Oświecenia*; M. Żywczyński, *Historia powszechna 1789-1870* (wybrane fragmenty).

Przewodnikiem, ułatwiającym „penetrację” wymienionych pozycji oraz powtórzenie materiału pod kątem egzaminu na studia prawnicze, jest opracowanie przygotowane przez pracowników Wydziału Prawa i Administracji UMCS: G. Smyk, W. Szwarz, W. P. Tekely, *Historia — wybrane zagadnienia dla kandydatów na studia prawnicze*.

Bardzo użytecznymi, dodatkowymi źródłami są też atlasy historyczne Polski i świata oraz wydawnictwa: B. Snoch, *Słownik szkolny. Terminy i pojęcia historyczne*; W. Sienkiewicz, *Mały słownik historii Polski*.

Kandydaci o większych ambicjach i zacięciu historycznym dotrą zapewne do prac bardziej szczegółowych, np.: K. Kersten, *Narodziny systemu władzy. Polska 1944-1948*, czy też typowo historyczno-prawnoustrojowych podręczników: J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak, *Historia państwa i prawa polskiego*, M. Szaniński, *Powszechna historia państwa i prawa* — oczywiście jedynie w wybranych fragmentach, w celu zapoznania się z terminologią prawniczą i nabrania wprawy w posługiwaniu się nią przy omawianiu zagadnień ustrojowo-prawnych.

III. MATEMATYKA

1. Charakterystyka współczesnej koncepcji początkowego nauczania matematyki.
2. Cele początkowego nauczania matematyki i sposoby oceny poziomu ich realizacji.
3. Swoistość stosowania zasad nauczania w początkowym kształceniu matematycznym. Zasada świadomego i aktywnego udziału uczniów w lekcji, zasada pogłębienia, zasada systematyczności, itp.
4. Sposoby kierowania myśleniem uczniów w nauczaniu matematyki.
5. Metody początkowego nauczania matematyki.
7. Charakterystyka koncepcji czynnościowego nauczania matematyki.
8. Charakterystyka treści nauczania matematyki w kl. I-III.
9. Kształcenie orientacji w zakresie stosunków przestrzennych w klasach początkowych.
10. Kształtowanie pojęć mnogościowych w klasach I-III. Rola treści mnogościowych w początkowym kształceniu matematycznym. Charakterystyka treści mnogościowych w programie nauczania matematyki w klasach I-III.
11. Kształtowanie pojęć liczbowych w klasach I-III. Wieloaspektowość pojęcia liczby naturalnej. Monografia liczb pierwszej dziesiątki. Rozszerzenie zakresu liczbowego. Kształcenie własności dziesiętkowego układu pozycyjnego. Propedeutika ułamków i liczb ujemnych.
12. Kształcenie pojęć 4 podstawowych działań arytmetycznych w klasach I-III. Wprowadzanie dodawania, odejmowania, mnożenia i dzielenia. Kształcenie własności 4 podstawowych działań arytmetycznych. Kształcenie techniki rachunkowej (rachunek pamięciowy, algorytmy działań sposobem pisemnym). Kształcenie pojęć: porównywania różnicowego oraz porównywania ilorazowego.
13. Rozwiązywanie zadań tekstowych w klasach początkowych: Istota, struktura i rodzaje zadań tekstowych. Rola zadań tekstowych w realizacji celów nauczania początkowego matematyki. Słownikowe metody rozwiązywania zadań tekstowych. Układanie zadań tekstowych w klasach I-III.
14. Kształcenie pojęć geometrycznych w kl. I-III. Charakterystyka pojęć, sposoby kształcenia wybranych pojęć.
15. Opracowywanie wiadomości i umiejętności praktycznych w kl. I-III.

ZAGADNIENIA EGZAMINACYJNE DLA ABSOLWENÓW STUDIÓW NAUCZYCIELSKICH NA I ROK 3-LETNICH STUDIÓW MAGISTERSKICH KIERUNEK: NAUCZANIE POCZĄTKOWE

I. ZAGADNIENIA OGÓLNE

1. Cele i zadania nauczania początkowego.
2. Kontynuacja celów i zadań wychowania przedszkolnego na szczeblu nauki początkowej.
3. Treści kształcenia i wychowania jako czynnik integrujący pracę uczniów.
4. Główne kierunki modernizacji nauczania początkowego.
5. Charakterystyka rozwoju psychofizycznego ucznia w wieku wczesnoszkolnym.
6. Czynniki wpływające na rozwój dziecka.
7. Metody poznawania uczniów.
8. Pożądane właściwości nauczyciela klas początkowych.
9. Charakterystyka planu i programu nauczania początkowego klas I-III.
10. Koncepcja nauczania wielostronnego i jego zastosowanie w nauczaniu początkowym.
11. Specyfika metod nauczania w klasach I-III.
12. Rola metod czynnościowych w kształceniu uczniów klas początkowych.
13. Organizacja nauczania problemowego w klasach I-III.
14. Istota, warunki aktywności twórczej uczniów klas początkowych.
15. Organizacja pracy wychowawczej w klasach I-III.
16. Funkcje zajęć korekcyjno-wyrównawczych.
17. Trudności dydaktyczno-wychowawcze uczniów i sposoby ich przewyższania.
18. Formy opieki nad uczniami klas I-III.
19. Sposoby aktywności uczniów w nauczaniu początkowym.

II. JĘZYK POLSKI

1. Integrująca rola języka polskiego w klasach I-III.
2. Cele i zadania nauczania języka polskiego w klasach I-III.
3. Charakterystyka programu nauczania języka polskiego w klasach I-III.
4. Psychofizyczne podstawy czynności czytania i pisania.
5. Przygotowanie uczniów do nauki czytania i pisania.
6. Organizacja nauki czytania i pisania. Metody nauki czytania. Formy i rodzaje ćwiczeń w czytaniu. Cechy dobrego czytania. Ćwiczenia w pisaniu i sposoby ich realizacji.
7. Trudności w nauce czytania i pisanie oraz sposoby ich przewyższania.
8. Metody badania poziomu czytania i pisanie. Kryteria oceny tych umiejętności.
9. Rozwijanie mowy uczniów na lekcjach języka polskiego. Rodzaje ćwiczeń w mówieniu i pisaniu (ćwiczenia słownikowo-frazeologiczne, syntaktyczne, gramatyczno-ortograficzne i stylistyczne) Sposoby ich prowadzenia.
10. Pomocnicze i podstawowe formy wypowiedzi ustnych i pisemnych. Zasady ich organizacji.
11. Technika swobodnych tekstów w nauczaniu początkowym.
12. Metodyka nauczania gramatyki i ortografii.
13. Organizacja pracy z tekstem literackim.
14. Metody i formy opracowywania lektury. Rozwijanie zainteresowań czytelniczych.
15. Sposoby opracowywania tekstów literackich (nauka na pamięć, przygotowanie do recytacji, inscenizacji i dramatyzacji na podstawie opracowywanych tekstów).
16. Środki dydaktyczne w nauczaniu języka polskiego w kl. I-III.
17. Rodzaje i organizacja pracy domowej uczniów z języka polskiego. Zadawanie i kontrola.
18. Planowanie procesu nauczania języka polskiego w klasach początkowych.
19. Kontrola i ocena osiągnięć z języka polskiego uczniów klas I-III.

IV. ŚRODOWISKO SPOŁECZNO-PRZYRODNICZE

1. Charakterystyka treści nauczania środowiska społeczno-przyrodniczego.
2. Cele kształcenia i wychowania przedmiotu środowisko społeczno-przyrodnicze.
3. Metody nauczania-uczenia się stosowane na lekcjach środowiska społeczno-przyrodniczego.
4. Obserwacja i eksperyment na lekcjach środowiska społeczno-przyrodniczego.
5. Poznawanie bezpośrednie i pośrednie na zajęciach ze środowiska społeczno-przyrodniczego.
6. Środki dydaktyczne stosowane w nauczaniu środowiska społeczno-przyrodniczego.
7. Funkcje podręczników szkolnych do nauczania środowiska społeczno-przyrodniczego.
8. Gry i zabawy w nauczaniu środowiska społeczno-przyrodniczego.
9. Typy lekcji w nauczaniu środowiska społeczno-przyrodniczego.
10. Wycieczka jako swoista forma organizacji zajęć ze środowiska społeczno-przyrodniczego.
11. Metody realizacji treści przyrodniczych, geograficznych, społecznych i historycznych na lekcjach środowiska społeczno-przyrodniczego — kształtowanie pojęć.
12. Sposoby realizacji zagadnień z przyrody nieożywionej.
13. Metody realizacji tematyki o ochronie środowiska.
14. Kształtowanie umiejętności w procesie nauczania środowiska społeczno-przyrodniczego.
15. Kształtowanie umiejętności orientacji w terenie.
16. Wprowadzanie mapy.
17. Realizacja tematyki dotyczącej ruchu drogowego.
18. Wprowadzanie ucznia w różne role społeczne na lekcjach środowiska społeczno-przyrodniczego.
19. Praca domowa uczniów ze środowiska społeczno-przyrodniczego.
20. Kontrola i ocena pracy uczniów na zajęciach ze środowiska społeczno-przyrodniczego.

V. PLASTYKA

1. Funkcja plastyki w rozwoju osobowości dzieci.
2. Fazy rozwoju twórczości plastycznej dziecka.
3. Metody rozpoznawania uzdolnień plastycznych.
4. Charakterystyka programu nauczania plastyki.
5. Podstawowe problemy i zadania plastyczne i sposoby ich realizacji na lekcjach plastyki w klasach I-III.
6. Możliwości integracji plastyki z innymi przedmiotami nauczania.
7. Wycieczki w wychowaniu plastycznym.

VI. MUZYKA

1. Cele kształcenia muzycznego w klasach początkowych.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

- Interpretacje programu muzyki klas II-III.
- Metody nauczania muzyki w klasach niższych.

VII. PRACA-TECHNIKA

- Cele i zadania nauczania pracy-techniki.
- Główne działy programu pracy-techniki i sposoby ich realizacji.
- Główne typy lekcji z „pracy-techniki” w klasach niższych.
- Warunki niezbędne do prawidłowej realizacji programu pracy-techniki w klasach I-III.

VIII. KULTURA FIZYCZNA

- Cele i zadania kultury fizycznej jako przedmiotu nauczania.
- Główne działy programu kultury fizycznej i sposoby ich realizacji.
- Organizacja lekcji kultury fizycznej w klasach I-III.

LITERATURA

- I. Galant J., *Dostrzeganie i rozwiązywanie problemów w klasach początkowych*, Warszawa 1987, WSiP; Galant J., *Elementy systemu nauczania*, Warszawa 1976, WSiP; Kujawiński J., *Rozwijanie aktywności twórczej uczniów klas początkowych*, Warszawa 1990, WSiP; Przetacznikowa M., Makello J., *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, Warszawa; Radziwiłowiczowie M.R., *Nauczyciel klas początkowych*, Warszawa 1981, WSiP; Więckowski R., *Elementy systemu nauczania początkowego*, Warszawa 1976, WSiP; Wróbel T. (red.), *Praca nauczyciela i ucznia w klasach I-III*, Warszawa 1990, WSiP.
- II. Baczyńska H., *Metodyka języka polskiego w klasach 1-3 szkoły podstawowej*, Warszawa 1985, WSiP; Bober-Pełzowska M., *Rozwijanie mowy uczniów klas niższych*, Warszawa 1983, WSiP; Kulpa J., Więckowski R., *Metodyka nauczania języka polskiego w klasach początkowych*, Warszawa 1983, WSiP; Lenartowska, Świętek, *Praca z tekstem w klasach I-III*, Warszawa; Malendowicz J., *Nauczanie ortografii w klasach I-IV*, Warszawa 1973, WSiP; Morawska Z., Wilkowa A., *Kształcenie języka polskiego w kl. I-IV*, Warszawa 1965; Przytubscy E.F., *Litery. Przewodnik metodyczny do nauki języka polskiego w kl. I*, Warszawa 1985, WSiP.; Więckowski R., *Ćwiczenia słownikowo-frazeologiczne i syntaktyczne w klasach początkowych*, wyd. 2, Warszawa 1989, WSiP.
- III. Cackowska M., *Rozwiązywanie zadań tekstowych w kl. I-III. Poradnik metodyczny*, Warszawa 1990, WSiP; Cydzik Z., *Nauczanie matematyki w klasie pierwszej i drugiej*, Warszawa 1986, WSiP; Semadeni L. (red.), *Nauczanie początkowe matematyki*, t.1-4, Warszawa, WSiP; *Program nauczania początkowego klasy I-III*, Warszawa 1985, WSiP; *Materiały metodyki nauczania matematyki*, „Nauczanie Początkowe” 1985, nr 6; *Zarys metodyki nauczania początkowego*, t.II.
- IV. Gutowska H., *Środowisko społeczno-przyrodnicze w klasach I-III*, Warszawa 1989, PZWS; Korzeniowski B., *Kształtowanie pojęć geograficznych w nauczaniu początkowym*, Warszawa 1985, WSiP; Kufit G., *Kształtowanie wyobrażeń i pojęć historycznych u uczniów klas początkowych*, wyd II, Warszawa 1990, WSiP; Lelonek M. (red.), *Zarys metodyki nauczania początkowego I-III. Materiały do nauczania środowiska społeczno-przyrodniczego*, „Nauczanie Początkowe” 1985, nr 6; *Program nauczania początkowego klas I-III*; Reklajtis-Zawada A., *Przewodnik metodyczny do środowiska społeczno-przyrodniczego w kl. II*, Warszawa 1983, WSiP; Wróbel T., *Poradnik metodyczny do nauczania przyrody w kl. III*, Warszawa 1972, WSiP.
- V. Popek S. (red.), *Metodyka zajęć plastycznych w klasach początkowych*, Warszawa 1984, WSiP; Bobrowska, Karipidis, Popek, *Plastyka w klasach początkowych*, Warszawa 1975, WSiP; Trojanowska A., *Dziecko i plastyka*, Warszawa 1988, WSiP.
- VI. Banasiewicz A., Lipska E., *Muzyka w klasie I*, Warszawa 1988, WSiP; Lipski E. *Muzyka w klasie II. Przewodnik metodyczny dla nauczyciela*, Warszawa 1979, WSiP; Lipski E., *Przechodzińska-Kacizak M., Metodyka wychowania muzycznego w klasach I-IV*, Warszawa 1979, WSiP; Jankowska L., Wasilewska D., *Muzyka w klasie III. Przewodnik metodyczny dla nauczyciela*, Warszawa 1990, WSiP.
- VII. Beck P., Dąbrowski H., Kazeberuk J., *Praca-technika w klasach I-III*, Warszawa 1983, WSiP; *Praca technika w klasach I-III* (praca zbiorowa), Warszawa 1978, WSiP.
- VIII. Barański K., *Zabawowe formy ćwiczeń gimnastycznych*, Warszawa 1969; Denisuik L., Milicerowa H., *Rozwój sprawności motorycznej dzieci i młodzieży w wieku szkolnym*, Warszawa 1961, WSiP.

ZAGADNIENIA EGZAMINACYJNE DLA ABSOLWENTÓW STUDIÓW NAUCZYCIELSKICH NA I ROK 3-LETNICH STUDIÓW MAGISTERSKICH, KIERUNEK: WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

I. PSYCHOLOGIA

- Pojęcie rozwoju psychicznego
Dawniejsze i współczesne poglądy na czynniki rozwojowe. Zasady i czynniki rozwoju. Koncepcja czterech czynników rozwoju. Stadia rozwoju psychicznego — przykłady periodyzacji (wg Baley, Szumana, Żebrowskiej). Okresy krytyczne

w rozwoju. Strefa najbliższego rozwoju. Procesy dojrzewania i uczenia się, ich interakcja i rola w rozwoju dziecka.

- Rozwój somatyczny i motoryczny
Dojrzewanie układu nerwowego. Kształtowanie się postawy ciała — pionizacja. Zmiany w zakresie rozmiarów i proporcji ciała. Układ kostny. Układ mięśniowy. Zmiany w zakresie narządów wewnętrznych. Prawa rozwoju ruchowego. Rozwój lokomocji. Rozwój ruchów manipulacyjnych. Kształtowanie się praktyki. Kształtowanie się lateralizacji.
  - Rozwój procesów sensorycznych i czynności percepcyjnych
Zdolności sensoryczne noworodka i niemowlęcia (kształt, barwa, percepcja głębi, słuch. Percepcja przedmiotu — koncepcje Szumana i Piageta. Spostrzeżenia, wrażenia, wyobrażenia — definicja, charakterystyka, rodzaje. Charakterystyczne cechy percepcji dziecięcej (synkretyzm, orientacja w przestrzeni, odtwarzanie prostych kształtów percepcja obrazów statycznych i dynamicznych).
  - Rozwój uwagi i pamięci
Rodzaje uwagi. Cechy uwagi. Charakterystyka uwagi małego dziecka. Zmiany w zakresie uwagi dziecka. Rodzaje pamięci. Cechy pamięci. Zmiany w zakresie pamięci dziecka.
  - Rozwój myślenia dziecka
Stadia rozwoju myślenia wg Piageta. Kształtowanie się pojęć wg Wygotskiego. Pojęcia stałości (masy, ciężaru, objętości). Pojęcie liczby. Czynności i operacje umysłowe. Rozwój klasyfikowania, szeregowania, włączania, uogólniania, abstrahowania. Wnioskowanie i rozumowanie.
  - Rozwój mowy dziecka
Aspekt składniowy mowy — struktura wypowiedzi dziecka. Aspekt semantyczny mowy — zasób i treść, struktura słownika dziecka. Aspekt fleksyjny mowy. Gramatyzacja. Błędy rozwojowe w mowie dzieci. Mowa a rozwój kontaktów społecznych. Związki mowy i myślenia.
  - Rozwój emocjonalny
Wczesne przejawy emocji. Charakterystyka rozwojowa wybranych emocji (strach, gniew, radość).
  - Rozwój społeczno-moralny
Rozwój kontaktów społecznych dziecka. Etapy rozwoju moralnego w okresie dzieciństwa. Czynniki, sprzyjające rozwojowi społeczno-moralnemu. Etapy rozwoju moralnego w okresie dzieciństwa. Czynniki sprzyjające rozwojowi społeczno-moralnemu.
  - Rozwój osobowości
Etapy rozwoju osobowości dziecka. Rozwój obrazu samego siebie. Rozwój potrzeb małego dziecka. Rozwój postaw.
  - Rozwój aktywności i działalności małego dziecka
Struktura czynności dziecka w aspekcie rozwojowym. Zabawa — rodzaje, rola. Twórczość plastyczna dziecka (stadia rozwoju rysunku). Aktywność werbalna (neologizmy, twórczość słowna dzieci). Aktywność poznawcza.
  - Zaburzenia w rozwoju dziecka
Charakterystyka przyczyn, sposoby zapobiegania, sposoby oddziaływania korekcyjnego. Opóźnienia rozwojowe. Upośledzenia umysłowe. Deficyty parcjalne. Zakłócenia w rozwoju motorycznym (niezręczność ruchowa, lateralizacja). Zakłócenia funkcjonowania analizatorów: wzrokowego, słuchowego. Zaburzenia dynamiki procesów nerwowych: dzieci nadpobudliwe i zahamowane. Zaburzenia emocjonalne: objawy nerwicowe, agresja, autyzm dziecięcy. Zaburzenia wymowy i organizacji wypowiedzi.
  - Sposoby zdobywania informacji o dziecku
Obserwacja (rodzaje, cele). Rozmowa. Wywiad. Analiza wytworów. Testy psychologiczne.
- ## II. METODYKA WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO
- Zagadnienia ogólne
    - Cele, zadania i funkcje wychowania przedszkolnego.
    - Struktura Programu Wychowania w Przedszkolu.
    - Metody wychowania przedszkolnego (czynnościowe, słowne, oglądowe).
    - Kryteria doboru metod i form pracy.
    - Planowanie dzienne, miesięczne, roczne pracy wychowawczo-dydaktycznej przedszkola.
    - Formy współpracy przedszkola ze środowiskiem.
    - Uzasadnienie konieczności poznawania dzieci.
    - Metody poznawania dzieci.
    - Sposoby wymiany informacji o dzieciach.
    - Rodzaje obowiązującej dokumentacji przedszkola. Dziennik zajęć. Konspekty. Plany miesięczne. Karta Dziecka 6-letniego.
    - Struktura organizacyjna placówek, jednooddziałowych, wieloodziałowych.
    - Warunki materialne placówek. Urządzenie i wyposażenie sali i innych pomieszczeń przedszkola. Zagospodarowanie ogrodu i placu zabaw).
  - Formy aktywności dzieci
    - Zabawa jako podstawowa forma aktywności.
    - Przegląd ważniejszych teorii zabaw, genezy i funkcji.
    - Klasyfikacja zabaw.
    - Charakterystyka zabaw manipulacyjnych, konstrukcyjnych, tematycznych, ruchowych.
    - Rola nauczyciela w tworzeniu warunków do zabaw (samorzutnych i kierowanych).
    - Różnice w organizacji i przebiegu zabaw dzieci młodszych — starszych.
    - Znaczenie zabaw dla rozwoju dziecka.
    - Kryteria oceny zabawki pod kątem wartości pedagogicznych, technicznych, plastycznych.
    - Zabawka dla dzieci młodszych i starszych.
    - Zabawa a praca — różnice i podobieństwa.
    - Wartości poznawcze i wychowawcze pracy dziecka.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

- Rola nauczyciela w tworzeniu warunków do podjęcia czynności o charakterze pracy przez dziecko.
- Rodzaje czynności o charakterze pracy. Czynności samoobsługowe. Higieniczno-kulturalne. Dyżury. Prace porządkowo-gospodarcze. Prace na rzecz innych.
- Znaczenie pracy w kształtowaniu postaw społeczno-moralnych dzieci.
- Wielostronne nauczanie — uczenie się przez: przyswajanie, odkrywanie, przeżywanie, działanie.

C. Formy organizacyjne pracy z dziećmi

- Zajęcia dydaktyczno-wychowawcze. Rodzaje zajęć. Organizacja. Zajęcia w grupach młodszych, starszych i mieszanych. Integracja zajęć. Higiena. Sposoby rozbudzania aktywności dzieci podczas zajęć. Rodzaje i rola środków dydaktycznych.
- Spacer i wycieczki. Zasady organizacji. Cele i wartości spacerów i wycieczek.
- Kontakty okolicznościowe. Rodzaj. Znaczenie. Rola nauczyciela.
- Czynności samoobsługowe i prace użyteczne. Cele, rodzaje, znaczenie czynności samoobsługowych i prac użytecznych w rozwoju dziecka. Organizacja czynności samoobsługowych i prac użytecznych).
- Uroczystości przedszkolne. Przygotowanie i przebieg. Tematyka i rodzaje uroczystości. Wartości uroczystości przedszkolnych.

D. Wychowanie zdrowotne

- Zadania, formy, metody i zasady wychowania zdrowotnego.
- Organizacja i przebieg zajęć.
- Rola nauczyciela w tworzeniu warunków do realizacji zadań wychowania zdrowotnego.

E. Wychowanie umysłowe

- Zadania wychowania umysłowego.
- Charakterystyka rodzajów myślenia dzieci. Sensoryczno-motoryczne, konkretno-wyobraźniowe, słowno-logiczne.
- Rola nauczyciela w aktywizowaniu myślenia dzieci.
- Znaczenie obrazków, historyjek obrazkowych, gier dydaktycznych, zagadek w aktywizowaniu myślenia dzieci.
- Znaczenie pytań nauczyciela w rozwoju myślenia dzieci.
- Etapy kształtowania pojęć wg S. Lipiny oraz sposoby ich rozwijania.
- Psychologiczne podstawy rozwoju mowy.
- Zadania przedszkola w zakresie rozwoju mowy dziecka.
- Ćwiczenia słownikowe, gramatyczne, ortofoniczne.
- Znaczenie przykładów w rozwoju mowy dziecka.
- Metody rozwijania mowy i myślenia dzieci. Rozmowy samorzutne i kierowane. (Opowiadania nauczycieli i dzieci).
- Pobudzanie aktywności werbalnej dzieci przez: literaturę dziecięcą, zagadki, historyjki obrazkowe, obrazki, przeżroczka.
- Kształtowanie pojęć matematycznych. Zadania programowe. Właściwości pojęć matematycznych. Poznawanie cech jakościowych przedmiotów. Kształtowanie pojęcia liczby. Stosowane metody pracy. Rola i asortyment pomocy dydaktycznych.
- Poznawanie przyrody. Metody i techniki. Znaczenie kontaktów z przyrodą dla rozwoju dziecka. Rola nauczyciela w rozbudzaniu zainteresowań przyrodniczych. Kącik przyrody — funkcje i urządzenie. Metody poznawania zjawisk przyrody nieożywionej: werbalne, obserwacyjne, badawcze.
- Nauka czytania i przygotowanie do pisania. Zakres treści programowych. Złożoność procesu nauki czytania. Wyrabianie gotowości dziecka do nauki czytania i pisania. Etapy nauki czytania w przedszkolu. Stosowane pomoce dydaktyczne. Rola książki w procesie nauki czytania. Przygotowanie dzieci do czytania ze zrozumieniem.

F. Wychowanie społeczno-moralne

- Zadania wychowania społeczno-moralnego.
- Cele, metody i treści wychowania społeczno-moralnego.
- Uwarunkowania rozwoju społeczno-moralnego dzieci.
- Kierowanie rozwojem społeczno-moralnym dzieci przez nauczyciela. Dziecko jako członek rodziny. Dziecko jako członek zbiorowości przedszkolnej. Dziecko jako członek społeczeństwa.
- Rola kontaktów ze środowiskiem społecznym, przyrodniczym w kształtowaniu postaw dzieci.
- Rola literatury, muzyki, plastyki w realizacji zadań wychowania społeczno-moralnego.
- Znaczenie osobowości nauczyciela w kształtowaniu wybranych postaw społeczno-moralnych dzieci.

G. Wychowanie estetyczne

- Zadania wychowania estetycznego.
- Warunki organizacyjne wychowania muzycznego i działalności plastycznej.
- Metody wychowania muzycznego.
- Formy wychowania muzycznego.
- Sposoby rozbudzania wrażliwości estetycznej dzieci.
- Stosowane techniki plastyczne i ich wpływ na przygotowanie dzieci do nauki pisania.
- Organizacja zajęć plastycznych.
- Wpływ otoczenia na postawy estetyczne dzieci.
- Sposoby integracji wychowania estetycznego z innymi dziedzinami wychowania.
- Rola środków dydaktycznych w realizacji zadań wychowania estetycznego.

H. Wychowanie techniczne

- Zadania wychowania technicznego.

- Sposoby budzenia i rozwijania zainteresowań techniką.
- Organizacja i przebieg zajęć technicznych.
- Rola zabaw i zabawek w rozwijaniu zainteresowań technicznych.
- Urządzenie i wykorzystanie kącika technicznego.
- Integracja wychowania technicznego z innymi dziedzinami.

III. LEKTURA OBOWIĄZKOWA

Arndt M. i in., *Przyroda przeżywana i obserwowana z dziećmi przedszkolnymi*; Warszawa 1988, WSiP; Donaldson M., *Myślenie dzieci*, Warszawa 1986, WP; Dudzińska I. (red.), *Wychowanie i nauczanie w przedszkolu*, Warszawa 1983, WSiP; Dunin-Wąsowicz M. (red.), *Vademecum nauczyciela sześciolatek*, Warszawa 1980, WSiP; Fiedler M., *Matematyka już w przedszkolu*, Warszawa 1980, WSiP; Hajnicz W., *Rozwój organizacji zabaw dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1982, WSiP; Karwowska-Struczyk M., Hajnicz W., *Obserwacja w poznaniu dziecka*, Warszawa 1986, WSiP; Kwiatkowska M. (red.), *Podstawy pedagogiki przedszkolnej*, Warszawa 1988, WSiP; Lipina S., *Kształtowanie pojęć dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1984, WSiP; Mystkowska H., *Rozwijamy mowę i myślenie dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1965, PZWS; Nartowska H., *Różnice indywidualne czy zaburzenia rozwoju dziecka przedszkolnego*, Warszawa 1986, WSiP; Piaget J., *Studia z psychologii dziecka*, Warszawa 1966, PWN; Przetacznik-Gierowska M., Makiello-Jarza G., *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, Warszawa 1985, WSiP; Studzińska M., *Dzieci przedszkolne poznają przyrodężywioną*, Warszawa 1989, WSiP; Walczyna J., *Kształtowanie postaw społeczno-moralnych dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1980, WSiP.

ZAGADNIENIA EGZAMINACYJNE Z CHEMII DLA KANDYDATÓW UBIEGAJĄCYCH SIĘ O PRZYJĘCIE NA I ROK STUDIÓW NA WYDZIALE CHEMII UMCS

- Mieszalniny i związki chemiczne.
- Elektronowa teoria wiązań chemicznych.
- Budowa atomów a układ okresowy pierwiastków.
- Liczby kwantowe i ich interpretacja. Zakaz Pauliego.
- Wartościowość. Stopnie utlenienia.
- Roztwory rzeczywiste, układy koloidalne, zawiesiny.
- Masa atomowa; liczba atomowa i masowa.
- Układ okresowy pierwiastków. Bloki energetyczne.
- Podstawowe prawa chemiczne (prawo zachowania masy, prawo Avogadro, prawo stałości składu).
- Konfiguracja elektronowa atomów w ujęciu mechaniki kwantowej.
- Wodorotlenki i zasady. Budowa, nazewnictwo, otrzymywanie i właściwości.
- Tlenki. Budowa, nazewnictwo, otrzymywanie i właściwości.
- Elementarne cząstki materii a budowa atomu.
- Rozpuszczanie substancji jonowych i kowalencyjnych w rozpuszczalnikach polarnych i niepolarnych.
- Sole, budowa, nazewnictwo, otrzymywanie i właściwości.
- Elektrojemność pierwiastków.
- Kryształy o budowie jonowej.
- Układ okresowy pierwiastków chemicznych. Prawo okresowości.
- Kwasy. Budowa, nazewnictwo, otrzymywanie i właściwości.
- Wiązania chemiczne.
- Reakcje związków amfoterycznych z kwasami i zasadami.
- Hydroлиза soli.
- Aktywność chemiczna metali.
- Metody otrzymywania soli.
- Reakcje metali z kwasami.
- Reakcje między jonami.
- Procesy korozji metali.
- Odwracalność reakcji chemicznych.
- Teoria kwasów, zasad i soli Arrheniusa.
- Metody otrzymywania kwasów i zasad.
- Równowaga w roztworach elektrolitów. Stopień i stała dysocjacji.
- Reakcje kwasów z zasadami.
- Reakcje utleniania i redukcji.
- Elektrochemiczne otrzymywanie pierwiastków.
- Szybkość reakcji chemicznych.
- Ogniwa galwaniczne.
- Otrzymywanie H_2 , O_2 , Cl_2 i Al w procesach utleniania i redukcji.
- Reakcje chemiczne.
- Reguła przekory Le Chateliera i Brauna.
- Fenole.
- Alkohole i fenole.
- Sole kwasów karboksylowych.
- Aldehydy i ketony.
- Estry kwasów karboksylowych.
- Rodzaje izomerii związków organicznych.
- Węglowodory o wiązaniach wielokrotnych.
- Tłuszcze.
- Węglowodory aromatyczne.
- Kwasy karboksylowe.
- Znaczenie gospodarcze węglodorów występujących w przyrodzie.
- Szereg homologiczny alkanów.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

52. Aminokwasy, peptydy i białka.
53. Hydroksykwas.
54. Związki wielkocząsteczkowe (otrzymywane w reakcjach polimeryzacji i polikondensacji).
55. Budowa, nazewnictwo i zastosowanie fluorowcopochodnych węglowodorów.
56. Aminy alifatyczne i aromatyczne.
57. Alkohole jedno- i wielowodorotlenowe.
58. Monosacharydy.
59. Disacharydy i polisacharydy.

NAUKI POLITYCZNE

HISTORIA POLSKI — POLITOLOGIA

83. Ustrój polityczny i gospodarka Polski w latach 1947-1955.
84. Kształtowanie się ustroju społeczno-politycznego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Konstytucja z 1952 r.
85. Zmiany społeczno-polityczne w PRL w latach 1956-1980.
86. Kryzys społeczno-polityczne w PRL. Przyczyny i konsekwencje.
87. Partie polityczne w Polsce Ludowej.
88. Stosunki między państwem a Kościołem po 1945 r.
89. Udział Polski w pracach ONZ.
90. Polskie inicjatywy pokojowe po II wojnie światowej.
91. Stosunki polsko-niemieckie po II wojnie światowej.
92. Stosunki polsko-radzieckie po II wojnie światowej.
93. Kierunki przemian społeczno-politycznych w PRL w latach 1980-1989.
94. Powstanie NSZZ „Solidarność”. Rola „Solidarności” w społeczno-politycznych przemianach w Polsce w latach 80.
95. Przemiany ustrojowe w Polsce po 1889 r.
96. Główne nurty polityczne i partie w Polsce po 1989 r.

HISTORIA POWSZECHNA

97. Monarchia frankońska — powstanie, rozkwit, upadek.
98. Rozmieszczenie plemion słowiańskich w Europie. Pierwsze państwa słowiańskie.
99. Rozwój organizacji państwowych w Europie Zachodniej (X-XI w.).
100. Walka cesarstwa z papieżem o hegemonię w średniowiecznej Europie.
101. Wyprawy krzyżowe.
102. Kształtowanie się monarchii stanowych w średniowiecznej Europie.
103. Mongołowie i ich ekspansja w Europie w XIII w.
104. Podboje Turków Osmańskich w XIV-XV w. Upadek Bizancjum.
105. Wielkie odkrycia geograficzne.
106. Podłoże i kierunki reformacji w Europie. Wojny religijne.
107. Europa w dobie wojny 30-letniej.
108. Rewolucja burżuazyjna w Anglii w XVII w.
109. Absolutyzm oświecony w Europie.
110. Rosja za panowania Piotra I.
111. Wojna Północna (1700-1721).
112. Powstanie i rozwój Królestwa Pruskiego w XVIII w.
113. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki. Konstytucja USA.
114. Geneza, etapy i reformy Wielkiej Rewolucji Francuskiej.
115. Francja i Europa w okresie napoleońskim.
116. Kongres Wiedeński.
117. Rosja i jej znaczenie w Europie w I połowie XIX w.
118. Wiosna Ludów w Europie.
119. Zjednoczenie Włoch.
120. Wojna secesyjna w Stanach Zjednoczonych Ameryki.
121. Wojna francusko-pruska i powstanie II Rzeszy Niemieckiej.
122. Pierwsza i druga Międzynarodówka.
123. Sojusze polityczno-militarne w Europie na przełomie XIX i XX w.
124. I wojna światowa. Układ sił, główne fronty.
125. Rewolucje rosyjskie 1917 r.
126. Kongres wersalski i nowa mapa polityczna Europy.
127. Istota i funkcjonowanie systemu komunistycznego w ZSRR.
128. Istota i funkcjonowanie systemu faszystowskiego we Włoszech i Niemczech.
129. Sytuacja polityczna w Europie w latach 1933-1939.
130. Niemieckie i radzieckie działania militarne w latach 1939-1941.
131. Wojna niemiecko-radziecka 1941-1945.
132. Działania militarne w latach 1941-1945. Układ sił, główne fronty.
133. Udział USA i Wielkiej Brytanii w II wojnie światowej.
134. Kształtowanie się koalicji antyfaszystowskiej w latach II wojny światowej. Konferencja Wielkiej Trójki.
135. Liga Narodów i Organizacja Narodów Zjednoczonych.
136. Narodziny komunistycznego systemu władzy w Europie Środkowo-wschodniej w latach 1944-1948.
137. Kwestia niemiecka po II wojnie światowej.
138. Rozpad systemu kolonialnego po II wojnie światowej.
139. Układ sił w świecie po II wojnie światowej.
140. Wpływ USA i ZSRR na sytuację polityczną świata po II wojnie światowej.
141. Główne ugrupowania gospodarcze w Europie po II wojnie światowej (RWPG, EWG, EFTA).
142. Powstanie i działalność bloków militarnych po II wojnie światowej.
143. Przemiany społeczno-polityczne w krajach Europy środkowo-wschodniej na przełomie lat 80. i 90. XX w. (tzw. Jesień Narodów).
144. Rozpad ZSRR i powstanie Wspólnoty Niepodległych Państw.

JĘZYK POLSKI

1. Ideale średniowiecza w wybranych utworach literackich i malarstwie ówczesnych.
2. Cechy dramatu romantycznego (na wybranych przykładach).
3. Style funkcjonalne współczesnej polszczyzny.
4. Miejsce Jana Kochanowskiego w literaturze polskiej.
5. „Pan Tadeusz” jako epepeja narodowa.
6. Rodzaje a gatunki literackie.
7. Miejsce „Bogurodzicy” w historii literatury polskiej.
8. Twórczość Aleksandra Fredry.
9. Epitet, porównanie, przenośnia — omów pojęcia, podaj przykłady.
10. Twórczość Mikołaja Reja.
11. Charakterystyka bohatera romantycznego (przykłady).
12. Co to jest strofa? Jakiej znasz rodzaje strof?
13. Dlaczego „Odprawę posłów greckich” nazywamy tragedią?
14. Wojna i okupacja w literaturze polskiej (wybrane przykłady).
15. Cechy stylu urzędowego.
16. Nurty literackie polskiego baroku. Scharakteryzuj twórczość głównych przedstawicieli.
17. Uzasadnij tytuł powieści Stefana Żeromskiego „Przedwiośnie”.
18. Co to jest metafora?
19. Twórczość Jana Andrzeja Morsztyna.
20. Powstanie warszawskie w literaturze współczesnej.
21. Jakiej znasz gatunki publicystyczne?
22. Filozofia Jana Kochanowskiego w „Trenach”.
23. Omów problematykę „Tanga” Sławomira Mrożka.
24. Dramat współczesny a dramat epok minionych.
25. Najważniejsze zabytki piśmiennictwa średniowiecznego.
26. Temat wojny w twórczości Tadeusza Różewicza.
27. Powieść poetycka jako gatunek literacki.
28. Romantyczne widzenie świata w „Balladach i romansach”.
29. Polscy laureaci literackiej Nagrody Nobla.
30. Fraszka — pochodzenie i rozwój gatunku.
31. Omów związki kultury i literatury odrodzenia z antykiem.
32. Twórczość poetycka Juliana Tuwima.
33. Renesansowy charakter „Pieśni” Jana Kochanowskiego.
34. „Trylogia” Henryka Sienkiewicza jako powieść historyczna.
35. Co to jest tragizm?
36. Twórczość Ignacego Krasickiego.
37. Scharakteryzuj kształt dramaturgiczny „Kartoteki” Tadeusza Różewicza.
38. Co to jest rym? Jakiej znasz rodzaje rymów?
39. Wyjaśnij pojęcia: renesans, humanizm, reformacja.
40. Świat romantyczny w „Sonetach krymskich” Adama Mickiewicza.
41. Typy komizmu — omów na przykładach.
42. Wzorce osobowe średniowiecza — podaj przykłady.
43. Funkcje obrazów przyrody w „Panu Tadeuszu”.
44. Stylistyczne zróżnicowanie współczesnej polszczyzny.
45. Literatura pozytywizmu wobec przyszłości narodowej.
46. Ugrupowania literackie dwudziestolecia międzywojennego.
47. Porównanie jako środek stylistyczny.
48. Najważniejsze zabytki piśmiennictwa średniowiecznego.
49. Problem winy i kary w „Granicach” Zofii Nałkowskiej.
50. Rzecki, Wokulski, Ochocki — różne postawy wobec rzeczywistości.
51. Twórczość Zbigniewa Herberta.
52. Cytat, nawiązanie, aluzja — objaśnij pojęcia.
53. Znaczenie Williama Szekspira w literaturze światowej.
54. Poezja Skamandra i Awangardy Krakowskiej — omów różnice.
55. „Liryki lozańskie” Adama Mickiewicza.
56. Przedstaw różne ujęcia problematyki wojennej we współczesnej poezji i prozie polskiej.
57. Nowela a opowiadanie — objaśnij pojęcia, wskaż różnice.
58. Elementy komizmu w wybranych utworach Aleksandra Fredry.
59. Krzysztof Kamil Baczyński — portret poety.
60. Adaptacja i jej rodzaje. Omów na wybranych przykładach.
61. Poemat heroikomiczny w literaturze oświecenia.
62. Liryka Jana Kasprowicza.
63. Różne typy narracji.
64. Wyjaśnij pojęcia: oświecenie, klasycyzm, sentymentalizm.
65. Kompozycja „Chłopów” Władysława S. Reymonta.
66. Esej, reportaż, recenzja — scharakteryzuj i podaj przykłady.
67. Ignacy Krasicki jako satyryk.
68. Skamandryci po II wojnie światowej.
69. Literatura fantastyczno-naukowa.
70. Sarmata i człowiek oświecony w utworach doby oświecenia.
71. Powieść realistyczna w dwudziestoleciu międzywojennym.
72. Alegoria a symbol — omów pojęcia, podaj przykłady.
73. Sentymentalizm w literaturze polskiego oświecenia.
74. Powstanie styczniowe w twórczości Stefana Żeromskiego.
75. Podstawowe gatunki liryczne.
76. Najważniejsze gatunki polskiego oświecenia.
77. Elementy symbolizmu w znanych Ci utworach młodopolskich.
78. Cechy stylu potocznego.
79. Literatura polityczna polskiego renesansu.
80. Problematyka społeczna i moralna „Granicach” Zofii Nałkowskiej.
81. Satyra w literaturze polskiego oświecenia.
82. Wizja rzeczywistości obozowej w opowiadaniach Tadeusza Borowskiego.
83. Cechy dramatu romantycznego.

PYTANIA NA EGZAMIN WSTĘPNY

84. Cechy powieści naturalistycznej (na przykładzie „Chłopów” Władysława S. Reymonta).
85. Główne tendencje rozwojowe polskiej poezji powojennej.
86. Fabuła, akcja, wątek, motyw — wyjaśnij pojęcia.
87. Twórczość Wacława Potockiego na tle literatury XVII wieku.
88. Problematyka moralna „Lorda Jima” (lub innej powieści z literatury powszechnej).
89. „Powrót poła” Niemcewicz jako komedia polityczna.
90. Twórczość poetycka Konstantego I. Galszczyńskiego.
91. Podstawowe gatunki epickie.
92. Literackie wizerunki renesansowe: człowiek poczciwy, dworzanin, artysta.
93. Realizm i naturalizm w literaturze młodopolskiej.
94. Literatura fantastyczno-naukowa.
95. Teatr i dramat w oświeceniu.
96. Powstanie styczniowe w twórczości Stefana Żeromskiego.
97. Co to jest archaizacja? Omów jej funkcje na wybranych przykładach.
98. Liryka patriotyczna w okresie romantyzmu.
99. Najważniejsze przejawy życia literackiego w okresie II Rzeczypospolitej (ośrodki kulturalne, grupy literackie itp.).
100. Język mówiony a język pisany.
101. Postawa buntu i pokory w literaturze romantycznej.
102. Powieść historyczna jako sposób mówienia o przyszłości i współczesności.
103. Porównanie i metafora.
104. Powstanie listopadowe w literaturze polskiej.
105. Świat poetycki Bolesława Leśmiana.
106. Co to jest epepeja?
107. „Oda do młodości” — manifest romantyczny.
108. Postawy moralne w utworach o tematyce wojennej.
109. Autor, narrator, bohater.
110. Omów cechy stylu barokowego na przykładzie poezji Jana Andrzeja Morsztyna.
111. Problematyka psychologiczna w prozie polskiej i obcej XX w. (na wybranych przykładach).
112. Sposoby wzbogacania zasobu leksykalnego polszczyzny.
113. Wizja człowieka i świata w literaturze średniowiecznej.
114. Dokonaj interpretacji tytułu powieści Zofii Nałkowskiej „Granica”.
115. Cechy dobrego stylu.
116. Scharakteryzuj twórczość Mikołaja Reja jako pisarza epoki humanizmu i reformacji.
117. „Kartoteka” Tadeusza Różewicza (lub inny dramat współczesny) — problematyka utworu, cechy formy dramatycznej.
118. Norma językowa, innowacja językowa, błąd językowy — wyjaśnij pojęcia.
119. „Wesele” jako dramat symboliczny.
120. Co to jest poezja lingwistyczna?
121. Żeromski wobec tradycji romantycznej i pozytywistycznej.
122. Problem wojny i okupacji w wybranych utworach literackich.
123. Wyjaśnij pojęcia: prometeizm, wallenrodyzm, winkelriedyzm, mesjanizm.
124. „Noce i dnie” Marii Dąbrowskiej jako powieść rodzinna i społeczna.
125. Funkcja monologu i dialogu w utworze dramatycznym.
126. Śmiech i drwina jako narzędzie walki o nowego obywatela w literaturze oświecenia.
127. Kmicic, Wokulski, Judym — trzynaście koncepcje bohatera w literaturze polskiej.
128. Co to jest stylizacja? Omów jej typy i funkcje na wybranych przykładach.
129. Rola fantastyki w dramacie romantycznym (na wybranych przykładach).
130. Problemy naszej współczesności w wierszach znanych Ci poetów polskich.
131. Rodzaje metafor — przykłady.
132. Romantyczne koncepcje bohatera i narodu a problem walki o niepodległość.
133. Portret kobiety w „Nocach i dniach” oraz „Granicy”.
134. Problemy związane z teatralną lub filmową adaptacją dzieła literackiego.
135. Problematyka „Nie-Boskiej komedii” Krasieńskiego.
136. Nurt moralistyczny we współczesnej poezji polskiej (np. twórczość W. Szymborskiej, Z. Herberta).
137. Scharakteryzuj rodzaje literackie.
138. Postacie inteligentów w prozie B. Prusa i S. Żeromskiego.
139. Twórczość Leopolda Staffa.
140. Cechy ballady romantycznej.
141. Koncepcje poezji i poety w romantycznej twórczości literackiej.
142. Dramat realistyczny a „Kartoteka” T. Różewicza.
143. Czy autor i narrator to to samo?
144. Staszic i Kollątaj w służbie ojczyzny.
145. Charakterystyczne cechy stylu naukowego.
146. Ogólnoludzkie wartości poezji Norwida.
147. Sąd o społeczeństwie polskim w „Weselu” Wyspiańskiego.
148. Co to są neologizmy? Omów ich funkcję w wybranych utworach.
149. Modele miłości romantycznej (na przykładzie utworów Mickiewicza, Słowackiego i Fredry).
150. „Ferdynand” i „Granica” — dwa różne spojrzenia na problem autentyczności człowieka.
151. Sposoby bogacenia słownictwa.
152. Sąd o społeczeństwie zawarty w bajkach Krasickiego.
153. Czy obojętni są winni? — „Niemcy” L. Kruczkowskiego.
154. Funkcje monologu i dialogu w utworze dramatycznym.
155. Wolność a konieczność — dylemat polskiego bohatera romantycznego.
156. Proza Tadeusza Borowskiego.
157. Znaki naturalne a znaki konwencjonalne.
158. Nowatorstwo artystyczne dramatu romantycznego (na przykładzie III cz. „Dziadów”).
159. Omów dwa ugrupowania literackie działające w dwudziestoleciu międzywojennym.
160. Innowacja a błąd językowy.
161. Scharakteryzuj postawy bohaterów „Dżumy” A. Camusa (lub innej powieści z literatury powszechnej).
162. Co to jest dialektyzacja? Omów jej funkcje na wybranych przykładach.
163. Barok — „epoka upadku i zepsucia sztuki” czy epoka wzbogacenia kultury?
164. S. Wokulski — romantyk czy pozytywista?
165. Odmiany środowiskowe i zawodowe polszczyzny.
166. Staszic jako reformator i wychowawca narodu.
167. Co oznacza termin „dulszczyzna”?
168. Opowiadanie a opis — podobieństwa i różnice.
169. Postawa filozoficzna człowieka renesansu w świetle „Fraszek” i „Pieśni” Jana Kochanowskiego.
170. „Kordian” jako głos w dyskusji o przyczynach klęski powstania listopadowego.
171. Jakie znasz środki stylistyczne (podaj przykłady ich użycia).
172. Sejm Czteroletni w literaturze polskiej.
173. Motyw miłości w poezji młodopolskiej.
174. Kryteria poprawności językowej.
175. W. Potocki i J. Ch. Pasek — reprezentanci baroku sarmackiego.
176. „Kordian i cham” jako polemika literacka ze Słowackim.
177. „Wesele” jako dramat narodowy.
178. Główne tendencje rozwojowe współczesnej poezji polskiej.
179. Cechy gatunkowe „Pana Tadeusza”.
180. Polska poezja lingwistyczna.
181. Omów pojęcia: satyra, utwór satyryczny.
182. Twórczość poetycka W. Broniewskiego.
183. Omów pojęcia: awangarda, futurizm, nadrealizm.
184. Autor, podmiot mówiący, bohater — objaśnij pojęcia.
185. Mazurek Dąbrowskiego — od pieśni legionowej do hymnu narodowego.
186. Konflikty moralne i polityczne w „Odprawie posłów greckich”.
187. Kryteria ocen bohaterów pozytywistycznych.
188. Leksykalne środki stylistyczne. Omów na wybranych przykładach.
189. Składniowe środki stylistyczne. Omów na wybranych przykładach.
190. Ocena powstania styczniowego w utworach pozytywistycznych.
191. Koncepcja teatru S.I. Witkiewicza.